

Brukerundersøkelse i Sølen landskapsvernområde sommeren 2016

Line C. Wold
Sofie K. Selvaag

NINAs publikasjoner

NINA Rapport

Dette er en elektronisk serie fra 2005 som erstatter de tidligere seriene NINA Fagrapport, NINA Oppdragsmelding og NINA Project Report. Normalt er dette NINAs rapportering til oppdragsgiver etter gjennomført forsknings-, overvåkings- eller utredningsarbeid. I tillegg vil serien favne mye av instituttets øvrige rapportering, for eksempel fra seminarer og konferanser, resultater av eget forsknings- og utredningsarbeid og litteraturstudier. NINA Rapport kan også utgis på annet språk når det er hensiktsmessig.

NINA Kortrapport

Dette er en enklere og ofte kortere rapportform til oppdragsgiver, gjerne for prosjekt med mindre arbeidsomfang enn det som ligger til grunn for NINA Rapport. Det er ikke krav om sammendrag på engelsk. Rapportserien kan også benyttes til framdriftsrapporter eller foreløpige meldinger til oppdragsgiver.

NINA Temahefte

Som navnet angir behandler temaheftene spesielle emner. Heftene utarbeides etter behov og serien favner svært vidt; fra systematiske bestemmelsesnøkler til informasjon om viktige problemstillinger i samfunnet. NINA Temahefte gis vanligvis en populærvitenskapelig form med mer vekt på illustrasjoner enn NINA Rapport.

NINA Fakta

Faktaarkene har som mål å gjøre NINAs forskningsresultater raskt og enkelt tilgjengelig for et større publikum. De sendes til presse, ideelle organisasjoner, naturforvaltningen på ulike nivå, politikere og andre spesielt interesserte. Faktaarkene gir en kort framstilling av noen av våre viktigste forskningstema.

Annen publisering

I tillegg til rapporteringen i NINAs egne serier publiserer instituttets ansatte en stor del av sine vitenskapelige resultater i internasjonale journaler, populærfaglige bøker og tidsskrifter.

Brukerundersøkelse i Sølen landskapsvernområde sommeren 2016

Line C. Wold
Sofie K. Selvaag

Wold, L.C. & Selvaag, S.K. (2017). Brukerundersøkelse i Sølen
landskapsvernområde sommeren 2016 - NINA Rapport 1322. 85 s.

Lillehammer, mars 2017

ISSN: 1504-3312

ISBN: 978-82-426-3035-3

RETTIGHETSHAVER

© Norsk institutt for naturforskning

Publikasjonen kan siteres fritt med kildeangivelse

TILGJENGELIGHET

Åpen

PUBLISERINGSTYPE

Digitalt dokument (pdf)

REDAKSJON

Line C. Wold

KVALITETSSIKRET AV

Stine Rybråten

ANSVARLIG SIGNATUR

Forskningssjef Jon Museth (sign.)

OPPDRAKSGIVER(E)/BIDRAGSYTER(E)

Fylkesmannen i Hedmark, verneområdestyret for Sølen landskaps-
vernområde

OPPDRAKSGIVERS REFERANSE

Sølen

KONTAKTPERSON(ER) HOS OPPDRAGSGIVER/BIDRAGSYTER

Hilde Nystuen

FORSIDEBILDE

Hilde Nystuen

NØKKEWORD

- Norge, Hedmark
- Sølen landskapsvernområde
- Friluftsliv
- Brukerundersøkelse
- Spørreundersøkelse
- Ferdselsregistreringer

KEY WORDS

Norway, Hedmark
Sølen Landscape Protection Area
Outdoor recreation
Visitor survey
Questionnaire
People counting

KONTAKTOPPLYSNINGER

NINA hovedkontor

Postboks 5685 Sluppen
7485 Trondheim
Telefon: 73 80 14 00

NINA Oslo

Gaustadalléen 21
0349 Oslo
Telefon: 73 80 14 00

NINA Tromsø

Framsenteret
9296 Tromsø
Telefon: 77 75 04 00

NINA Lillehammer

Fakkeltgården
2624 Lillehammer
Telefon: 73 80 14 00

www.nina.no

Sammendrag

Wold, L.C. & Selvaag, S.K. (2017). Brukerundersøkelse i Sølen landskapsvernområde sommeren 2016 - NINA Rapport 1322. 85 s.

Sommeren 2016 ble det gjennomført en brukerundersøkelse i Sølen landskapsvernområde. Gjennom kortfattede selvregistreringskort utplassert ved innfallsporter, ni ferdselstellere på utvalgte stier og en oppfølgende, web-basert spørreundersøkelse, ble bruken i området kartlagt. Det ble samlet inn svar fra 1039 brukere i selvregistreringsundersøkelsen og fra 259 brukere i web-undersøkelsen. Representativiteten i forhold til selvregistreringsundersøkelsen var god. Det er flere innfallsporter og startsteder for turer inn i Sølen. Fra vest går det bilvei et godt stykke inn i verneområdet, i sør er det flere naturlige startsteder i nærhet til hytteområder. Flere av «innfallsportene» vi har benyttet som utgangspunkt for undersøkelsen er kanskje snarere startpunkt for turer. En del av bruken er derfor vanskeligere å kartlegge fordi det finnes flere turmål og startsteder enn det er mulig å dekke opp i undersøkelser som dette.

Indikatorsettet i tabellen under viser noen av de variablene som ble kartlagt. De besøkende er i all hovedsak nordmenn (90 %), kun 10 % er utenlandske. Mange av de besøkende eier/har tilgang til hytte i områdene rundt verneområdet, relativt få er førstegangsbesøkende og de aller fleste er på dagstur. Bruken er relativt tradisjonell. Både interessen for, og den faktiske bruken av området, er i stor grad knyttet til tur- og høstingsfriluftsliv. Natur- og villmarksopplevelse, og kontemplative verdier som å føle frihet og fred og ro, er viktige motiver for bruken av området. Mulighetene for å gå på langtur blir også oppgitt som viktig.

SØLEN LANDSKAPSVERNOMRÅDE

Antall respondenter 2016: 1039

Andel nordmenn	89,7	Andel som går utenfor sti	4,8
Andel førstegangsbesøkende	16,3	Andel lav-purister	68,8
Andel som er på dagstur	85,2	Andel mellom-purister	20,5
Varighet dagstur (gj.snitt timer)	4,4	Andel høy-purister	10,8
Varighet flerdagerstur (gj.snitt dager)	3,5	Andel som overnatter i landskapsvernområdet	19,8
Andel som er med på organisert tur	1,3	Kvinneandel	51,2
Andel som går bare på sti	66,2	Lokalt bosatte (Rendalen/Engerdal kommuner)	6,3
Andel som går både på og utenfor sti	29	Andel som går med barn under 15 år i følget	18,1

Kartleggingen av purismegrad (indikasjon på preferanse for ulike typer fysisk tilrettelegging og for toleranse i forhold til å møte andre brukere i et tenkt idealområde) er en viktig indikator som er kartlagt i en rekke norske nasjonalparker og naturområder. Nesten 70 % av de besøkende setter pris på høy grad av tilrettelegging, mens 10 % foretrekker minimal tilrettelegging. Utlendene er mindre positive til tilrettelegging enn nordmenn, noe som også gjenspeiles i andre undersøkelser. De besøkende oppga at de generelt er fornøyd med tilretteleggingen for friluftsliv i Sølen, men det er samtidig mange som mente det var elementer som kunne forbedres. Bedre merking og skilting er tiltakene som ble hyppigst nevnt. En del av de besøkende oppga at de opplevde negative hendelser, for det meste var det tagging på stein/berg som ble påpekt. De fleste var enten usikre eller mente at situasjonen var uendret fra tidligere når det gjaldt støy og forstyrrelse, mens noe flere mente at slitasje og spesielt antall besøkende hadde økt.

Når det gjelder tilgang til informasjon er det spesielt kart, turforslag og beskrivelser av attraksjoner de besøkende etterspør. Brukerne foretrekker at informasjonen enten er tilgjengelig når de er hjemme eller ved innfallsportene. Informasjonstavler, brosjyrer i selvbetjeningsautomater ved innfallsportene og internett er foretrukne kanaler.

Ferdselstillingene indikerer at høysesongen varer fra midten av juli til midten av august. Utover høsten avtok trafikken, men helgene hadde fortsatt relativt høy trafikk. Det var også mye ferdsel i høstferie-ukene. Den romlige bruken av området synes å være varierende. Både antallet innsamlede selvregistreringskort og ferdselsregistreringene indikerer at bruken er størst i de sørlige områdene, ved innfallsportene i Gravåsen-området, ved Ørsjøvola og fra Sølenstua. De fire innfallsportene står for ca. 70 % av den registrerte ferdselen i området, men det er også de sørligste områdene som er best dekket opp med tellere.

Bruken og brukernes preferanser er for en stor del forenlig med forvaltningsmål og tiltak skissert i utkast til forvaltningsplanen for området. Kunnskapen som nå er innhentet gir, sammen med kunnskap om for eksempel sårbarhet, kulturminner, vegetasjon og Rendalsrenens bruk av området, gode bakgrunnsdata for å kunne etablere en besøksstrategi for området. I tillegg vil resultatene fra undersøkelsen kunne fungere som et viktig referansegrunnlag for området i framtiden.

Line C. Wold, Fakkeldgården 2624 Lillehammer, line.wold@nina.no
Sofie K. Selvaag, Fakkeldgården 2624 Lillehammer, Sofie.Kjendlie@nina.no

Abstract

Wold, L.C. & Selvaag, S.K. (2017). Visitor survey in Sølén Landscape Protection Area summer 2016 - NINA Report 1322. 85 pp.

In summer 2016, we conducted a visitor survey in the Sølén landscape protection area in Hedmark, Norway. A brief questionnaire deployed in self-registration boxes at entrance points, people counters along nine different hiking trails and an extensive, web-based questionnaire were used to map the use in the area. In total, 1039 respondents answered the self-registration questionnaire and 259 the web-based questionnaire. The latter was representative to the self-registration sample in regards to the comparative variables. In the Sølén landscape protection area; there are numerous entrance points and natural starting points for hikes and other outdoor recreation activities. The area's characteristics, with many starting points for hikes, especially along a roadway that cuts into the area, makes it challenging to map the total use of the area.

The set of indicators in the table below shows some of the variables mapped. The visitors were mainly Norwegians, only 10 % were foreign visitors. A high proportion of the visitors own/have access to a second home nearby the protection area, only a few visited the area for the first time and 85 % were on a day trip. Both the interest in, and the actual use of the area, was mainly related to traditional outdoor recreation activities, which means either hiking or gathering/hunting/fishing. Having a nature and wilderness experience, together with contemplative values, such as tranquility, peace and the feeling of freedom were the most important motives for visiting the area. The possibility for long distance walking was also highly valued.

SØLEN LANDSCAPE PROTECTION AREA

Number of respondents 2016: 1039

Norwegians	89,7	Mainly off marked trails	4,8
First-time visitors	16,3	Low-purists	68,8
Day trip	85,2	Mid-purists	20,5
Durability day trip (mean hours)	4,4	High-purists	10,8
Durability multi-day trips (mean days)	3,5	Overnight stay within the protection area	19,8
Organized trips	1,3	Women	51,2
Mainly following marked trails	66,2	Local residents (Rendalen/Engerdal municipalities)	6,3
Using bot marked and unmarked trails	29	Children less than 15 yrs. of age in the group	18,1

The mapping of purism (an indication of preferences for different kinds of physical facilitation and tolerance for meeting other outdoor recreationists in an imagined ideal area) is an important indicator, which has been used to describe visitors in many other Norwegian national parks and nature areas. Almost 70 % of the visitors to Sølén appreciate a high degree of facilitation (low-purists); only 10 % prefers minimal degree of facilitation. Foreign visitors are less positive than Norwegians, a finding also described in other areas. Visitors were mainly satisfied with the facilitation for outdoor recreation in Sølén, however still many pointed out elements to be improved. Signposts and trail marking were most commonly mentioned. Some visitors stated they had some sort of negative experience, for the most part this was related to rocks along some of the trails being tagged on (with spray can). Most visitors were either unsure or claimed the situation to be unchanged from previous visits when it comes to noise and garbage, but a somewhat larger proportion believed that erosion and crowding had increased.

Maps, hiking suggestions and descriptions of special attractions/sights are information topics requested by the visitors. Visitors prefer obtaining such information either when being home, or at the entrance points. Information boards, brochures in self-service machines (at entrance points) and internet are preferred channels for information.

The visitor counting data indicates that the peak season lasts from mid-July to mid-August. Throughout fall, the traffic decreased, with the exceptions of weekends. During the two weeks of fall vacation, the visitor numbers again increased. The spatial use of the area seem to be quite varied. Both the number of collected self-registration cards and counting data indicates that the southern parts are the most highly visited areas. The four entrance points in this area had more than 70 % of all registered counting.

The use in the area and the visitors preferences seem highly compatible with the management goals and prioritized efforts described in the area's management plan (draft per April 2016). The knowledge gathered through the visitor survey will together with knowledge on other topics such as vulnerability and vegetation, cultural heritage and the local reindeer population's use of the area, provide a solid knowledge base to be used in establishing a visitor strategy for the area. In addition, these results could function as a reference base in the future.

Line C. Wold, Fakkeltgården 2624 Lillehammer, line.wold@nina.no
Sofie K. Selvaag, Fakkeltgården 2624 Lillehammer, Sofie.Kjendlie@nina.no

Innhold

Sammendrag	3
Abstract	5
Innhold	7
Forord	9
1 Innledning	10
2 Metodikk	11
2.1 Spørreskjemaer i selvregistreringskasser	11
2.1.1 Selvregistreringskasser i Sølén	13
2.2 Automatiske ferdselstellere	16
2.3 Etterundersøkelse	19
2.4 Representativitet etterundersøkelse versus selvregistreringskort	19
2.5 Analyse og fremstilling av data	20
3 Indikatorsett for Sølén landskapsvernområde	21
4 Hvor mange brukere/besøkende	22
5 Om brukerne – hvem er de?	23
5.1 Bakgrunnsvariabler: kjønn, alder, utdanningsnivå, bosted	23
5.2 Friluftslivserfaring og friluftslivsinteresse	24
5.3 Turfølget	25
5.4 Tidligere besøk og kjennskap til Sølén-området	26
5.5 Brukernes motiv for å besøke Sølén	27
5.6 Idealområde og purisme	28
6 Bruken av området	30
6.1 Romlig bruk	30
6.2 Bruk av sti og terreng	31
6.3 Sesongbruk	33
6.3.1 Besøk i Sølén sommer/høstsesong	33
6.3.2 Ferdselsregistreringer på lokalitetsnivå sommersesong	33
6.3.3 Besøk i Sølén siste år	37
6.4 Type bruk	37
6.5 Tid i landskapsvernområdet og overnatting	39
6.6 Sølén som besøksmål	41
7 Informasjon og bruk av sosiale media	43
7.1 Informasjonsinnhenting og foretrukket informasjon	43
7.2 Bruk av sosiale media	45
8 Opplevelse av dagens tilstand i Sølén	46
8.1 Sølén som landskapsvern- og villmarksområde	46
8.2 Tilretteleggingen for friluftsliv	46
8.3 Forstyrrende opplevelser	47
9 Synspunkt på forvaltning og tilrettelegging	49
10 Sammenligning av de ulike innfallsportene	51
10.1 Indikatortabell for alle innfallsportene	51

10.2 Utvalgte indikatorer	53
11 Sammenfatning.....	60
12 Referanser	63
13 Vedlegg.....	64

Forord

Med bakgrunn i den nye merkevare- og besøksstrategien for norske nasjonalparker og store verneområder, bestilte verneområdestyret for Sølen landskapsvernområde en undersøkelse for å innhente informasjon om bruk og brukerne i verneområdet. Undersøkelsen ble gjennomført sommeren 2016 og besto av spørreundersøkelse blant de besøkende til området og kvantitative tellinger med ferdselstellere på utvalgte stier. Denne rapporten oppsummerer funnene fra undersøkelsene som ble gjort.

Brukerundersøkelsen ble gjennomført av NINA. Vi takker verneområdestyret for oppdraget og for samarbeidet med verneområdeforvalter Hilde Nystuen. Samarbeidet med Nystuen har vært viktig for å få en bedre forståelse av områdets karakter, definere innfallsporter og hun har også bidratt med å utplassering og ettersyn av utstyret i felt. Vi takker også SNO for at de kunne bistå med tre ferdselstellere i prosjektet og for at vi kunne benytte dataene fra disse i denne rapporteringen.

Lillehammer Mars 2017, Line C. Wold

1 Innledning

Formålet med denne rapporten er å beskrive karaktertrekk ved de besøkende til Sølen landskapsvernområde og forsøke å beskrive bruksmønsteret i området. Informasjonen skal videre kunne benyttes av verneområdestyret og verneområdeforvaltningen for å kunne vurdere tiltak i forbindelse med besøksstrategi for området. En ambisjon er at forvaltningen med bakgrunn i økt kunnskap om bruk av verneområdet vil være bedre egnet til å prioritere forvaltningstiltak og utarbeide en god besøksstrategi.

Det finnes relativt lite dokumentert kunnskap om bruk og brukere i Sølen landskapsvernområde og vernet er også relativt nytt – fra 2011. Verneområdet dekker 456 km² og består for en stor del av fjellarealer. Det karakteristiske Sølenmassivet på 1755 m.o.h. preger et ellers relativt flatt område. Også Mistra-vassdraget, som renner gjennom store deler av verneområdet, og Sølensjøen i øst gir landskapet karakter. I Sølen finnes en rekke kulturhistoriske minner, særlig knyttet til fangst av rein og elg, men også flere setervoller med intakt bebyggelse utgjør en naturlig del av landskapet. Det er i dag åtte seterområder med til sammen 32 setrer i området. Formålet med landskapsvernet er å ivareta de landskapsmessige kvalitetene ved det natur- og kulturlandskapet som Mistra-vassdraget, Sølenmassivet og landskapsrommet rundt Sølensjøen innehar (jf. Verneforskrift). Rendalsrenen, en privat eiet reinsflokk med en vinterstamme på 2000 dyr, har sitt viktigste leveområde innenfor landskapsvernområdet. Verneområdet utgjør både helårsbeiter og vinterbeiter for denne stammen.

Det er gode adkomstmuligheter til Sølen landskapsvernområde, kanskje med unntak av de østlige delene. Innfallsporter finnes både i sør, vest og nord. I sør finnes flere hyttefelt med lett adkomst mer eller mindre direkte fra hyttefeltene. Det er generelt ganske store områder med hytter i randområdene rundt verneområdet. Det går bilvei fra Bergset østover inn i selve verneområdet, og det er flere parkeringsplasser og naturlige startsteder for vandring/bruk langs denne veien. I nord er vannveien via Sølva en viktig innfallsport, og en del kanopadlere har dette som utgangspunkt for padling inn i Sølensjøen. I øst er området kun allment tilgjengelig via stien som har utgangspunkt ved Sølentua. Det er begrensede adkomstmuligheter via bilveien som fører inn mot Sølensjøen i øst, da dette er en privat bomvei.

Sølen er et viktig område i friluftslivssammenheng. Det naturvennlige, enkle friluftslivet er innlemmet som en del av verneformålet for området. Det er et relativt godt og velbrukt sti-nett i området, og flere av stiene er merket – noen også med røde T'er. Bruken er for det meste knyttet til tradisjonelt friluftsliv: fot- og skiturer, jakt/fangst/fiske og kanopadling. I tillegg er en del seter-veger egnet for og brukt til sykling. Både Sølensjøen, Mistra sør for Missjøen og Sølva brukes til kanopadling (ref. utkast til forvaltningsplan for området¹) og fiske drives både i nærings- og fritidssammenheng. Sølentoppen er et topturmål. Vinterstid kjøres det opp skiløyper i flere deler av området. Det finnes enkelte overnattingsmuligheter i form av privatutleie av buer og seterhus, men området har ingen turisthytter. I sør ligger Statskogkoia Sandbu, som er en åpen bu ca. 1,6 km fra parkeringsplassen ved Gravåsen. Det skal også finnes flere andre åpne buer i området, spesielt i de sørlige delene av landskapsvernområdet. Det finnes et begrenset tilbud av organiserte aktiviteter som kan knyttes til området i form av rideturer, kanoturer og fotturer. I randområdet i øst ligger Sølentua camping og Fjellheimen leirskole.

¹ Når det refereres til forvaltningsplanen for Sølen landskapsvernområdet er dette et forslag som er under utarbeidelse.

2 Metodikk

Brukerundersøkelsen i Sølen baserer seg på to ulike metodiske tilnærminger: spørreundersøkelser blant brukerne og bruk av automatiske ferdselstellere langs utvalgte stisegment.

Spørreundersøkelsen var todelt og besto av et kortfattet svarskjema som ble fylt ut av brukere mens de var i området (selvregistrering), og en mer omfattende internett-basert undersøkelse i etterkant av besøket. I selvregistreringsundersøkelsen ble respondentene bedt om å oppgi e-postadresse dersom de var villig til å delta i en mer omfattende undersøkelse om sin bruk av Sølen. Tematikk og spørsmål både på selvregistreringskort og i etterundersøkelsen tok hensyn til hva som har blitt gjort av undersøkelser i andre verneområder tidligere, samtidig som det i studien har vært fokus på å videreutvikle et godt sett med spørsmål. Denne tilnærmingen gjør det mulig, til en viss grad, å sammenligne resultater fra brukerundersøkelsen i Sølen med allerede eksisterende resultater fra andre norske verneområder, og senere med områder det per dags dato pågår lignende undersøkelser i. Slike omfattende sammenligninger er imidlertid utenfor mandatet til dette oppdraget. For enkelte temaer vises likevel noen komparative resultater.

Arbeidet med utarbeidelse av både spørreskjemaer, valg av lokaliteter for plassering av kasser med selvregistreringskort og tellere, og utplassering av utstyr ble gjort i tett samarbeid mellom NINA og verneområdeforvalter for Sølen. Verneområdeforvalter har videre hatt ansvar for tilsyn av utstyr mens det har vært utplassert, mens NINA har hatt ansvar for den vitenskapelige delen med analyse av data.

2.1 Spørreskjemaer i selvregistreringskasser

NINA har tidligere gjennomført tilsvarende undersøkelser i en rekke norske verneområder (se f.eks. Andersen m. fl. 2010, Wold m.fl. 2012, Vistad m.fl. 2014, Gundersen & Andersen 2016, Gundersen m.fl. 2013a, Gundersen m.fl. 2013b, Gundersen m.fl. 2013c) og metodikken er således vel utprøvd. Selvregistreringskasser med kortfattet spørreskjema er en forholdsvis ressurs-effektiv metode der en får samlet inn data for større områder og over lang tid. Svarkassene ble plassert ved de viktigste innfallsportene til Sølen, der avstand fra startsted/parkeringsplass varierer avhengig av lokale forhold. Innfallsport kan i denne sammenheng kanskje oppfattes som et noe upresist begrep da det flere steder er mulig å kjøre bil et godt stykke inn i verneområdet. En del av innfallsportene der vi har utplassert utstyret (kasser og tellere) er derfor kanskje heller et naturlig startsted for tur og ikke en innfallsport inn i selve verneområdet. Vi bruker likevel begrepet innfallsport om alle lokalitetene.

Faktorer som spiller inn ved eksakt plassering av selvregistreringskassene er stikryss, synlighet fra parkeringsplass, underlag etc. Kassene plasseres vendt mot stien slik at de lett vil fange oppmerksomheten til en person som kommer langs stien. Metoden har noen svakheter. Den største er forutsetningen om at ferdselen er forutsigbar og følger linjer (stier/veier), og brukere som går utenfor sti/vei fanges derfor ikke opp. En annen svakhet er bortfallsprosenten (dvs. andelen som passerer kassen uten å svare på undersøkelsen) som kan være relativt stor (se f.eks. Fredman m.fl. 2009). Våre erfaringer i tilsvarende områder viser at bortfallsprosenten er svært varierende uten at man har helt klare svar på hvorfor det er slik. En tilleggsfaktor er at lokalbefolkningen i mindre grad en besøkende fyller ut spørreskjemaene (Kaxrud Wilberg 2010, Vistad 1995).

Kassene er festet på stolper slik at de blir hengende i syns-/brysthøyde og ble plassert godt synlig og tett på sti/vei. En plakat utenpå kassene oppfordrer passerende til å stoppe og fylle ut et selvregistreringskort. Kassene åpnes ved å «vippe» ned fronten slik at fronten blir skriveplate (se Figur 1). Inne i kassene er det informasjon om undersøkelsen og selvregistreringskort på språkene norsk, engelsk og tysk, i tillegg til penner/blyanter/blyantspisser. Selvregistreringskortet besto av 11 spørsmål (se vedlegg 1) og et kart der respondenten ble oppfordret til å tegne inn ruta vedkommende hadde eller planla og ferdes langs. Det er ikke kjørt analyser av kart-integnelsene i forbindelse med denne rapporteringen. Som nevnt over ble det også spurt etter

e-post adresse i det henseende å sende ut en mer omfattende spørreundersøkelse (se vedlegg 2).

I tillegg til stedsspesifikke spørsmål, blir respondentene i selvregistreringsundersøkelsen bedt om å svare i forhold til en generell kontekst, for å få et bedre inntrykk av hvem de ulike brukerne er når det gjelder eventuelle ønsker om tilrettelegging og trivsel/mistrivsel med mye/lite folk i deres «idealområde»: «*Tenk deg at du skal gjennomføre en flertimers tur i skogs-/fjellterreng om sommeren. Tenk deg at området er slik du helst vil ha det – som om det var ditt «idealområde» for en slik tur*». Respondentene blir bedt om å ta stilling til åtte utsagn, på en skala fra 1 *Svært negativ*, via 4 *Nøytralt* og til 7 *Svært positivt*. De åtte utsagnene er:

Vil det være positivt eller negativt for deg:

- ... at det finnes tilrettelagte leirplasser med do, ved, bål, søppeldunker
- ... at du kan bli kvitt søppel i utplasserte søppeldunker
- ... at det finnes merkede stier i området
- ... at det er god skilting ved stistart og stikryss i området
- ... at det er lagt ned trestokker til å gå på der stien går over våt myr
- ... at det finnes hytter med matservering og oppredde senger i området
- ... at du møter mange andre friluftsfolk i løpet av turen
- ... at du kan gå milevis uten å møte et menneske

Poenget er å få fram hvor brukerne ligger på den såkalte «purismeskalaen» - en skala som går mellom «lav-purist» (trives best med god tilrettelegging og mye folk) og «høg-purist» (trives best med lite tilrettelegging og lite folk). Ved å snu svarskaalen på de sju første variablene og så summere svarene på alle åtte spørsmålene (for de som har besvart alle åtte) og deretter dele på åtte, så finner vi en «gjennomsnittsholdning» til fysisk tilrettelegging og det å møte andre mennesker i turområdet. Skårverdien ligger mellom 1 og 7, der 7 er den mest høg-puristiske verdien. Gjennomsnittsholdningen er altså uttrykk for folks «purisme-grad», og vi sorterer mellom lav-purist (1-3,5), mellom-purist (3,51-4,49) og høg-purist (4,5-7) – se Vistad & Vorkinn (2012).

Spørreskjemaet inneholder i tillegg sentrale spørsmål om hvem brukerne er, tidligere erfaring fra området, den aktuelle bruken/turen, hvor de fikk informasjon om verneområdet m.m. Med utgangspunkt i spørreskjemaet er det utarbeidet et indikatorsett som sier noe om de viktigste karaktertrekkene ved brukerne (se Tabell 1). Da det ofte kan være variasjoner i disse indikatorene for ulike innfallsporter, vil dette indikatorsettet brukes for å vise forskjeller og likheter mellom de ulike innfallsportene. I denne sammenheng er det nødvendig å ha bakhodet at det på enkelte lokaliteter ble samlet inn få svar, slik at prosentfordelingene kan være beheftet med noe usikkerhet.

Tabell 1 Indikatorsett som viser karaktertrekk ved brukerne

SØLEN LANDSKAPSVERNOMRÅDE			
Antall innsamlede skjema 2016: 1039			
Andel nordmenn		Andel som går utenfor sti	
Andel førstegangsbesøkende		Andel lav-purister	
Andel som er på dagstur		Andel mellom-purister	
Varighet dagstur (gj.snitt timer)		Andel høypurister	
Varighet flerdagerstur (gj.snitt dager)		Andel som overnatter i verneområdet	
Andel som er med på organisert tur		Kvinneandel	
Andel som går bare på sti		Andel lokalt bosatte	
Andel som går både på og utenfor sti		Andel som går med barn under 15 år i følget	

Figur 1 Selvregistreringskasse. Foto: Henriette B. Kildahl.

2.1.1 Selvregistreringskasser i Sølen

Det ble utplassert 12 selvregistreringskasser (og ni ferdselstellere) i Sølen landskapsvernområdet (se boks under og kart i Figur 2). De fleste av innfallsportene er lokalisert i de sørlige og vestre delene av området. Fordi Sølen er et landskapsvernområde er det tillatt å kjøre bil inn langs flere veier inn i området. Flere av «innfallsportene» er derfor lokalisert godt inne i verneområdet, men vi har da tatt utgangspunkt i startsteder for tur/bruk. En vil aldri kunne fange opp alle tenkelige startsteder/stier som fører inn i et område, men hovedhensikten er å dekke opp de viktigste, slik at en fanger opp så mye som mulig av den bruken som er. Lokalisering av plasseringspunkt for kasser ble gjort i tett samarbeid mellom NINA og verneområdeforvalter, og vi mener at vi har klart å fange opp bruken i området på en god måte. Den lokale kunnskapen som finnes hos verneområdeforvalter og eventuelt andre lokalkjente er uvurderlig i denne sammenheng.

LOKALITETER MED SELVREGISTRERINGSKASSER

(ved lokaliteter merket * var det også utplassert ferdselstiller)

1 Sølenstua*: Stien her starter på andre siden av brua over Femundselva, på østsiden av verneområdet, ved Sølenstua camp og hytter. Stien dreier nordover etter brua og en tar deretter av mer eller mindre rett vest og videre mot nordsiden av Ørsjøvola. Utstyret var plassert etter at stien har tatt av i vestlig retning, da stistart ved brua også er utgangspunkt for turer til andre områder utenfor verneområdet. Relativt tydelig, godt brukt sti.

2 Ørsjøvola*: Denne innfallsporten tar utgangspunkt i hyttefelt i den sørlige delen av landskapsvernområdet, noe lengre øst enn de to innfallsportene i Gravåsen. Gode parkeringsmuligheter og tydelig, velbrukt sti som går nordøstover mot Ørsjøvola og Store Ørsjøen.

3 Gravåsen 2 (Sandbu)*: Har (delvis) samme startpunkt som Gravåsen 1. Stien starter noen titalls meter til høyre (østlig retning) for Gravåsen 1. Etter ca. 800 meter kommer det på en sti fra sørøstlig retning fra hyttefeltene lenger øst. Utstyret var plassert etter dette stikrysset for å fange opp trafikken fra begge stiene. Stien fortsetter videre i nordlig retning mot Sandbu og Sølentoppen. Møter igjen den andre stien med samme utgangspunkt (Gravåsen 1). Tydelig, velbrukt sti.

4 Gravåsen 1*: Denne innfallsporten har utgangspunkt i hyttefelt i den sørlige delen av landskapsvernområdet. Her er det en tydelig innfallsport med stor parkeringsplass, informasjonsskilt om verneområdet og tydelig, velbrukt sti. Dette er hoved-innfallsporten mot selve Sølentoppen.

5 Jota seter: Middels tydelig sti som har utgangspunkt ved seterhusene v/Jota. Ingen tydelig parkeringsplass, men ok muligheter for parkering i enden av setertunet. Middels bruksslitasje.

6 Misterdalen 1 (v/Missjøen): Denne innfallsporten er lokalisert like sør for selve Misterdalssetra. Adkomst via bomvei like sør for Misterdalssetra, bommen krever nøkkel. Stien går på gammel traktorvei anslagsvis 2 km fra bommen, middels/liten bruksslitasje på stien/veien som fører sørover ned mot/langs søre Missjøen.

7 Misterdalen 2* (nord, mot Sølen-massivet): Denne innfallsporten har utgangspunkt ved Misterdalssetra og starter i den nord-østlige enden av seterområdet. Stien starter på gammel traktorvei og følger østover mot Sølen-massivet.

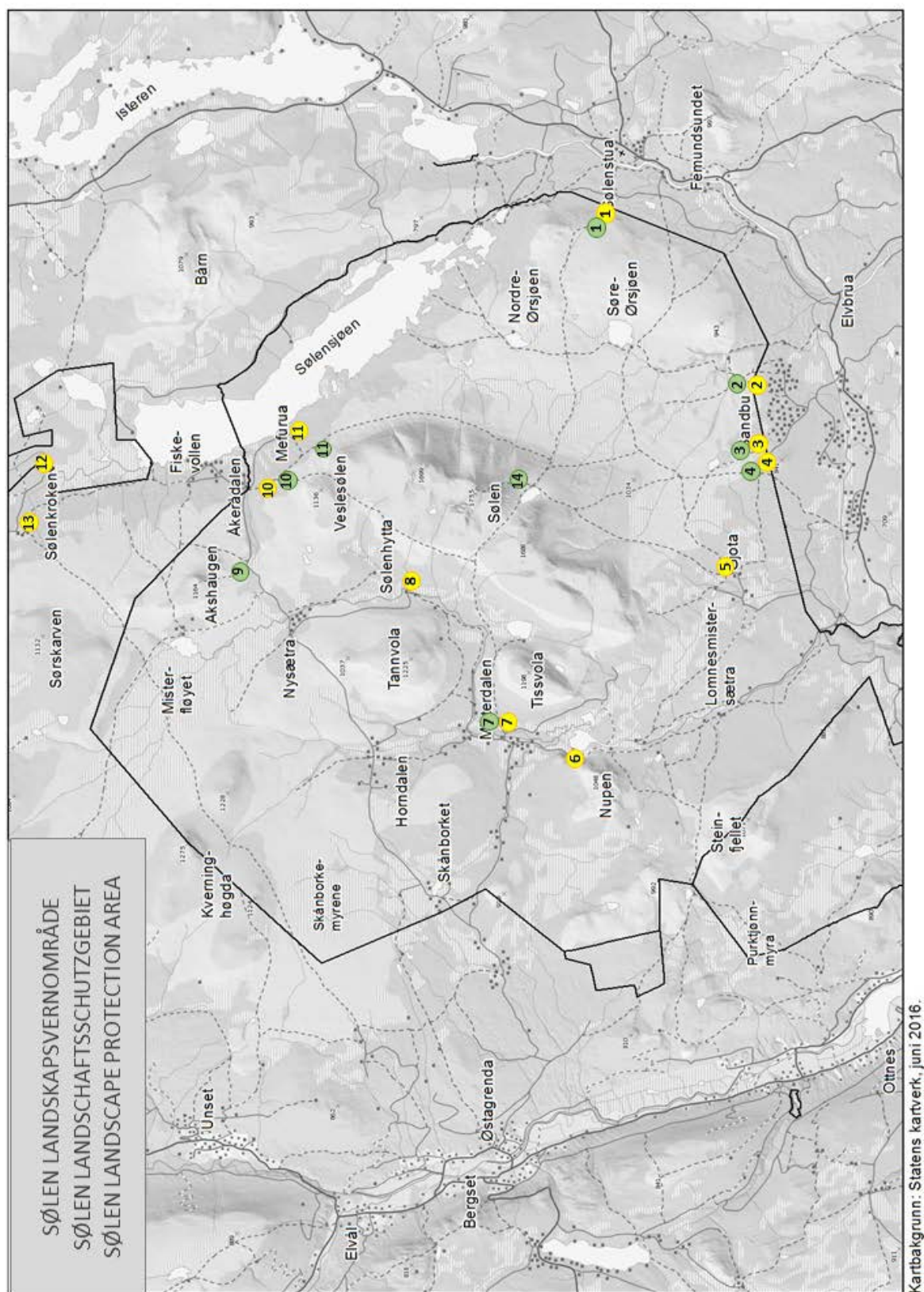
8 Sølenhytta: Denne lokaliteten ligger ved Mistra på vestsiden av Sølen-massivet og på østsiden av Tannvola. Adkomst er via privat, relativt dårlig vei. Veien er bommet med 2 bommer som krever nøkkel. Stien starter på tunet til Sølenhytta som ligger rett ved Mistras bredd. Stien er skiltet og går umiddelbart over bru over Mistra, på sti mot de vestlige delene av Sølenmassivet. Stien er noe utydelig når den fortsetter på andre siden av elva. Utstyret var plassert på østsiden av brua.

9 Åkradalen*: Ligger mot enden av hovedveien som fører inn mot Sølen sjøen. Rødmerket sti ved liten parkeringslomme langs veien. Et stykke opp møter stien en annen sti. Selvregistreringskassa var plassert her, mens ferdselstilleren var plassert på stien som går sørover opp Veslesølen skaret.

10 Mefurua*: Ligger i enden av hovedveien som fører inn mot Sølen sjøen. Følger rødmerket sti fra (ikke-driftet) turisthytte/kafe. Relativt tydelig sti. Teller var plassert på stien som går på østsiden av Sølenmassivet (ca. 1 km fra kasselokalitet)

11 Sølenkroken: Sølenkroken ligger lokalisert utenfor selve landskapsvernområdet, på grensa til Lille Sølen sjø naturreservat i nord. Lokaliteten er ved elva Sølva som renner inn i Sølen sjøen. Dette er en viktig innfallsport for padlere som skal til Sølen sjøen. Det er cirka 7-8 km padling på elva før en kommer til den nordlige enden av Sølen sjøen (fremdeles utenfor selve verneområdet). Selvregistreringskassa var plassert ved elvebredden, ved det naturlige utsettingsstedet for kano.

12 Haugsetvollen: Denne innfallsporten er den nordligste og ligger ved setertunet på Haugsetvol-len. Det er 4-5 km inn til selve verneområdegrensa, men stien går rett inn i området og deler seg ikke før den er inne i området. Relativt tydelig sti.

Figur 2 Kart med lokaliteter der utstyr (selvregistreringskasser=gule sirkler og tellere=grønne sirkler) var utplassert.

Tabell 2 viser kasselokaliteter i Sølen sommeren 2016 og antall respondenter som besvarte selvregistreringsundersøkelsen

Tabell 2 Liste over lokaliteter med selvregistreringskasser og tellere. Se Figur 2 for kart som viser lokalitetene. Både selvregistreringskasser og tellere sto ut fra 2.juli til 16.oktober.

Lokalitet	Selvregistreringskasse	Antall respondenter (N)	Teller
1. <i>Sølenstua</i>	X	137	X
2. <i>Ørsjøvola</i>	X	112	X
3. <i>Gravåsen 2 (Sandbu)</i>	X	245	X
4. <i>Gravåsen 1</i>	X	251	X
5. <i>Jota seter</i>	X	42	-
6. <i>Misterdalen 1 (Missjøen)</i>	X	55	-
7. <i>Misterdalen 2</i>	X	51	X
8. <i>Sølenhytta</i>	X	30	-
9. <i>Akshaugen</i>	-		X
10. <i>Åkradalen</i>	X	34	X
11. <i>Mefurua</i>	X	31	X
12. <i>Sølenkroken</i>	X	47	-
13. <i>Haugsetvollen</i>	X	5	-
14. <i>Sølentoppen</i>	-		X
Totalt	12	1039	9

Verneområdeforvalter informerte og innhentet samtykke fra grunneiere før utplassering av utstyret i felt. Det ble ikke gjennomført bortfallstudie i Sølen, det vil si at vi ikke kartla noen form for data om de som valgte å passere selvregistreringskasser uten å fylle inn selvregistreringskort. Dette kan gjøres for å se om det er systematiske forskjeller mellom de som svarer og de som ikke gjør det (se for øvrig Fredman m.fl. 2009, Kaxrud Wilberg 2010, Vistad 2005 for mer informasjon om bortfallsstudier). I lokale medier ble det informert om prosjektet og spesielt lokalbefolkningen ble oppfordret til å besvare undersøkelsen. Svarkassene ble ettersett jevnlig av verneområdeforvalter. Ettersynet inkluderte tømning og etterfylling av selvregistreringskort, i tillegg til å etterse at plakater, informasjon og materiell var på plass. Alle svarkassene fungerte godt den tiden de sto ute.

Kassene med selvregistreringskort sto ute i perioden 2.juli til 16.oktober. Der flere har fylt inn kort sammen har vi duplisert svarene på kortet respektive antall ganger tilsvarende antall respondenter. I de fleste av disse tilfellene er det to som har fylt inn sammen. Alle respondenter under 15 år er utelatt fra analysene. Totalt er 1039 respondenter/brukere inkludert i analysene.

Data fra skjemaene er lagt inn i Excel av NINA. Dette følger standard prosedyre. Dataene er deretter importert til analyseprogrammet SPSS (se f.eks. Field (2009)).

2.2 Automatiske ferdselstellere

Automatiske ferdselstellere ble benyttet på ni ulike stier i Sølen. Vi har benyttet to ulike typer tellere: seks *TrafX trail counters* og tre *EcoCounter Combo*, sistnevnte stilt til disposisjon av SNO (se Figur 3). Disse to tellertypene er noe ulike i utseende og tekniske spesifikasjoner, men begge består av en sensor som reagerer på infrarød stråling (varme) og registrer dermed varmen når noe levende passerer sensoren. Videre består tellerne også av batteri og minnekort (som er samlet i en boks) som er koblet sammen med sensoren med en ledning. Tellerne står ute hele sesongen og det etterses at de henger der de skal og at alt ser ok ut. Data ble lastet ned først på slutten av sesongen. Sensorene har en rekkevidde på henholdsvis 6 og 4 meter, men alle sensorer ble montert slik at de maksimalt var 2 meter fra stien. For å sikre gode telle-data monteres sensoren i en høyde på ca. 1 meter over bakken, fortrinnsvis et sted der stien er smal.

Gjennom høydeplasseringen unngår en telling av lavere dyr, f.eks. hunder og sauer. Ved å velge en plassering der stien er smal unngår en at personer går ved siden av hverandre – noe som kan medføre under-telling. Feilmargin for TrafX-teller er fra leverandør oppgitt å være maksimalt 5%², det samme gjelder for EcoCounter Combo. For sistnevnte har NINA også gjort egne tester som viser det samme (Andersen et al. 2014). For ytterligere beskrivelse av utfordringer ved plassering av tellere se Wold m.fl. (2014).

Figur 3 TrafX trail counter til venstre og Ecocounter combo til høyre. Foto: Line C. Wold

Med ett unntak ble alle tellerne i Sølen montert opp på trær. Sensoren ble festet på trestammen og kamuflert med bark, never eller kvist (se Figur 4). Dette gjøres for at folk ikke skal få øye på sensoren og dermed oppholde seg foran den – noe som resulterer i feiltellinger der og da, samt at det kan påvirke adferd ved senere bruk av området. Ledningen festes langs med stammen og batteri/minnekort-boks kamufleres eller graves ned i bakken. En lokalitet – 14. Sølentoppen – befinner seg i alpin sone uten trær. Her ble sensor og teller kamuflert inne i en varde som vi bygget opp langs stien.

Som tidligere nevnt er Sølen et landskapsvernområde der det er mulig å kjøre bil innover i selve verneområdet. Dette medfører at strekningen langs hele veien fra Bergset til Fiskevollen potensielt utgjør en innfallsport til området. Vi har plassert tellere ved de viktigste stiene i området, utpekt i samarbeid med verneområdeforvalter.

² TrafX operer med noe ulik feilmargin (25-0 %) avhengig av hva slags type vei/sti telleren er brukt på (smal vs. bred vei/sti, mye folk vs. lite folk osv. Lokalitetene/plasseringene i Sølen tilsier at vi bør regne med minste feilmargin, dvs. en nøyaktighet på 95-100 % - se: <https://www.trafx.net/faqs.htm#IR-faq>)

Figur 4 Ferdselsteller montert på bjørkestamme, kamuflert med never, sett rett forfra. Sirkelen er sensoren som peker vinkelrett over stien. Foto: Line C. Wold

I tillegg til at det ble utplassert ferdselstellere ved syv av lokalitetene der det var selvregistreringskasser (beskrevet i kapittel 2.1.1, se for øvrig Figur 2 og Tabell 2), ble det også utplassert to ferdselstellere ved henholdsvis Akshaugen og Sølentoppen. De to lokalitetene blir kort beskrevet i egen boks på denne siden.

Alle telldata er gått igjennom manuelt for å vurdere kvaliteten på dataene. Det er sett på hvilken tid på døgnet de registrerte passeringene har forekommet, hvorvidt fordelingen for sesongen er sannsynlig ut i fra eksisterende kunnskap om bruk av området og hvordan registreringene ved de ulike tellepunktene relaterer seg til hverandre. Åpenbare feildata (svært høye tall) er slettet og erstattet med gjennomsnittstall for respektive ukedag – beregnet på bakgrunn av resterende telldata (hvis andre beregninger er gjort er dette beskrevet).

TELLELOKALITETER (kun ferdselstellere)³

13 Akshaugen: Akshaugen er et toptur-mål som ligger i området i nærheten Åkradalen/Mefurua. Tydelig sti, stor parkeringsplass ved stistart. Det ble kun utplassert teller (ikke kasse med selvregistreringskort) på stien opp mot Akshaugen (se Figur 2).

14 Sølentoppen: Det ble plassert en teller på det siste stykke av stien som tar av så å si rett nordover mot selve Sølentoppen. Her er en i alpin sone og lokaliteten er ca. 7-8 km fra innfallsporten/parkeringen ved Gravåsen. Det ble kun utplassert teller (ikke kasse med selvregistreringskort) på stien til Sølentoppen (se Figur 2)

Vi hadde problemer med tre tellere. Den ene telleren i Misterdalen (Ecocounter combo, Misterdalen 1 *lokalitet 7*) viste seg av ukjent grunn å ikke fungere. Da dataene skulle gjennomgås viste det seg at telleren ikke har vært aktiv, heller ikke dagen den ble utplassert. Dette til tross for at telleren ble utplassert i henhold til vanlig prosedyre og det ble testet at den telte da den ble

³ For beskrivelse av de øvrige lokalitetene der det var utplassert ferdselstellere se boks i 2.2

utplassert. Det var tilsyn ved denne telleren 2-3 ganger i løpet av sesongen, og alle ganger ble sensoren funnet nedrevet, men ellers uten synlig skade. Det er ukjent for oss hvorfor telleren tilsynelatende har talt da den ble utplassert, men likevel ikke innehar noe data selv fra utsettingsdagen.

Telleren ved Sølénstua (TrafX people counter, *lokalitet 1*) har av ukjent årsak sluttet å telle 25.juli. Anslag for resten av sesongen er derfor beregnet med utgangspunkt i de telle-dataene som var registrert ved telleren t.o.m 24.juli og data fra de øvrige ferdselstelloene.

Telleren ved Ørsjøvola (TrafX people counter, *lokalitet 2*) hadde en uke i slutten av september ekstremt høye tall (verdiene er så høye at det åpenbart er en feil). Ved innhenting av utstyret fant vi at linsa på denne telleren var punktert. Dette kan være årsak til de usannsynlige telle-dataene for denne uka, men det er noe merkelig at den har fortsatt å telle «normalt» uka etter. Data for den manglende uka beregnes med utgangspunkt øvrige telle-data fra telleren.

2.3 Etterundersøkelse

I selvregistreringsundersøkelsen ble det samlet inn totalt 442 e-postadresser. En oppfølgende etterundersøkelse ble sendt ut til disse. Undersøkelsen ble opprettet i den web-baserte løsningen surveyXact (www.surveyxact.no). Etterundersøkelsen inneholdt en rekke mer detaljerte spørsmål enn det som var inkludert på selvregistreringskortet.

Spørreskjemaet i etterundersøkelsen følger et «standard-skjema» som ble benyttet i 5 andre områder samme år. Skjemaet er en revidert versjon av etterundersøkelser som er gjennomført i andre naturområder og nasjonalparker tidligere, både av NINA og andre aktører (se f.eks. Vorkinn 2016, Vorkinn 2016, Vistad m.fl. 2014, Andersen & Gundersen 2016, Andersen m.fl. 2010, Gundersen m.fl. 2013A). Av de 442 e-postene var 19 adresser ugyldige, slik at utvalget utgjorde 423 respondenter. Svarprosenten var 61,2, det vil si at 259 respondenter besvarte etterundersøkelsen.

2.4 Representativitet etterundersøkelse versus selvregistreringskort

Med mindre en gjennomfører gode bortfallsstudier vil en ikke kunne vite eksakt hvor godt selvregistreringskortene faktisk representerer de besøkende i området på en fullgod måte. En bortfallsstudie undersøker de samme variablene som er på selvregistreringskortene blant de som ikke velger å svare i selvregistreringskassene. Bortfallsstudier i andre områder har blant annet vist at lokalbefolkningen i mindre grad velger å fylle inn selvregistreringskort (Kaxrud Wilberg 2010, Vorkinn og Andersen 2010). Dette er heller ikke et ukjent fenomen for oss som jobber med brukerundersøkelser i felt, vi vet at lokale brukere i mindre grad opplever at selvregistreringskort og spørreskjemaer om området angår dem.

Representativiteten i etterundersøkelsen sammenlignet med selvregistreringskortene vises i Tabell 3. De sammenfallende variablene for begge undersøkelsene var kjønn, alder, nasjonalitet/bosted og tidligere besøk.

Tabell 3 Representativitet: etterundersøkelsen sammenlignet med selvregistreringsundersøkelsen for sammenlignbare variabler

	Selv.reg.undersøkelse	Etterundersøkelse
Alder, gjennomsnitt	49,6 år (n=932)	52,7 år (n=259)
Kvinneandel	51,2 % (n=1028)	42,1% (n=259)
Andel nordmenn	89,7 % (n=1035)	92,1% (n=254)
Andel lokalt bosatte	6,3 % (n=1035)	5,4% (n=259)
Andel førstegangsbesøkende	16,3 % (n=1023)	12,7 (n=259)
Gjennomsnittlig antall somre/vintre	20,6 (n=798)/21,5 (n=608)	20,41(n=207)/18,93 (n=153)

Fordelingen mellom nordmenn og utlendinger er relativ lik i materialet, det samme var andelen lokalt bosatte (hvilket betyr innenfor kommunene Rendalen og Engerdal). Lokalbefolkningen blir således i liten grad ytterligere underrepresentert i etterundersøkelsen, noe en ofte ser i slike undersøkelser (Vorkinn 2016). Aldersgjennomsnittet gikk noe opp i etterundersøkelsen, men begge undersøkelsene hadde god representasjon fra ulike aldersgrupper. I etterundersøkelsen var andel unge noe mindre og spesielt hadde aldersgruppen 46-60 år høyere andel i etterundersøkelsen (43 % mot 31 % i selvregistreringsundersøkelsen).

Kjønnsfordelingen endres en del fra selvregistreringsundersøkelsen til etterundersøkelsen. Mens kjønnsfordelingen var nær 50/50 i selvregistreringsundersøkelsen var kvinneandelen sunket med 9 % til 42,1 i etterundersøkelsen. At det er færre kvinner som besvarer etterundersøkelsen er noe en også har erfart fra andre områder (se f.eks. Vorkinn 2016). Andelen førstegangsbesøkende synker noe og er ca. 3,5 % lavere i etterundersøkelsen. Dette er også gjenkjennbart fra andre områder. Forskjellen er dog ikke veldig stor. Tidligere bruk av området er også relativt jevn. Gjennomsnittlig antall tidligere år en har besøkt området både sommer og vinter er relativt lik, og høy, i begge utvalgene.

Vi har valgt å ikke vekte presentasjonen av datamaterialet fra etterundersøkelsen. Å vekte data innebærer å gi noen respondenters svar større betydning (eksempelvis kunne vi valgt å la kvinners svar telle noe mer enn menns svar, for å speile kjønnsfordelingen i selvregistreringsundersøkelsen. En slik vekting gjøres selvsagt med unik koeffisient – laget for det spesifikke tilfelle – for å gjenspeile den opprinnelige fordelingen på en korrekt måte). Vi mener at representativiteten gjennomgående er god og at skjevhetene ikke vil være altfor store, basert på funnene i Tabell 3. At kjønnsfordelingen er ulik i de to undersøkelsene utgjør slik vi vurderer det den største utfordringen – her er forskjellen i prosentfordelingen større. Fordi det totale antallet respondenter i etterundersøkelsen er relativt lite, mener vi det å vekte dataene kan tilføre ytterligere usikkerhet. Vi har derfor valgt å presentere alle data fra etterundersøkelsen uvektet.

2.5 Analyse og fremstilling av data

Rådata fra selvregistreringsundersøkelsen og den web-baserte etterundersøkelsen ble importert til SPSS og alle analyser ble gjennomført her. Figurer er laget i Excel. Respondenter under 15 år er ikke inkludert i fremstillingene/analysene. Totalt var det 78 respondenter under 15 år i selvregistreringsundersøkelsen (i etterundersøkelsen ble det ikke sendt ut e-post til respondenter under 15 år).

3 Indikatorsett for Sølen landskapsvernområde

Indikatorsettet for brukerne i Sølen landskapsvernområde sommeren 2016 vises i Tabell 4. Funnene blir presentert noe mer utdypende under.

Tabell 4 Nøkkeltall om de besøkende i Sølen landskapsvernområde sommeren 2016 som har de 12 innfallsportene i studien som utgangspunkt for sin tur.

SØLEN LANDSKAPSVERNOMRÅDE			
Antall respondenter 2016: 1039			
Andel nordmenn (n=1035)	89,7	Andel som går utenfor sti (n=1023)	4,8
Andel førstegangsbesøkende (n=1023)	16,3	Andel lav-purister (n=992)	68,8
Andel som er på dagstur (n=1009)	85,2	Andel mellom-purister (n=992)	20,5
Varighet dagstur (gj.snitt timer) (n=849)	4,4	Andel høy-purister (n=992)	10,8
Varighet flerdagerstur (gj.snitt dager) (n=122)	3,5	Andel som overnatter i verneområdet (n=1023)	19,8
Andel som er med på organisert tur (n=1029)	1,3	Kvinneandel (n=1028)	51,2
Andel som går bare på sti (n=1023)	66,2	Lokalt bosatte (Rendalen/Engerdal kommuner) (n=1035)	6,3
Andel som går både på og utenfor sti (n=1023)	29	Andel som går med barn under 15 år i følget (n=1026)	18,1

4 Hvor mange brukere/besøkende

Det ble som nevnt i kapittel 2.1.1 samlet inn svar fra totalt 1039 respondenter. Antall innsamlede kort gir ikke noe direkte tall på antall besøkende i et område. Dersom en sammenligner antallet respondenter med andre områder får en likevel en indikasjon på besøksvolumet relativt sett.

Sammenlignet med en del av de større nasjonalparkene⁴ er antallet respondenter i Sølen noe beskjedent. Eksempelvis ble det samlet inn i overkant av 3000 svar i Femundsmarka og over 9000 i Jotunheimen (Vorkinn 2016). Men det finnes også andre områder der antallet respondenter er mye lavere. På Varangerhalvøya, som er det området vi kjenner til der færrest har fylt inn selvregistreringskort, ble det samlet inn svar fra 222 respondenter, og i Fulufjellet 358. NINA gjennomførte sommeren 2016 en tilsvarende brukerundersøkelse i Trollheimen/Innerdalen, som også er et landskapsvernområde. Her ble det samlet inn svar fra 7917 brukere. Arealmessig er Trollheimen/Innerdalen riktignok nesten tre ganger så stort som Sølen, men også relativt sett er antall innsamlede svar en god del høyere her enn i Sølen.

Data fra ferdselstellere gir heller ikke et komplett tall på antall besøkende, men sier noe om bruksintensiteten basert på stiene (inn) i et området. Folk som går i terrenget blir ikke fanget opp og tellerne registrerer passeringer både inn og ut av et området. Dersom en person går på stien inn i området, men i terrenget/utenom stien på vei ut blir vedkommende registrert en gang, mens en som går på sti både på vei ut og inn blir telt 2 ganger. Data fra tellerne sier likevel noe om bruksintensiteten på en bestemt sti eller i området som helhet. I Sølen var det utplassert tellere ved ulike stier og flere var ikke nødvendigvis en innfallsport til området, men et populært turmål eller en av de dominerende elementene av sti-nettet i området. Ved de åtte tellelokalitetene (se Figur 2) som var operative i Sølen ble det i perioden 2.juli til 16. oktober registrert 13 390 passeringer⁵.

⁴ Det er hovedsakelig nasjonalparker vi har tidligere erfaringer fra, ikke andre landskapsvernområder.

⁵ Tallene som oppgis er justerte. Det innebærer at åpenbare feiltellinger (totalt 15 lokalitetsdager) er erstattet med gjennomsnittet for den aktuelle ukedagen for respektive teller. For telleren ved Sølentua som sluttet å telle 25.juli er antall passeringer for resterende sesong estimert ved å ta utgangspunkt i hvor stor prosentandel av det samlede antall passeringer ved de øvrige 7 tellerne som skjedde i perioden hhv. før og etter 24. juli.

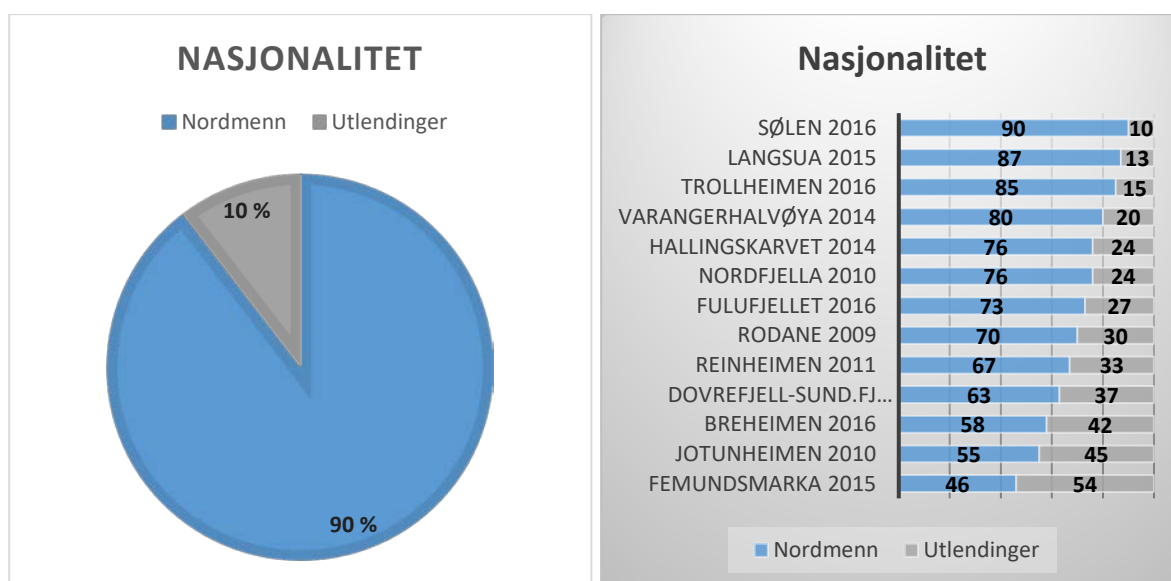
5 Om brukerne – hvem er de?

5.1 Bakgrunnsvariabler: kjønn, alder, utdanningsnivå, bosted

Totalt ble det samlet inn svar fra 1039 respondenter. 51,2 % var kvinner og 48,8 % var menn (N=1028). Alder spente fra 15 til 82 år (respondenter under 15 år er ikke inkludert i analysen) og gjennomsnittsalder var 49,6 år (N=932). 23 % av respondentene hadde utdanning på lavere nivå, mens litt over 70 % hadde utdanning på høyskole/universitetsnivå. Dette samsvarer med det en finner i tilsvarende undersøkelser i flere nasjonalparker i Norge (se f.eks. Vorkinn 2016).

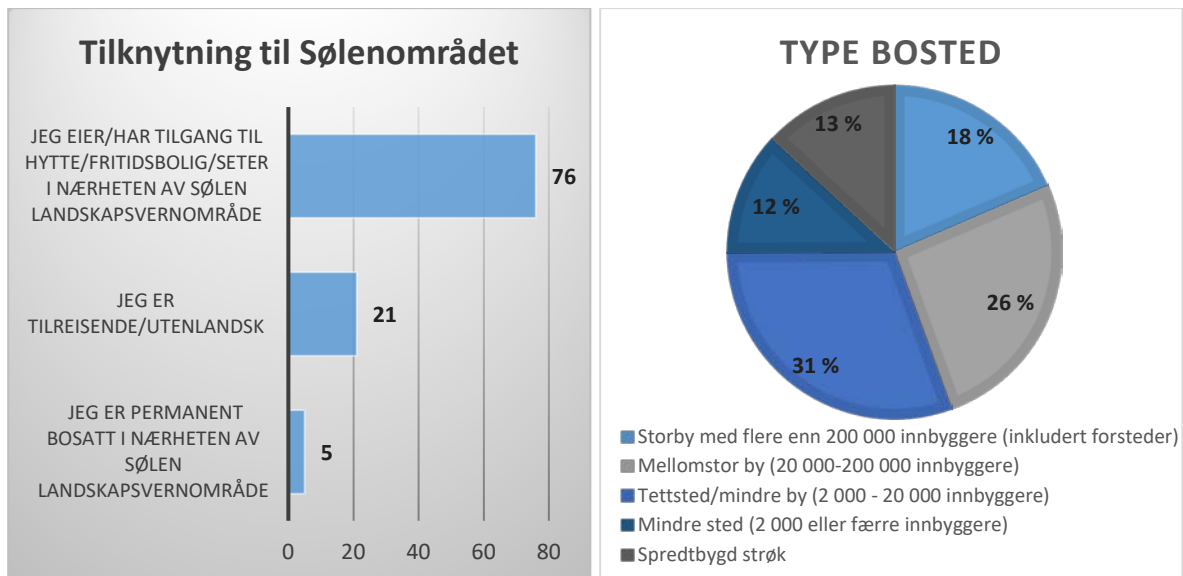
De aller fleste respondentene var norske, kun 10,4 % var bosatt i utlandet (Figur 5). Blant de utenlandske brukerne utgjorde svensker (46 %) og tyskere (32 %) de største andelene (N=108). Totalt var 13 nasjonaliteter representert (men foruten Sverige og Tyskland var det maksimalt tre respondenter fra hver av de øvrige nasjonene). 7 % av nordmennene var bosatt i Rendalen (n=51) eller Engerdal (n=14) kommune, dvs. 6,3 % av de besøkende totalt (N=1035).

Dersom en sammenligner nasjonalitetsfordelingen med verneområder/nasjonalparker (Figur 5) ser en at andelen nordmenn på 90 % er høyt. Sølen kommer faktisk helt på topp blant de nasjonalparkene/verneområdene der vi har sammenlignbare data. Det faktum at Sølen er et landskapsvernområde og ikke en nasjonalpark kan selvsagt spille inn på denne fordelingen. Det er rimelig å anta at en nasjonalpark har større tiltrekningskraft på utenlandske besøkende, rett og slett i regi av å være nettopp nasjonalpark. Beliggenheten og adkomsten gjør i tillegg Sølenområdet noe mindre tilgjengelig enn andre nasjonalparker som ligger mer i «turistenes allfarvei». At vernet er relativt nytt kan også spille inn.

Figur 5 Brukerne i Sølen fordelt på nasjonalitet, oppgitt i prosent (N=1035) til venstre. Nasjonalitetsfordeling sammenlignet med andre områder til høyre (tall hentet fra Vorkinn 2016, Vistad m.fl. 2014, Wold & Selvaag 2017, Andersen m.fl. 2010, Gundersen m.fl. 2013A og egne analyser av Trollheimen og Breheimen).

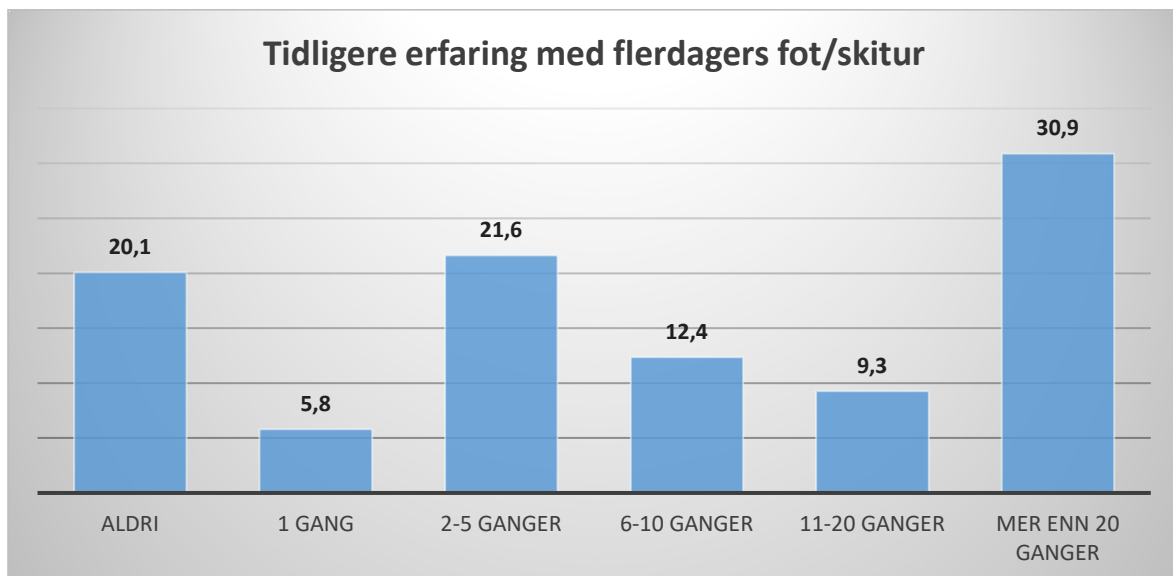
I etterundersøkelsen ba vi respondentene oppgi sin tilknytning til området (se Figur 6). Nesten 80 % hadde tilknytning til området, i form av å eie bolig/hytte nær området. 76 % oppga at de hadde hytte/seter i nærheten av landskapsvernområdet og 5 % var bosatt i lokalkommunene (Rendalen eller Engerdal kommune). Fordelingen på ulike typer bosted (innbyggerstørrelse/infrastruktur) vises i Figur 6. Det var en spredning i type bosted, men flest (31%) bodde på et mindre tettsted/by og 18 % bodde i storby.

Figur 6 Hvilken tilknytning brukerne har til Sølven-området (N=259) oppgitt i prosent til høyre (6 respondenter var både lokalt bosatt og disponerte hytte/seter i nærheten av Sølven landskapsvernopråde, derfor blir den samlede prosenten høyere enn 100). Brukernes bosted (N=259) til venstre.

5.2 Friluftslivserfaring og friluftslivsinteresse

Figur 7 viser hvilken erfaring de besøkende har med turfriluftsliv. Cirka 20 % av brukerne hadde ingen tidligere erfaring med flerdagers fot- eller skiturer, hvilket betyr at relativt mange til dels er erfarne friluftslivsutøvere. Over 40 % hadde vært på flerdagers tur mer enn 10 ganger. 84,2 % (N=259) hadde besøkt nasjonalparker tidligere (enten i Norge eller i utlandet).

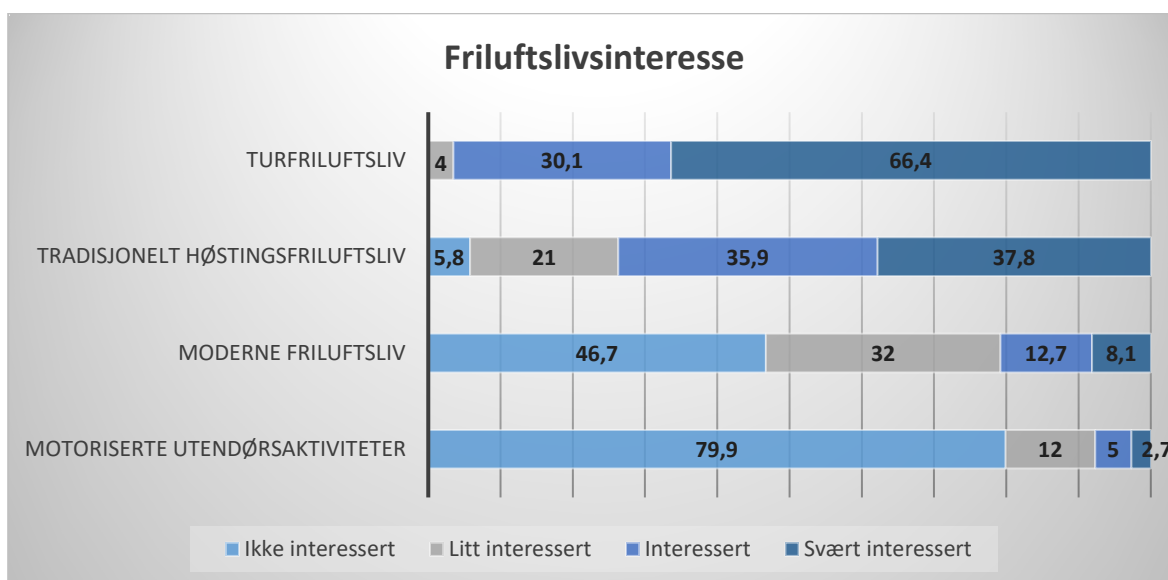
Figur 7 Prosentfordeling som viser hvor mange ganger brukerne har vært på en flerdagers fot/skitur tidligere (N=259)

Interessen for ulike typer friluftsliv ble kartlagt i etterundersøkelsen, hvor de ulike aktivitetene ble definert slik:

→ **Tradisjonelt høstingsfriluftsliv** (mautauk er viktig motiv, som jakt, fiske, bær/sopplukking)

- **Turfriluftsliv** (turer til fots og/eller på ski)
- **Moderne friluftsliv** (aktiviteter som krever spesielle ferdigheter og utstyr, eksempelvis terrengsykling, klatring, kiting, elvepadling, hanggliding)
- **Motoriserte utendørsaktiviteter** (eks. båtsport, snøscooterkjøring)

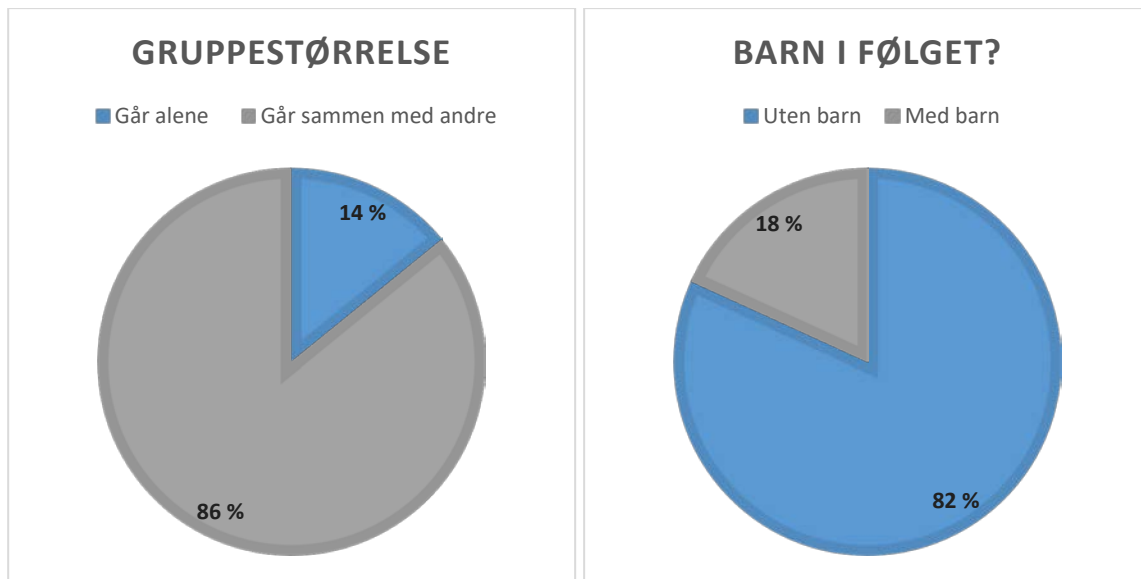
Ikke uventet er interessen for turfriluftsliv stor blant brukerne. 97% oppga at de var interessert eller svært interessert og det var ingen som var helt uinteressert i denne friluftslivsformen. Interessen for høstingsfriluftsliv er også stor, selv om den er et stykke unna turfriluftsliv. 74 % oppgir at de er interessert eller svært interessert. Dette samsvarer også godt med at andelene som gjennom året hadde deltatt i aktivitetene jakt, fiske og bær/sopplukking var ganske høye (se Figur 27). Motoriserte utendørsaktiviteter virker å være den minst interessante friluftslivsformen. Her oppga 80 % at de ikke var interessert i det hele tatt. Moderne friluftsliv er også mindre interessant, men over 20 % oppga at de var interessert eller svært interessert i slike aktiviteter. Fremstillingen i Figur 8 viser at brukerne i Sølen i stor grad har interesse for de mer tradisjonelle friluftslivsaktivitetene tur og høsting.

Figur 8 Interessen for ulike former for friluftsliv (N=259), oppgitt i prosent.

5.3 Turfølget

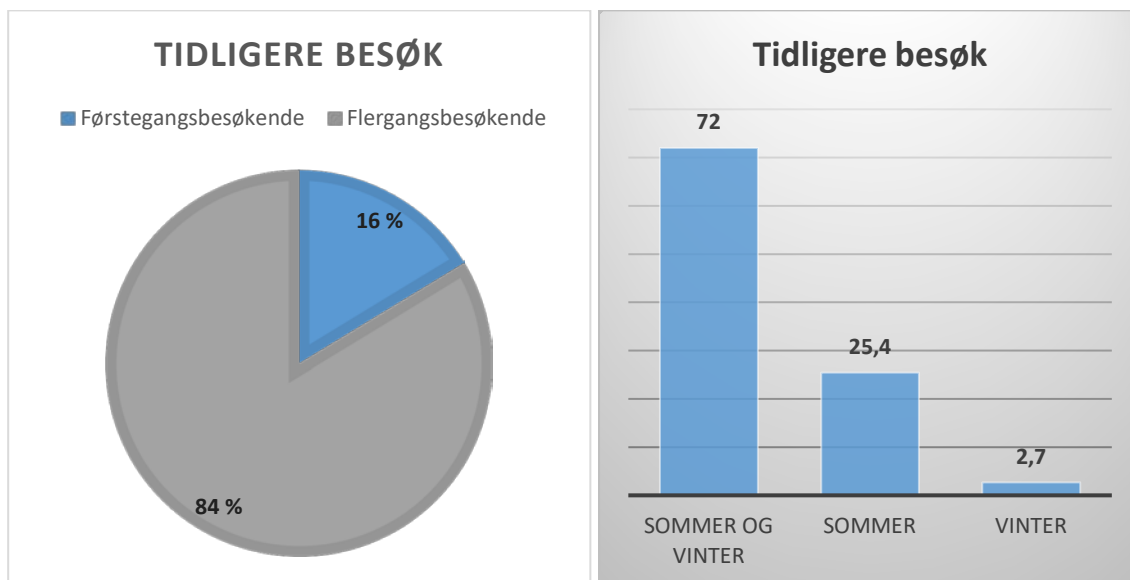
De færreste besøkte Sølen alene (se Figur 9), 86 % var i følge med andre og det var flest som var to personer i turfølget (45 %). Tre og fire personer i følget hadde en tilnærmet lik fordeling på 14 % hver. Det var en lav andel som var flere enn dette, men en respondent svarte at turfølget deres bestod av 40 personer. Holdes gruppen på 40 personer utenfor bestod i gjennomsnitt respondentenes turfølge av 2,81 personer (inkludert dem selv). Relativt få hadde med barn i følget (18,1 %), blant de som hadde med seg barn var to barn vanligst (50%). 35 % av de som hadde med seg barn hadde kun med seg ett barn og størst antall barn respondentene hadde med seg på turen var seks stykker. Barna var fra 0 til 15 år med høyest antall av barn som var fem år. Andelen som var på organisert tur var særdeles liten (1,3 %). Dette var i alt 13 personer og disse var på tur i regi av enten Drevsjø asylmottak, Jordskifteretten, Renåvangen (stiftelse for behandling av rusmiddelavhengighet), Fjellheimen Leirskole eller Wilderness Life (naturguidingselskap). Privatbil var den vanligste måten å komme seg til Sølen på. 96 % oppga at de hadde kjørt bil, de øvrige hadde kommet med bobil, offentlig transport, til fots, på ski, sykkel eller med snøskuter.

Figur 9 Gruppestørrelse (N=1027) til venstre og barn i turfølge (N=1026) til høyre.

5.4 Tidligere besøk og kjennskap til Sølen-området

Så mange som 84 % av respondentene hadde besøkt Sølen-området tidligere, kun 16 % besøkte området for første gang (se Figur 10). 72 % hadde besøkt området både sommer og vinter, i overkant av 20 % kun sommer og knappe 3 % kun vinterstid. Mange ser også ut til å ha vært i området relativt mye, i gjennomsnitt hadde flergangsbesøkende vært i området 20,6 somre⁶ og 21,5 vintre⁷. Ikke overraskende var langt flere utlendinger enn nordmenn i området for første gang.

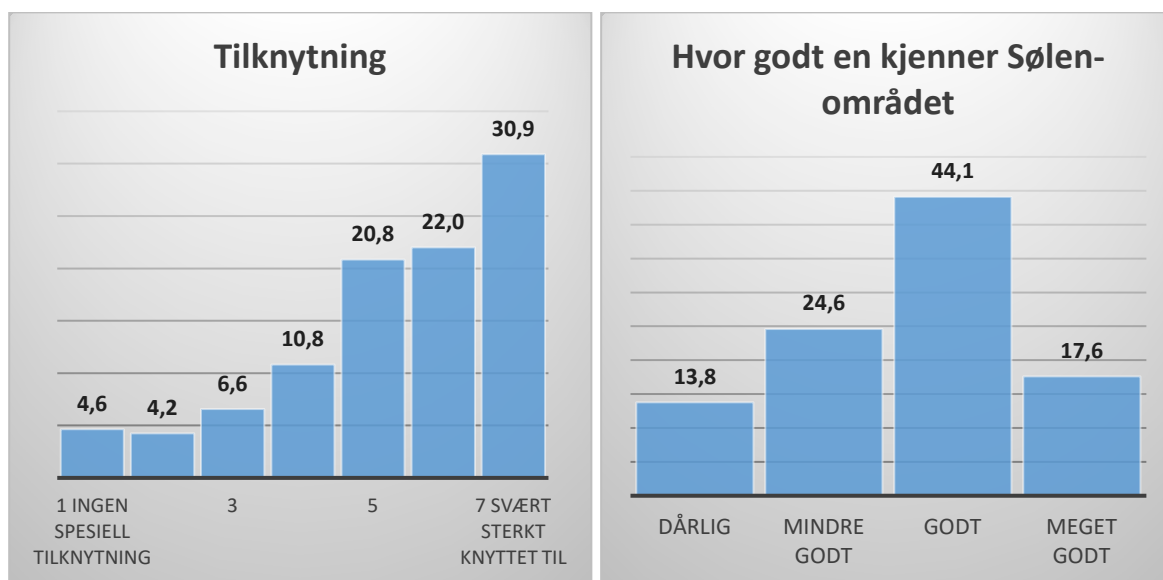
Figur 10 Prosentandeler førstegangs- og flergangsbesøkende i Sølen (N=1023) til venstre, og prosentandeler som har besøkt området til ulike sesonger (N=856) til høyre.

Diagrammet til venstre i Figur 11 viser hvor sterkt knyttet brukerne i Sølen føler seg til området. Det er mange som har en relativt sterk tilhørighet (gjennomsnittskåren var 5.3).

⁶ (min/max=1/71, SE=0.61)

⁷ (min/max=1/60, SE=0.63)

Samtidig viser prosentfordelingen til høyre i Figur 11 at kjennskapen til området er litt sprikende. I overkant av 60 % oppga at de kjenner Sølén-området godt eller meget godt. Kun 14 % mente de kjenner området dårlig. Det er verdt å merke seg at sistnevnte (høyre) spørsmål ble stilt i selvregistreringsundersøkelsen, mens spørsmålet om tilknytning (venstre) var inkludert i etterundersøkelsen. Andelen førstegangsbesøkende var noe lavere i etterundersøkelsen enn i selvregistreringsundersøkelsen slik at det er logisk at kjennskapen til området var lavere blant de som svarte i selvregistreringsundersøkelsen. Vi fant også at lokalt bosatte i større grad oppga at de kjenner området godt eller meget godt enn både øvrige nordmenn og utlendinger. Og mens det var 56 % av utlendingene som hadde mindre god eller dårlig kjennskap til området, var den tilsvarende andelen for (alle) nordmenn 35 %.

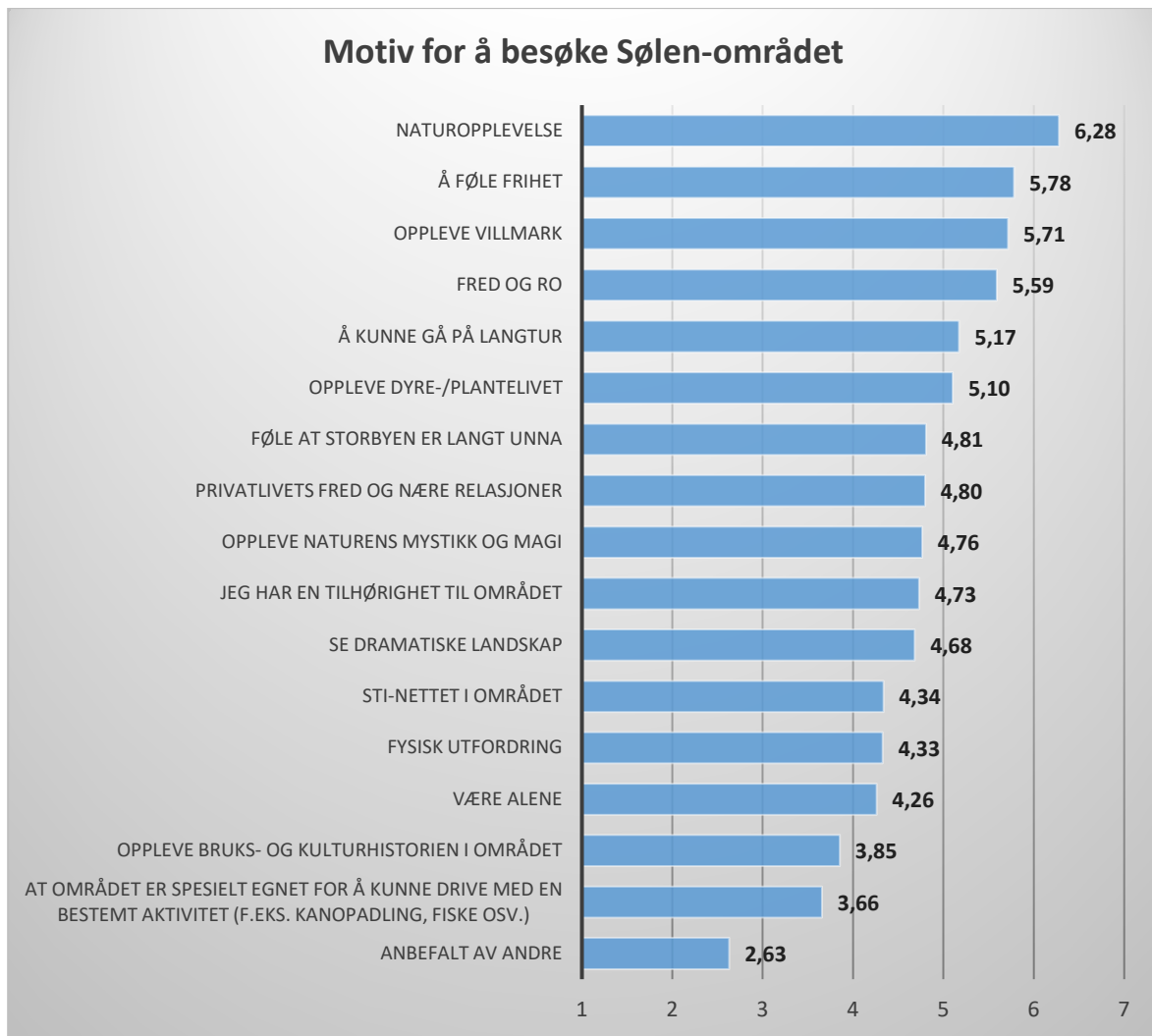

Figur 11 Prosentfordeling som viser hvor knyttet brukerne føler seg til Sølén-området (N=259) til venstre, og prosentfordeling for hvor godt respondentene selv mener de kjenner Sølén-området (N=1014).

5.5 Brukernes motiv for å besøke Sølén

Brukerne ble bedt om å oppgi hvor viktige ulike motiv var for at de valgte å besøke Sølén-området siste år. Vi listet opp 17 ulike motiv (se Figur 12). Generelt ble de fleste motivene rangert som viktige, det vil si at de fikk en gjennomsnittsskår over 4. Det klart viktigste motivet for brukerne var *naturopplevelse*. *Oppleve villmark* og *oppleve dyre- og plantelivet*, som jo klart henger sammen med naturopplevelse fikk også høy gjennomsnittsskår. Kontemplative motiv, som det å *føle frihet* og *fred og ro* var også blant de viktigste motivene. Området ble i liten grad besøkt fordi brukerne fikk det *anbefalt av andre*. *Sti-nettet i området*, *fysisk utfordring*, *det å være alene*, *at området er spesielt egnet for å drive med en bestemt aktivitet* og *oppleve bruks- og kulturhistorien i området* var noe mindre viktig og fikk skår nær middelveien på 4. Det ble testet om det var forskjeller i hvor viktige de ulike motivene var for nordmenn og utlendinger. Å *se dramatiske landskap* var viktigere for utlendinger enn nordmenn⁸, for de øvrige motivene var det ingen forskjeller.

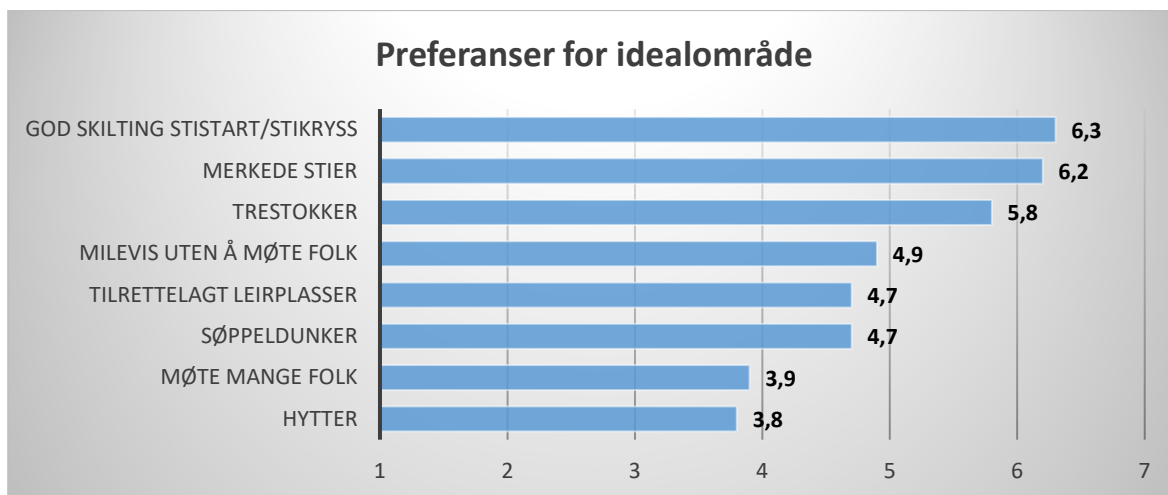
⁸ $t(252)=-2.430, p<0.05$.

Figur 12 Gjennomsnittskår for hvor viktig ulike motiv var for at en valgte å besøke Sølén, på en skala fra 1 ikke viktig i det hele tatt til 7 svært viktig (N=259).

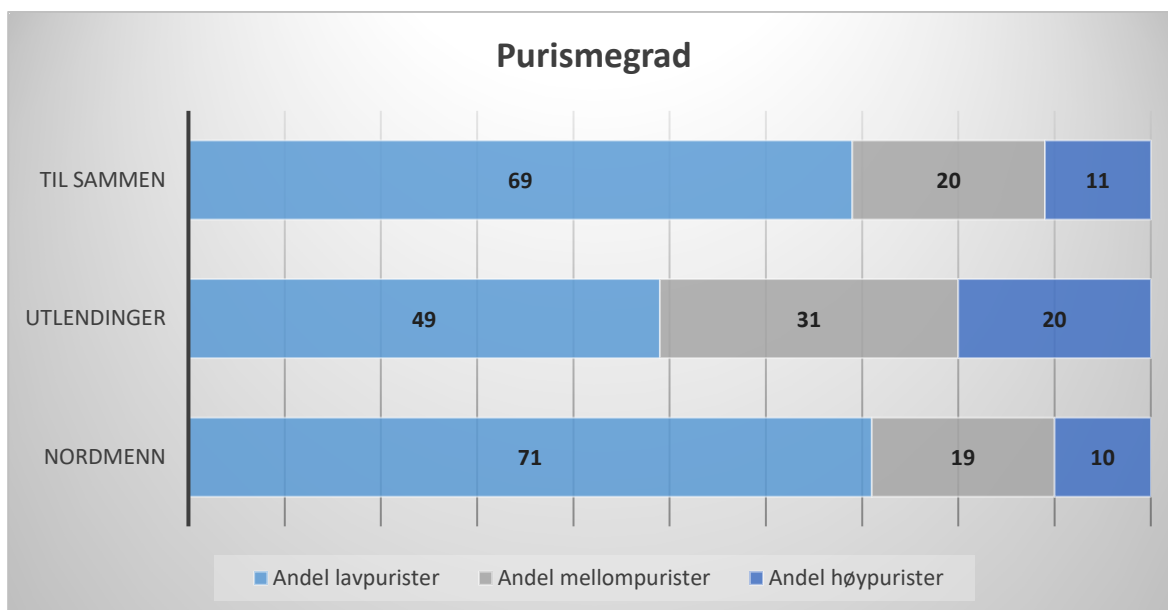
5.6 Idealområde og purisme

Respondentene ble bedt om å oppgi hvordan de stilte seg til åtte ulike forhold for deres tenkte «idealområde» for en lengre tur i skogs- eller fjellterreng om sommeren, altså er svarene på dette spørsmålet ikke knyttet til Sølén som sådan (se for øvrig ytterligere utdyping av dette spørsmålet i kapittel 2.1). Figur 13 viser gjennomsnittskår for de åtte variablene. Generelt er respondentene over gjennomsnittlig positive til alle forholdene, med to unntak: *at det finnes hytter med matservering og oppredde senger* og *at en møter mange andre friluftsfolk når en er på tur*. Brukerne er svært positivt til merking, både det at det er *god skilting ved stistart/stikryss* og *at det finnes merkede stier i området* får veldig høye gjennomsnittskårer. Det samme gjør *at det er lagt ned trestokker der stien går over våt myr*. Samtidig som mange er positive til ulike fysiske forvaltningstiltak er det også mange som prefererer å *kunne gå milevis uten å møte andre mennesker*.

Figur 13 Respondentenes gjennomsnittsskår på ulike preferanser for deres «idealområde» på en skala fra 1 (svært negativt), via 4 (nøytralt) til 7 (svært positivt). (N=987-953).

Fra disse åtte forholdene⁹ kan en kategorisere den totale gjennomsnittsskåren for alle forholdene inn i det vi kaller purisme, som beskriver brukernes preferanser for tilretteleggingstiltak og for hvorvidt en foretrekker å møte andre mennesker når en er på tur. Lavpurister foretrekker tilrettelegging og det å møte mange mennesker på tur, mens høypurister foretrekker lite tilrettelegging og vil i større grad være alene på tur. Ved inndeling av respondentene i purismeklasser var andelen lavpurister på 69 %, mellompurister 20 % og høypurister 11 % (se Figur 14). Utlandinger ($M=3.68$, $SE=0.034$) hadde høyere gjennomsnittsskår enn nordmenn ($M=3.13$, $SE=0.110$)¹⁰. Dette indikerer at utlendingene er noe mer høypuristiske enn nordmenn¹¹, noe en også finner i andre områder (Vistad & Vorkinn 2012, Vorkinn 2016).

Figur 14 Prosentvis inndeling av alle respondenter, utenlandske og norske i purismeklasser (N=919 til sammen, N=820 nordmenn, N=95 utlendinger).

⁹ Her er 7 av utsagnene «snudd» for å få alle på samme skala: purismeskalaen, se ytterligere beskrivelse i kapittel 2.1

¹⁰ ($t(913)=-5.068$, $p<0.001$)

6 Bruken av området

6.1 Romlig bruk

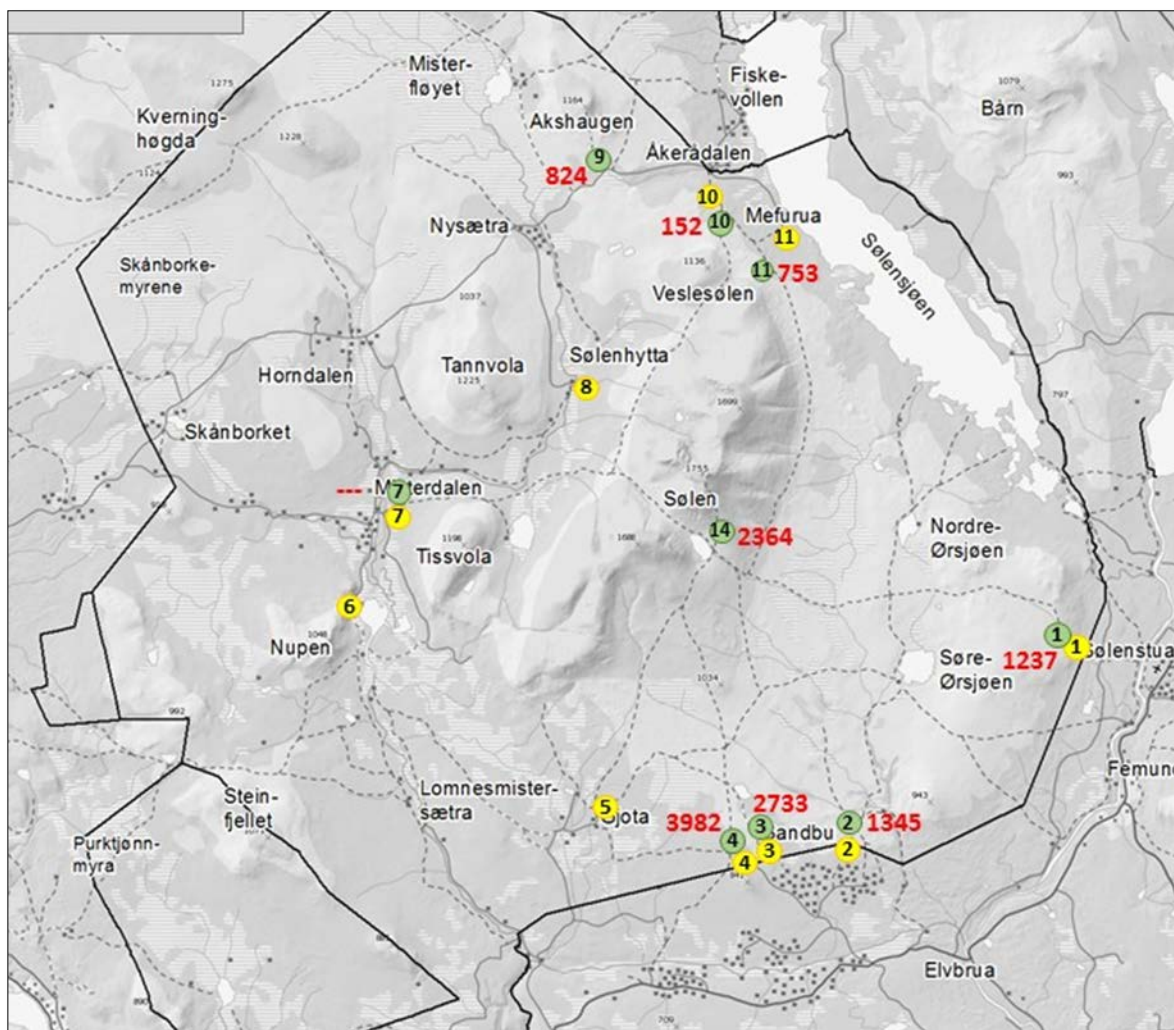
I etterundersøkelsen ble respondentene bedt om å oppgi hvor mange ganger de hadde brukt ulike innfallsporter det siste året, vist i Tabell 5. Bruken av de fire lokalitetene Sølenshytta, Sølenskroken, Haugsetvollen og Sølensjøen øst er liten. For samtlige var det færre enn 11 % som oppga at de hadde brukt disse, og med unntak av Sølenshytta var også gjennomsnittlig antall ganger de var brukt lav. Sølensstua, Åkradalen, Mefurua og Jota seter har litt høyere bruk. Sistnevnte hadde også blitt brukt mer gjentakende, i gjennomsnitt over 4 ganger sist år. Gjennomsnittlig brukshyppighet for alle innfallsportene varierte mellom 1,85 og 6,58 ganger siste år. I tråd med antallet innsamlede selvregistreringskort er det de to lokalitetene ved Gravåsen som er mest brukt av respondentene, henholdsvis 51 % (Gravåsen 2 Sandbu) og 34 % (Gravåsen 1) oppga at de hadde brukt disse innfallsportene siste år. Gravåsen 2 (Sandbu) ble også brukt noen flere ganger enn de øvrige lokalitetene, i snitt cirka 7 ganger. Dette gjør at lokaliteten skiller seg ut ved å bli brukt betydelig mer enn de andre innfallsportene. Det nest høyeste gjennomsnittet var det Ørsjøvola som hadde med et gjennomsnitt på cirka 6 ganger.

Tabell 5 Bruken av ulike innfallsporter siste år for de som har besøkt Sølen landskapsvernområde mer enn en gang (N=194).

	n	Prosentandel	Min	Max	Gj.snitt	Std.feil
Gravåsen 2 (Sandbu)	99	51,0	1	30	6,58	0.61
Gravåsen 1	66	34,0	1	23	4,36	0.55
Misterdalen 1 (Missjøen)	46	23,7	1	25	4,11	0.69
Misterdalen 2 (Sølentoppen)	45	23,2	1	18	4	0.58
Ørsjøvola	40	20,6	1	25	5,68	0.86
Sølensstua	33	17,0	1	20	4,27	0.86
Mefurua	31	16,0	1	15	2,16	0.47
Jota seter	29	15,0	1	45	4,24	1.51
Åkradalen	28	14,4	1	15	3,14	0.73
Sølenshytta	20	10,3	1	30	4,35	1.45
Sølenskroken	15	7,7	1	8	2,27	0.49
Sølensjøen øst	13	6,7	1	5	1,85	0.27
Haugsetvollen	10	5,2	1	10	2,3	0.87

Ferdseleksregistreringer fra ferdselstellerne supplerer dette bildet. Figur 15 viser lokaliseringen til de ulike tellerne og antall passeringer som ble registrert på de ulike lokalitetene. De to lokalitetene i Gravåsen har flest antall passeringer, henholdsvis 3982 og 2733. Telleren i Misterdalen fungerte som tidligere nevnt ikke. Etter Gravåsen-lokalitetene er det Ørsjøvola med 1345 passeringer og Sølensstua med estimert 1237 passeringer som har høyest intensitet. Åkradalen opp Vesleskardet hadde bare 152 registrerte passeringer, mens det var vesentlig flere (753) ved Mefurua. Brukere som går inn ved Åkradalen kan også fortsette videre uten å passere telleren ved Vesleskardet (Åkradalen) fordi telleren her var plassert på stien som tok av mot skardet. Det kan være like naturlig at de som ha gått ved Åkradalen ikke har tatt av stien opp Vesleskardet og heller har gått ned igjen ved Mefurua eller alternativt fortsatt videre på østsiden av Sølensmassivet og blitt registrert ved telleren her (Mefurua). Antallet utfylte kort ved både Åkradalen og Mefurua var imidlertid veldig lavt.

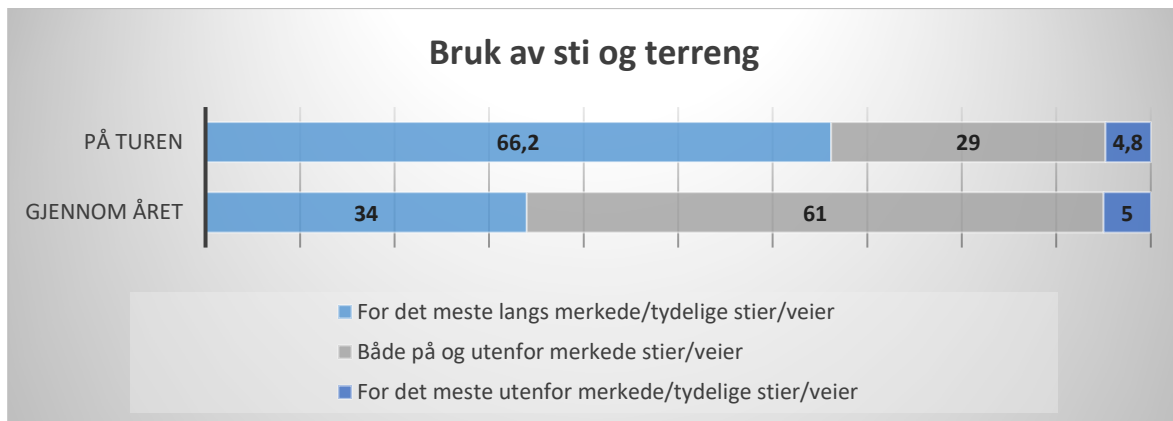
Telleren som var plassert helt oppe på det siste sti-stykket til selve Sølens-toppen registrerte 2364 passeringer. Her er det ganske sannsynlig at de som går på toppen passerer telleren både på vei opp og på vei ned. Telleren ved Akshaugen ble plassert for å få et slags overblikk over trafikken til en av de attraktive topturmålene i området. Her ble det registrert 824 passeringer.

Figur 15 Kartutsnitt som viser tellelokaliteter (grønne punkt) og antallet registrerte passeringer ved tellerne (røde tall) i perioden 2.juli til 16.oktober.

6.2 Bruk av sti og terreng

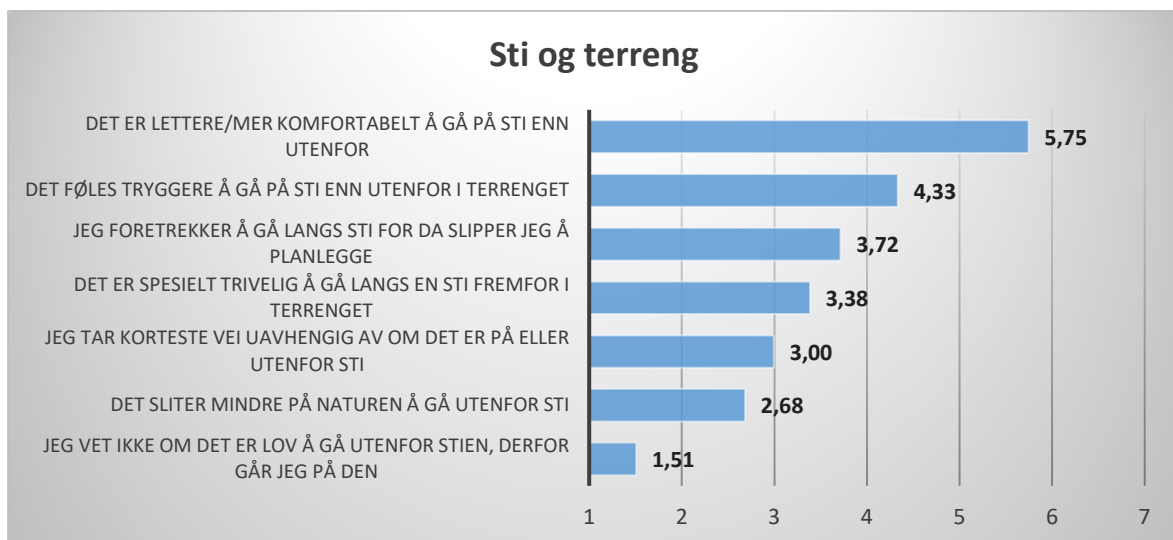
På turen da respondentene fylte inn selvregistreringskortet var det veldig mange som oppga at de for det meste skulle gå langs tydelige merkede stier/veier (se Figur 16). Da vi i etterundersøkelsen stilte det samme spørsmålet – men for året som helhet – var det flere som oppga at de også gikk utenfor stier/veier (se samme figur). Disse ulikhetene er logiske av flere grunner. For det første; selvregistreringskortet var plassert ved innfallspor/ster slik at respondentene i utgangspunktet har valgt å bruke stien på den turen (i hvert fall i starten av turen). For det andre; prosentandelene som oppga at de gjennom året utførte aktiviteter som i større grad er knyttet til terrenget, eksempelvis høstingsaktiviteter som jakt, fiske og bær og sopplukking, var relativt mye høyere enn for den aktuelle turen da selvregistreringskortet ble fylt ut. Dette indikerer at terreng- og områdebruken gjennom året er mer variert enn det selvregistreringskortet alene indikerer.

Figur 16 Prosentfordeling for bruk av sti/terreng (N=1023 øverst, N=259 nederst)

Vi ønsket å forstå mer av hva som ligger bak besøkendes valg om å gå på sti eller i terreng. I etterundersøkelsen ba vi respondentene angi hvor enige/uenige de var i ulike påstander om bruk av sti og terreng (se Figur 17). Komfort og trygghet var de to faktorene som var viktigst for respondentene samlet. At stien er trivelig og at stigåing minimerer behovet for å planlegge er det middels enighet om. Brukerne var i mindre grad enig i at det sliter mindre på naturen å gå utenfor sti og de var tilnærmet helt uenig i at de går på sti fordi de ikke vet om det er lov å gå utenfor.

Dersom en deler respondentene i to; på den ene siden de som for det meste går langs merkede stier/veier og på den andre siden de som både til dels og de som for det meste går utenfor stier/veier, var det også signifikante forskjeller for noen av variablene. Stigåere skåret høyere på at det er mer komfortabelt å gå på sti enn utenfor¹² og at det føles tryggere å gå på sti¹³. Stigåerne foretrekker også i noe større grad å gå på sti fordi de da slipper å planlegge¹⁴ og de synes det å gå på stien også er mer trivelig¹⁵. De som går utenfor stien er litt mer enig i at de tar korteste vei uavhengig av om det er på eller utenfor sti¹⁶, men snittet var likevel bare 3,32 (SE=0,130) mot 2,38 (SE=0,147).

Figur 17 Gjennomsnittsskår på en skala fra 1 helt uenig til 7 helt enig for ulike påstander om bruk av sti versus terreng (N=228-258)

¹² Gjennomsnittet var 6,20 med SE=0,094 mot 5,51 med SE=0,112, (t(249,6)=4,728, p<0.001)

¹³ (M=5,28, SE=0,188 mot 3,84, SE=0,150) (t(256)=5,794, p<0.001)

¹⁴ (M=4,48, SE=0,195 mot 3,33, SE=0,127), (t(251)=5,094, p<0.001)

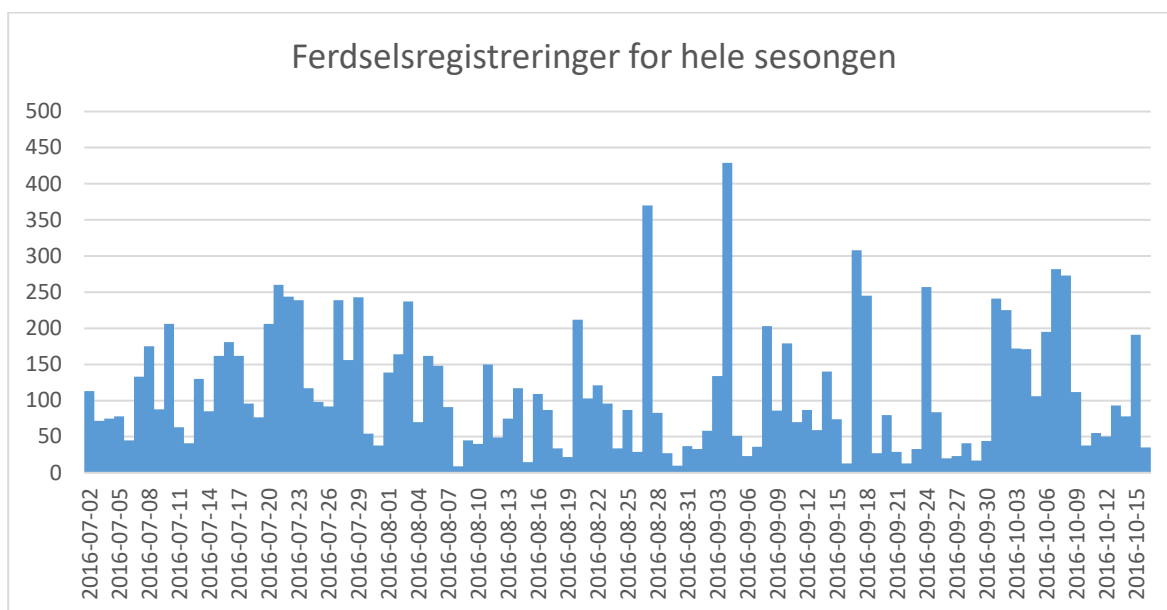
¹⁵ (M=4,03, SE=0,195, mot 3,05, SE=0,139), (t(253)=4,103, p<0.001).

¹⁶ (t(206,582)=-4,779, p<0.001)

6.3 Sesongbruk

6.3.1 Besøk i Sølen sommer/høstsesong

Figur 18 viser tall fra ferdselsregistreringene for sommer/høstsesongen (fra 2.juli til 16.oktober). Ved første øyekast er det lett å la seg avlede av at en del helgedager har høy trafikk slik at det ikke fremkommer et veldig tydelig visuelt mønster for sesongen. Ferdselen varierer en del fra dag til dag gjennom hele perioden. Ved nærmere øyesyn vil en likevel se at det er høyest trafikk i høysesongen, altså fra tellerne ble utplassert 2.juli og frem til midten av august. Deretter avtar trafikken utover høsten. Unntaket er helgene som har ganske høy trafikk og noen av de høyeste registreringene skjer i helgene i overgangen august og september. Når høstferien kommer de to første ukene i oktober er trafikken igjen ganske høy. Dette samsvarer godt med tanke på at det er mange hytteeiere i Sølen-området.

Figur 18 Ferdelsregistreringer i Sølen landskapsvernområde for hele sesongen tellerne sto ute. Data vises for de 7 tellerne som var i drift gjennom hele sesongen (telleren ved Sølénstua, lokalitet 1, er ikke inkludert da denne ikke fungerte etter 24.juli og det ikke kan lages fiktive estimeringer for hver eneste dag etter denne dato).

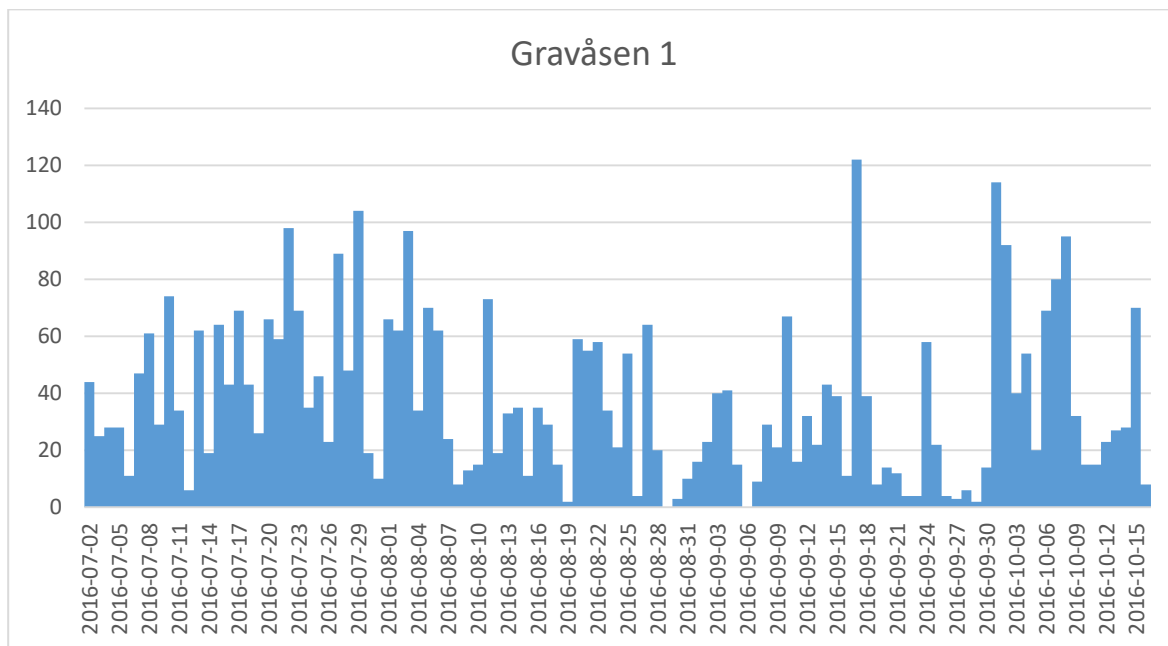
6.3.2 Ferdelsregistreringer på lokalitetsnivå sommersesong

I figurene under (Figur 19 til Figur 25) vises tilsvarende stolpediagram for de ulike tellelokalitetene. Generelt gjør det samme mønsteret seg gjeldende for enkeltlokalitetene som for området som helhet. Legg merke til at målestokken på y-aksen er ulik for de ulike lokalitetene slik at det totale antallet passeringer ikke umiddelbart kan sammenlignes rent visuelt. For de tre «hytte-lokalitetene» i sør – Gravåsen 1, Gravåsen 2 (Sandbu) og Ørsjøvola – er trafikken veldig lik det generelle mønsteret som en ser for hele Sølen. Det er variasjoner fra dag til dag, men likevel en tydelig høysesong i perioden juli til midt i august. Deretter følger høsten med mindre hverdags-trafikk og desto høyere helgetrafikk. I høstferien er trafikken stor alle dager. En dag, søndag 4.september peker seg ut med spesielt stor trafikk ved Gravåsen 2 (Sandbu). Antallet passeringer er høyt og det er ingen spesifikk grunn til at denne dagen ikke skal vise reelle passeringer, men hvorfor trafikken er så høy er ukjent.

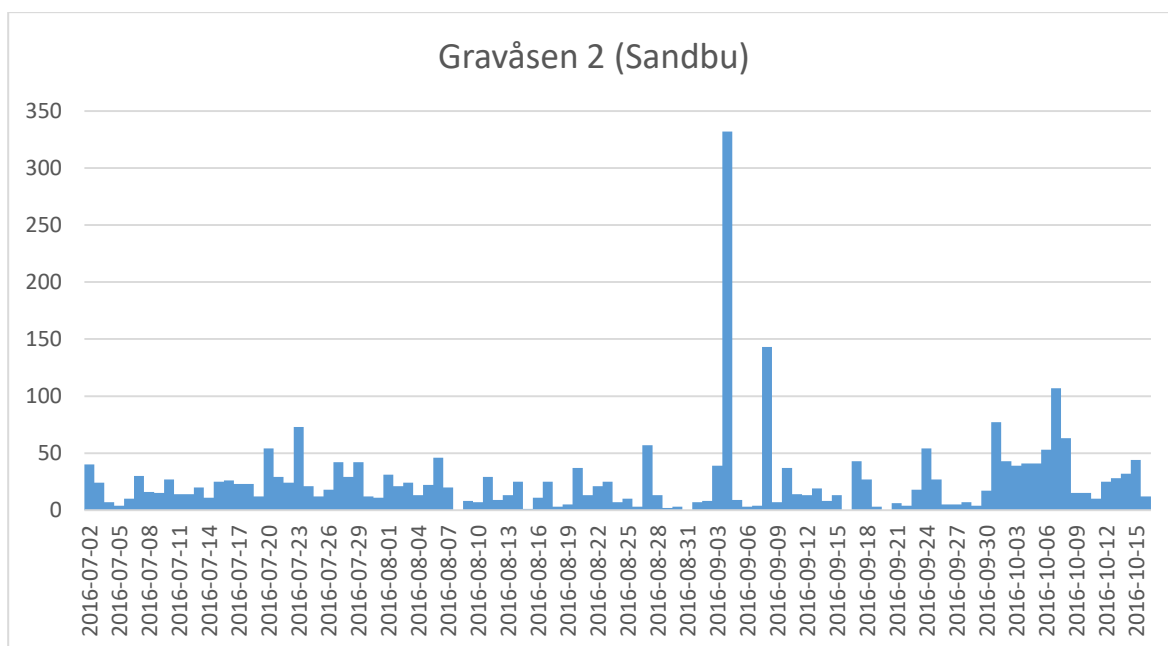
Mefurua, og spesielt Åkradalen har mindre trafikk. For Åkradalen er det såpass få registreringer at det er vanskelig å se noe spesielt mønster. Her er det flere dager uten en eneste passering. Det samme gjelder for så vidt Mefurua, til tross for at det her er ganske mange flere passeringer. Det er enkeltdager nå og da gjennom hele sesongen som peker seg ut med et relativt stort antall

passeringer. Hvorvidt dette faktisk er folk eller om det kan være feiltellinger – for eksempel rein – er usikkert.

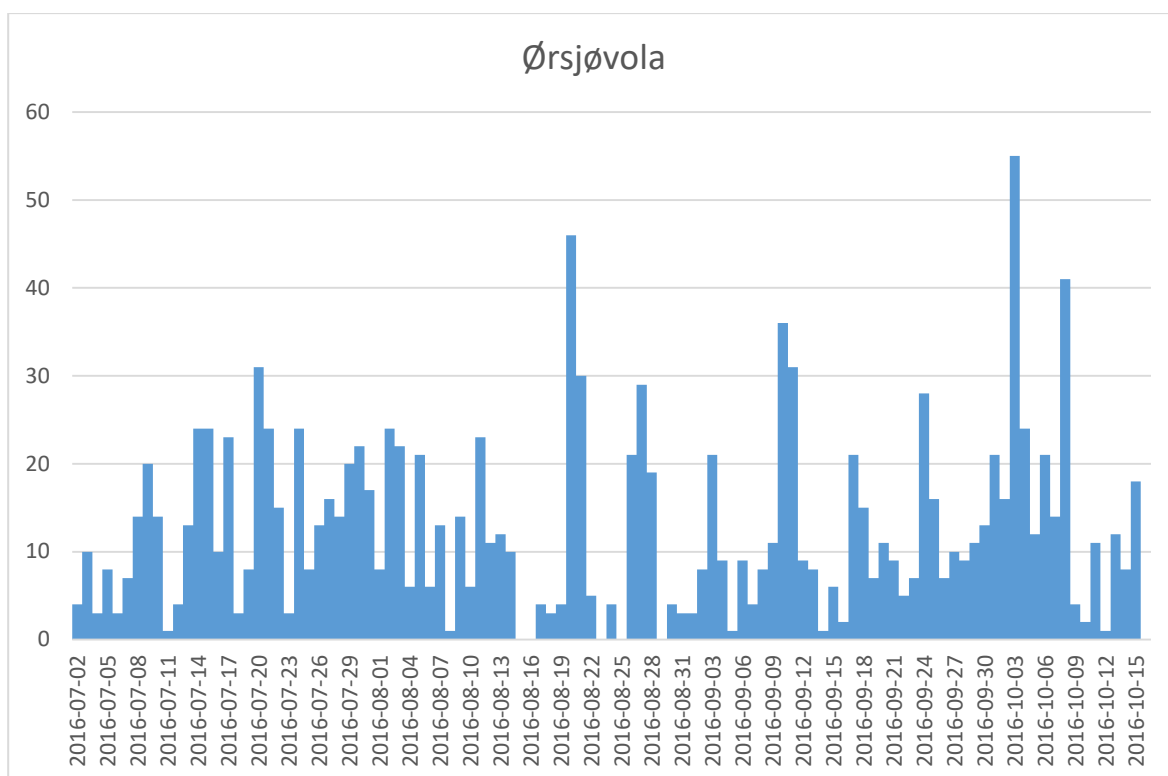
Sølentoppen følger igjen det samme bruksmønsteret som området som helhet, men har også flere enkeltdager både med ingen og med svært høy trafikk. Dette er logisk med tanke på at dette er en lang tur og et mål som i stor grad er væravhengig. Det betyr at været kan spille inn både når det er ingen og når det er svært høye registreringer. Akshaugen skiller seg også i mindre grad ut fra helhetsbildet av området, og har på mange måter et lignende bruksmønster som Sølentoppen, selv om volumet er mye mindre. Akshaugen er også et toptur-mål og også her er det dager helt uten trafikk og andre dager med relativt sett mye høyere trafikk.

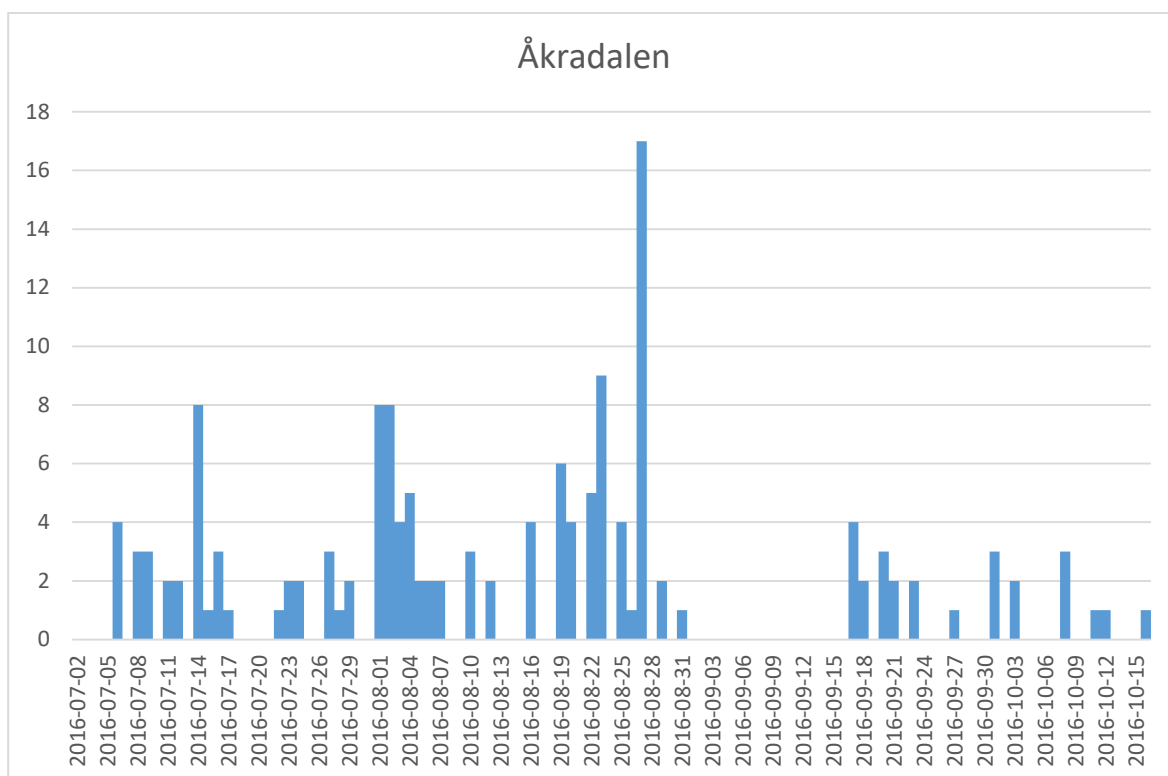
Figur 19 Ferdselsregistreringer ved lokalitet Gravåsen 1 (lokalitet 4 Figur 15) for hele sesongen (2.juli til 16.oktober).

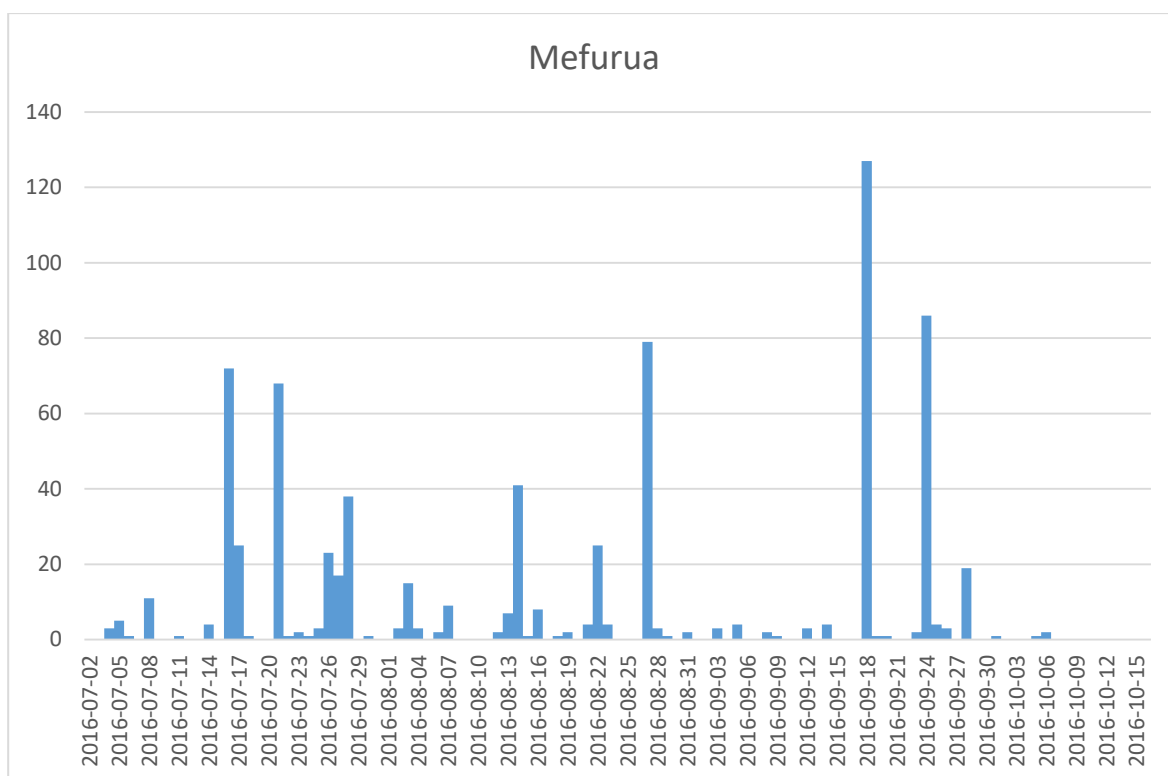
Figur 20 Ferdselsregistreringer ved lokalitet Gravåsen 2 (lokalitet 3 Figur 15) for hele sesongen (2.juli til 16.oktober).

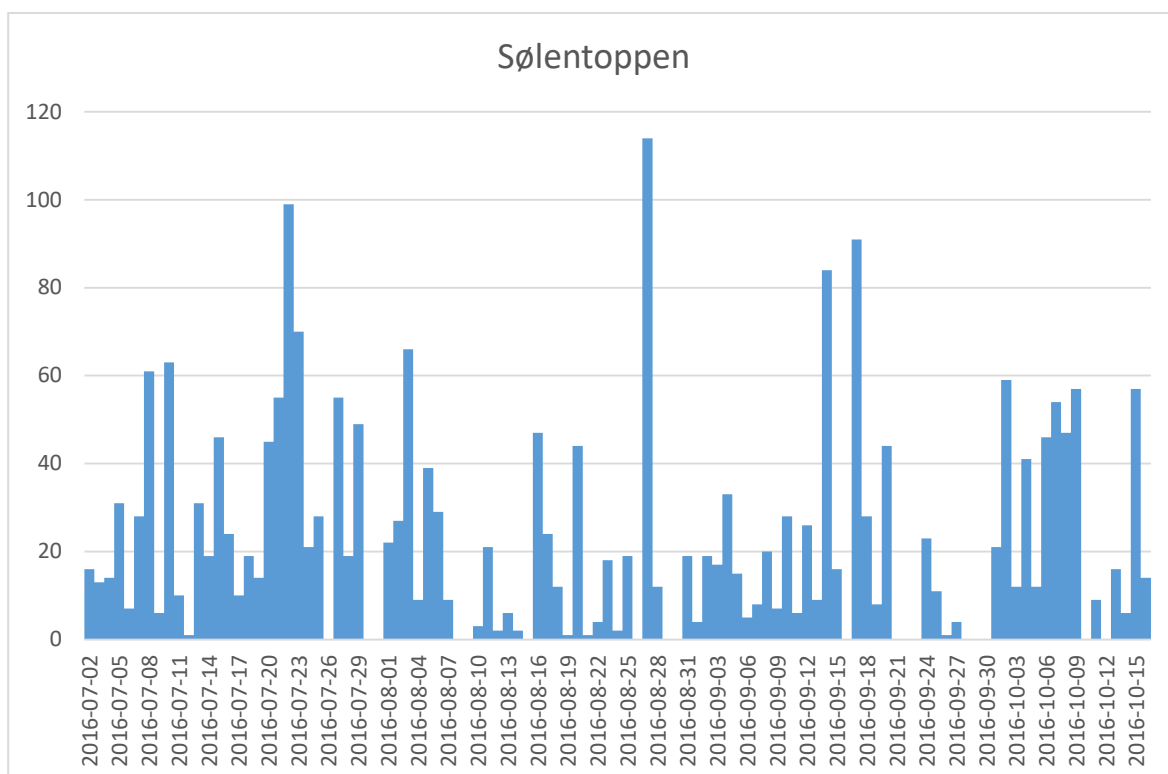
Figur 21 Ferdselsregistreringer ved lokalitet Ørsjøvola (lokalitet 2 Figur 15) for hele sesongen (2.juli til 16.oktober).

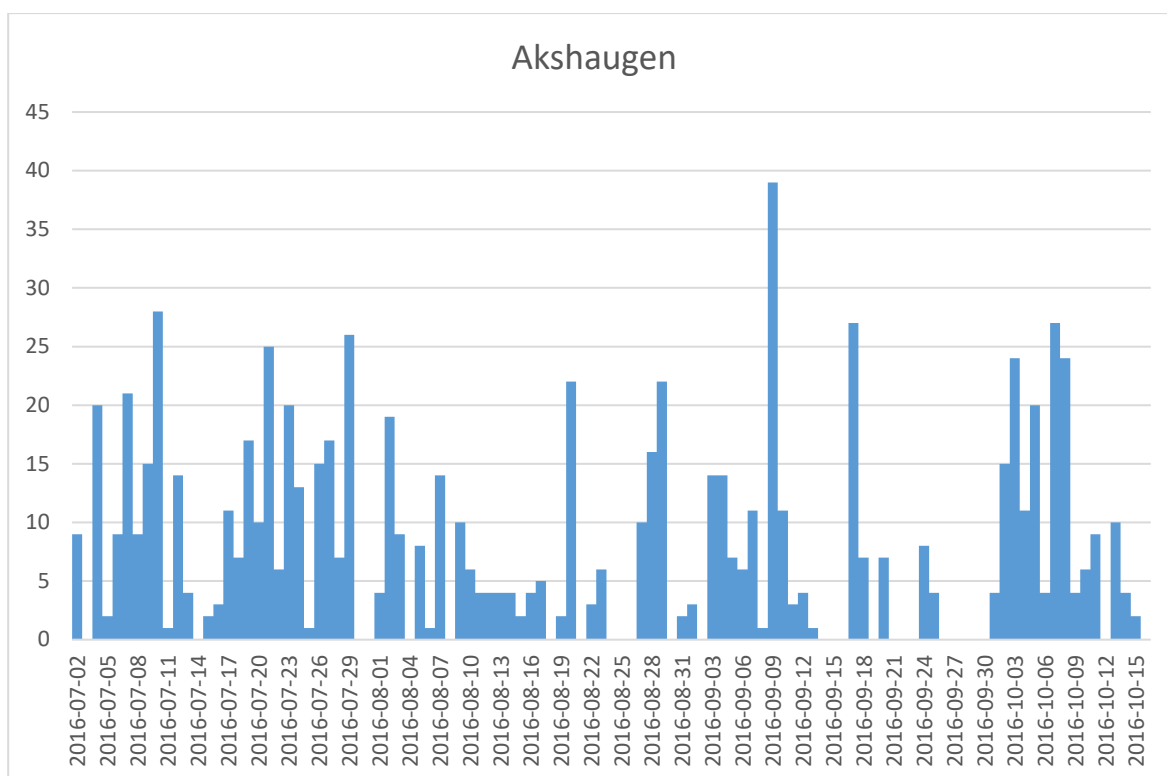
Figur 22 Ferdselsregistreringer ved lokalitet Åkradalen (lokalitet 10 Figur 15) for hele sesongen (2.juli til 16.oktober).

Figur 23 Ferdselsregistreringer ved lokalitet Mefurua (lokalitet 11 Figur 15) for hele sesongen (2.juli til 16.oktober).

Figur 24 Ferdselsregistreringer ved lokalitet Sølentoppen (lokalitet 14 Figur 15) for hele sesongen (2.juli til 16.oktober).

Figur 25 Ferdselsregistreringer ved lokalitet Akshaugen (lokalitet 9 Figur 15) for hele sesongen (2.juli til 16.oktober).

6.3.3 Besøk i Sølen siste år

Så mange som 75 % oppga at de hadde besøkt Sølen flere ganger i løpet av siste år. Brukerne ble også bedt om å oppgi bruken siste år fordelt på fire ulike sesonger (se Tabell 6). Naturlig nok hadde nesten alle vært i Sølen i sommersesongen. Omtrent halvparten hadde vært i Sølen i vintersesongen, tilsvarende gjaldt for senhøsten. Vårsesongen var den tida da færrest hadde vært i området, rundt en tredjedel oppga at de hadde vært i Sølen i perioden fra påske til mai. Av de som brukte området til ulike årstider var gjennomsnittlig antall bruksdager i vintersesongen 6.6, våren 4.1, sommeren 9.3 og senhøsten 4.0 dager.

Tabell 6 Bruk av Sølen gjennom året

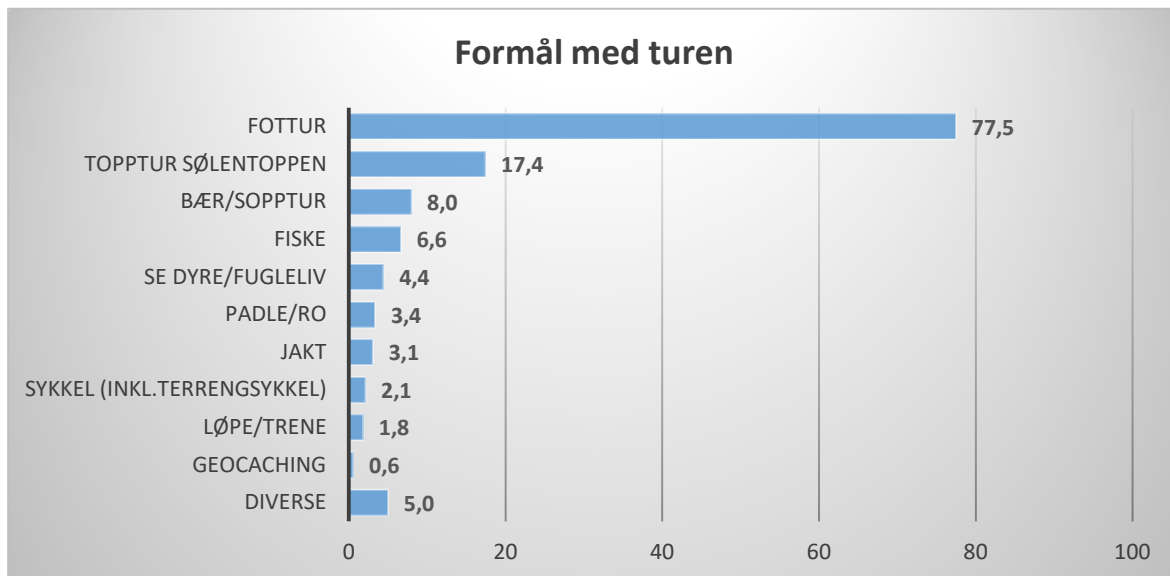
	N	%	Min	Max	Gj.snitt	Std.feil
Antall dager i vintersesongen: jul-påske?	130	50,2	1	25	6,56	0.42
Antall dager i vårsesongen: etter påske (t.o.m. mai)?	84	32,4	1	20	4,05	0.42
Antall dager i sommer/høstsesongen: juni-september?	243	93,8	1	52	8,36	0.60
Antall dager senhøstes: oktober-jul?	127	51,0	1	17	4,04	0.28

I gjennomsnitt oppga brukerne at den lengste turen (turer til fots/på ski/sykkel osv.) de hadde i Sølen siste år var 2 dager (SE: 2,226).

6.4 Type bruk

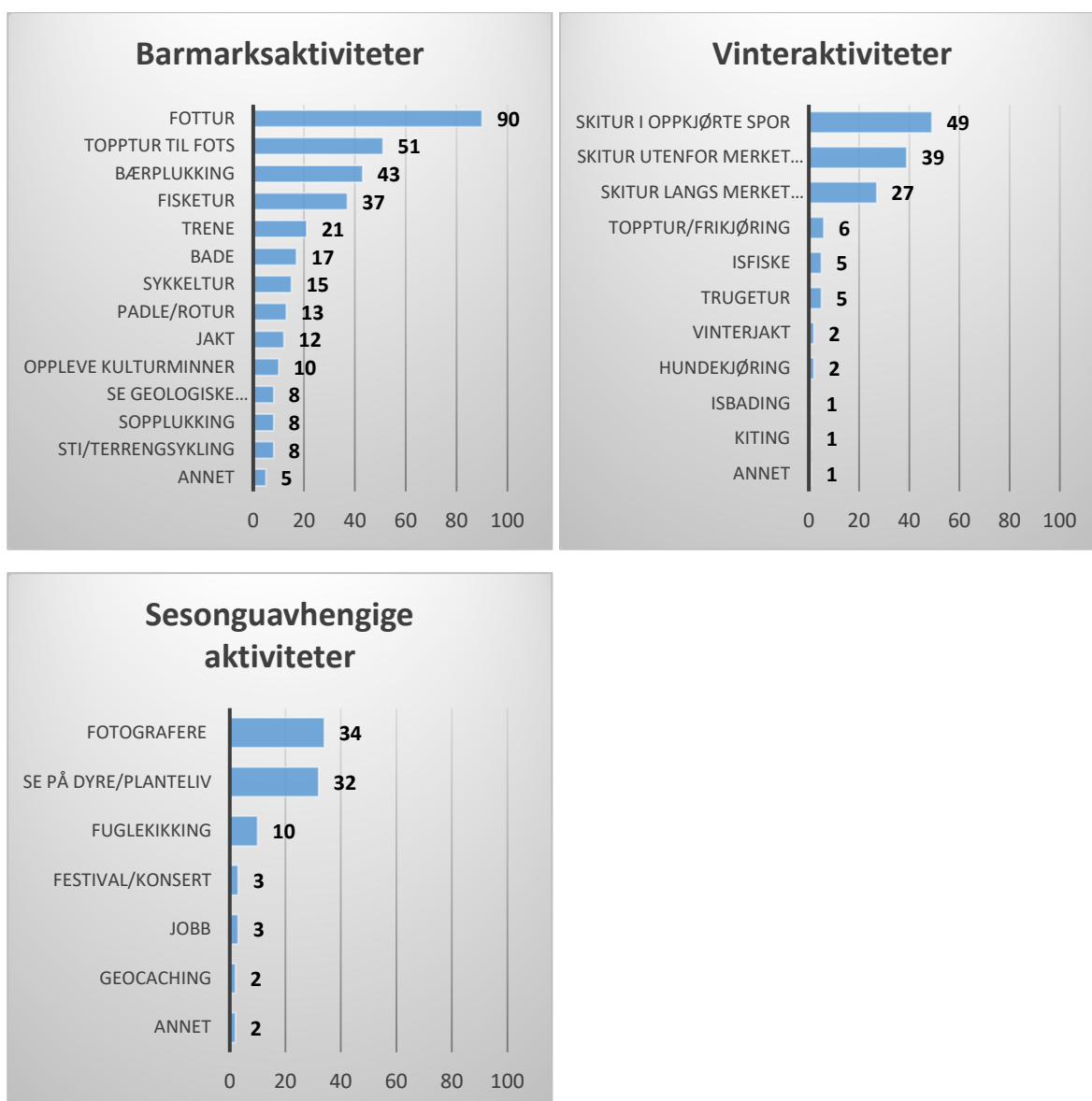
Respondentene ble bedt om å oppgi hovedformålet med turen de var på (Figur 26). Det var mulig å krysse av flere alternativ. Fottur er den klart vanligste aktiviteten blant respondentene, mens aktiviteter som sykling (inkludert terrengsykling), løpe/trene og ridning (inkludert under annet) er det relativt få som gjør. Noe overraskende var det kun 17,4 % som oppga at formålet var å gå

på topptur til Sølentoppen (til tross for at 60 % av respondentene fylte ut kort ved de tre innfallsportene som en på forhånd antok utgjør de mest bruk adkomstområdene for topptur på Sølén). Ved nærmere analyse av dataene fant vi at 50 % av de som oppga at de skulle på topptur til Sølentoppen svarte ved selvregistreringskassa ved Gravåsen 1 og nesten 18 % svarte ved Gravåsen 2 (Sandbu). Ved Sølénkroken oppga 50 % av brukerne at de skulle padle/ro. Samlekategorien *diverse* inkluderer en rekke ulike aktiviteter, med få antall respondenter for hver spesi-
fikk aktivitet.

Figur 26 Respondentenes formål med turen oppgitt i prosent (det var mulig å krysse av for flere alternativer) (N=1039).

I etterundersøkelsen ble respondentene bedt om å oppgi hvilke aktiviteter de hadde drevet med i Sølén i løpet av det siste året. Prosentfordelingen for ulike aktiviteter vises i Figur 27. Aktivitetene ble delt i barmarksaktiviteter, vinteraktiviteter og sesong-uavhengige aktiviteter. For det meste ser de besøkende i Sølén ut til i stor grad utøve «tradisjonelle» aktiviteter. Uavhengig av sesong, var fottur den aktiviteten flest oppga at de hadde bedrevet i området siste år, 90 % hadde gjort dette. Mange hadde også vært på topptur i barmarkssesongen (51%), mens svært få hadde vært på topptur vinterstid (6%). Når det gjelder andre barmarksaktiviteter var det relativt mange som hadde drevet med de ulike høstingsaktivitetene. Førtitre % hadde vært på bærplukking, 37% hadde fisket og nesten 12 % hadde vært på jakt. Rundt en femtedel brukte turen til å trene/løpe/jogge, mens 17% hadde badet og 15 % syklet. Omtrent en tidel hadde vært på padle/rotur eller opplevd kulturminner. For de øvrige barmarksaktivitetene er prosentandelene lave. Vinterstid er det egentlig bare skigåing som har en oppslutning av særlig betydning. Halvparten av respondentene hadde vært på skitur i oppkjørte spor, i underkant av 40 % hadde vært på skitur utenfor løype og i underkant av 30 % hadde vært på skitur langs merke/kvister løype. Blant de aktivitetene som i større grad er sesong-uavhengige var det fotografering og det å se på dyre- og plantelivet flest hadde gjort siste år, begge med rundt 1/3 oppslutning. Ingen respondenter valgte alternativene *klattring*, *dykking*, *vannski*, *isklattring*, *renn/ritt/løp/konkurranse* og kun en person hadde vært der på henholdsvis *ridetur*, *landbruksrelatert aktivitet*, *el-sykkeltur langs vei* eller *fatbike-sykkeltur*.

Figur 27 Deltakelse i ulike aktiviteter i Sølén landskapsvernområde siste år. Oppgitt i prosent av alle respondentene (N=259), splittet opp i henholdsvis barmarksaktiviteter, vinteraktiviteter og sesonguavhengige aktiviteter.

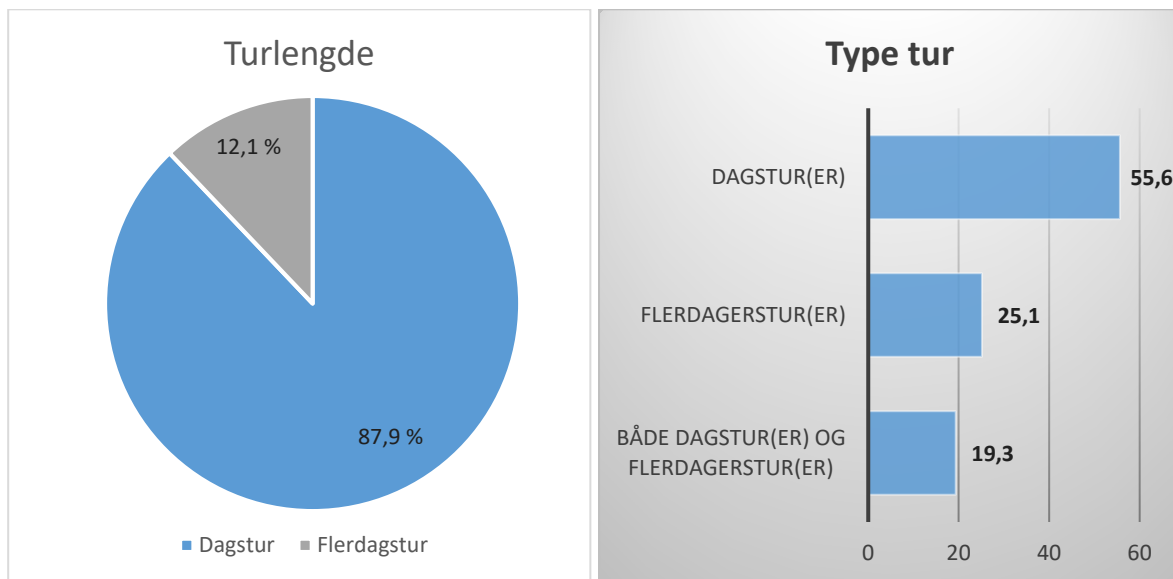
6.5 Tid i landskapsvernområdet og overnatting

De fleste besøkende i Sølén var på dagstur (87,9%), mens en mindre andel (12,1 %) var på en tur som varte over flere dager (se Figur 28). Personene som gikk på dagstur gikk alt fra 1 til 20 timer med et gjennomsnitt på 4,4 timer¹⁷. Respondentene som var på flerdagerstur var på tur i 1,5 til 10 dager med et gjennomsnitt på tre og en halv dag¹⁸.

Vi ba også de besøkende om å oppgi hva slags turer de hadde vært på i Sølén i løpet av siste år. Knappe 56% hadde bare vært på dagstur(er) (se Figur 28), mens 44,4 % vært på en eller flere flerdagersturer i Sølén i løpet av siste år. Dette er ganske mye høyere enn andelen vi fikk da vi spurte brukerne da de var på tur (selvregistreringsundersøkelsen, se venstre diagram, Figur 28). Dette kan skyldes både at bruken gjennom året er variabel og at vi har fanget opp noen flere flergangsbesøkende i etterundersøkelsen.

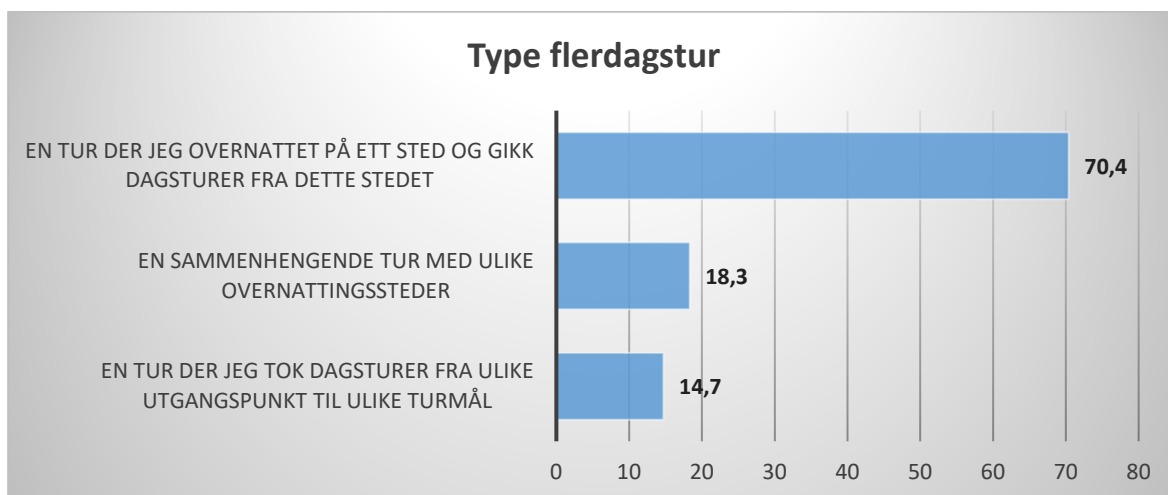
¹⁷ (N=848, SE=0.08).

¹⁸ (N=122, SE=0.17).

Figur 28 Lengde på turen delt i dagstur og flerdagerstur til venstre (N=1009) og prosentfordeling for hvorvidt en har vært på dagstur eller flerdagerstur i Sølen siste år (N=259) til høyre.

De som hadde vært på flerdagerstur i området siste år ble også spurt om hva slags type flerdagerstur(er) det var snakk om (det var mulig å krysse av flere alternativ), se Figur 29. 70 % hadde overnattet på et og samme sted og tatt dagsturer fra dette stedet da de var på flerdagerstur. Det er svært nærliggende å knytte dette sammen med at det er mange hytte/setereiere i området og at den mest vanligste overnattingsformen er nettopp hytte/seter (se under, Figur 30). I underkant av 1/5 hadde gått en sammenhengende tur der de hadde overnattet ulike steder og knappe 15 % hadde tatt dagsturer fra ulike utgangspunkt.

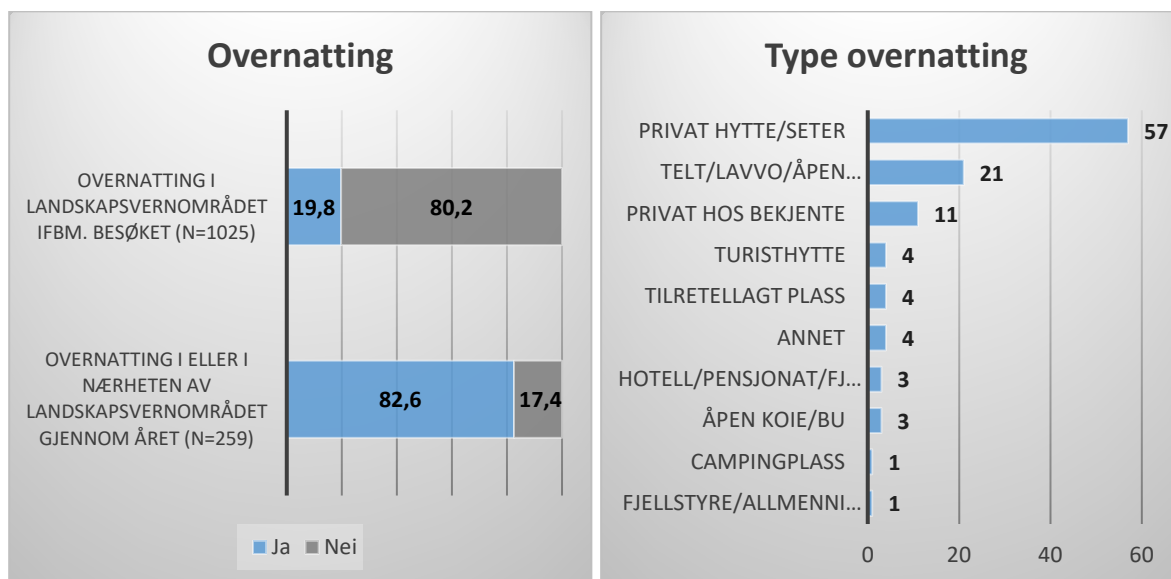

Figur 29 Prosentfordeling som viser hva slagst type tur de som oppga at de var på flerdagerstur var på (N=115). Det var mulig å velge flere turalternativ noe et fåtall av respondenter også gjorde, slik at den samlede prosenten blir høyere enn 100.

I selvregistreringsundersøkelsen svarte 20%¹⁹ at de overnattet i området i forbindelse med besøket sitt til Sølen (se Figur 30). Privat hytte/seter var den klart vanligste overnattingsformen som ble oppgitt. Ser en derimot på overnatting for hele siste år og også inkluderer områdene i

¹⁹ Når det gjelder andelen som overnattet var denne høyere enn andelen som oppga at de var i området mer enn en dag. Dette kan bety at folk enten overnatter i utkanten av verneområdet, at eller at de overnatter nær vei eller på hytte/seter der de har adkomstmuligheter i nærheten slik at de ikke selv anser at de er på tur selv om de overnatter i området.

nærheten av landskapsvernområdet (men i forbindelse med besøk til Sølen) er bildet ganske annerledes. Så mange som 82 % hadde overnattet i områdene innenfor og rundt landskapsvernområdet i løpet av det siste året. Det var også flest her som hadde overnattet på privat hytte/seter, deretter fulgte telt/lavvo/åpen himmel og privat overnatting hos bekjente. Høyest gjennomsnitt av antall overnattingsdøgn var det også *privat hytte* som hadde med henholdsvis 23,4 døgn.

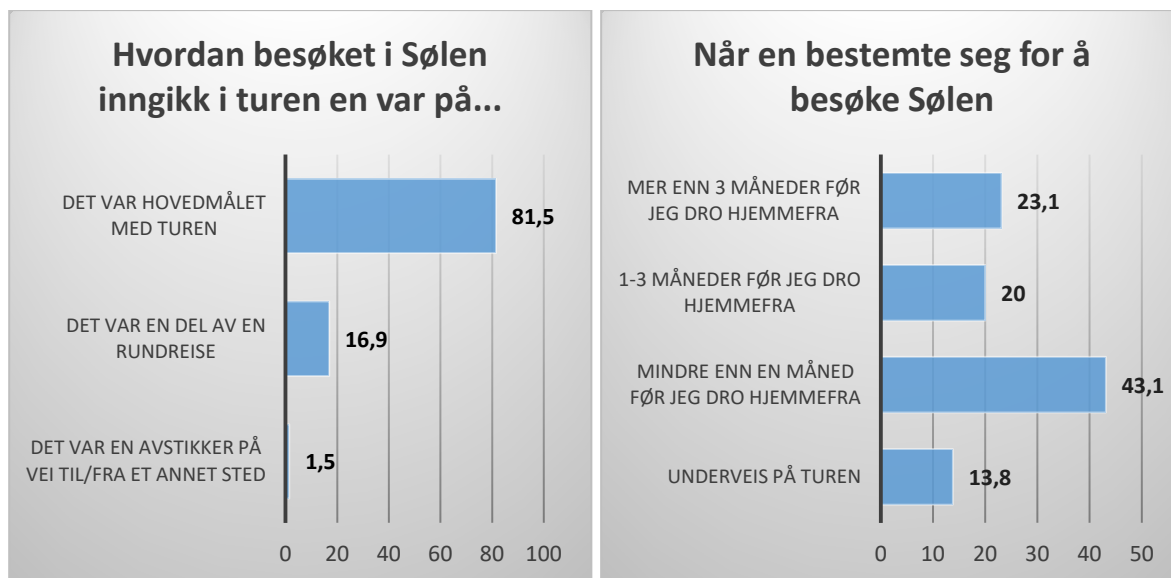

Figur 30 Prosentandel som har overnattet i forbindelse med besøket i Sølen (selvregistreringskort) og prosentandel som har overnattet i eller i nærheten av landskapsvernområdet i løpet av det siste året til venstre. Prosentandeler av de overnattende som har overnattet på ulike overnattingstyper til høyre (N=214).

6.6 Sølen som besøksmål

85 % oppga at det var nøye planlagt at de skulle besøke akkurat Sølen, mens 15 % oppga at de like gjerne kunne ha besøkt et annet naturområde.

De som bare hadde besøkt Sølen en gang siste år fikk spørsmål om hvordan besøket i landskapsvernområdet inngikk i den turen de var på (se Figur 31). Hele 81,5 % oppga at Sølen var hovedformålet med turen, mens 17 % oppga at Sølen var et besøksmål mens de var på rundreise. At så mange har området som hovedformål skiller seg fra nasjonalparker der vi har tilsvarende data (Vorkinn 2016), der besøkene i nasjonalparkene i større grad er del av en rundreise eller var en avstikker på vei til/fra et annet sted. Andelen som hadde disse nasjonalparkene som hovedformål med turen var mellom 43 og 59 %. Sølen er i svært liten grad en avstikker som gjøres på vei til et annet sted, og kun én bruker oppga dette som bakgrunn for sitt besøk. De som oppga at de kun hadde besøkt Sølen en gang siste år ble også spurt om når de bestemte seg for å besøke Sølen. De aller fleste bestemte seg før avreise hjemmefra, bare 13,8 % bestemte seg underveis på turen, dette stemmer fint overens med Sølen var hovedmålet for mange. En knapp fjerdedel hadde bestemt seg lang tid i forveien, dvs. mer enn 3 måneder før avreise. Flest, 43,1 %, oppga at de hadde bestemt seg mindre enn 1 måned før avreise.

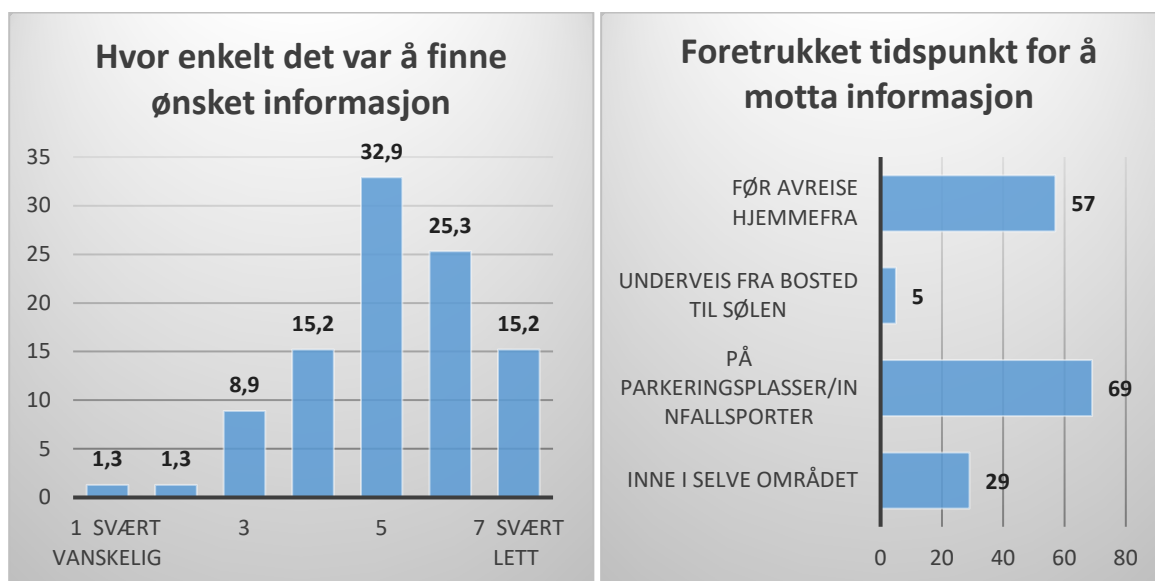

Figur 31 Prosentfordelinger for hvilken betydning Sjølen hadde som besøksmål på reisen en var på (N=65) til venstre og beslutningstidspunkt for å besøke Sjølen (N=65) til høyre.

7 Informasjon og bruk av sosiale media

7.1 Informasjonsinnhenting og foretrukket informasjon

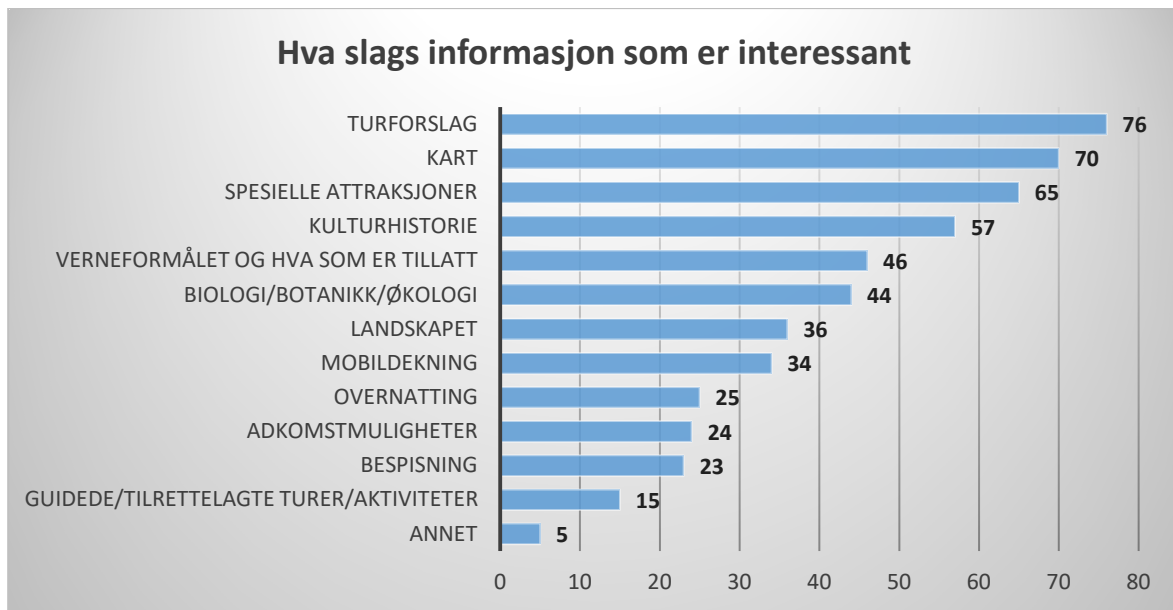
I etterundersøkelsen oppga 30 % (N=259) at de hadde skaffet seg informasjon om Sølen før besøket. Internett, bekjente/venner/familie, informasjonstavler og turistinformasjon var de informasjonskildene flest hadde benyttet²⁰ (se ellers spørreskjemaet, vedlegg 2 for å se hvilke informasjonskanaler det ble spurt om). Brukerne opplevde det som relativt greit å finne den informasjonen de ønsket (Figur 32). Dersom de skulle motta mer informasjon fra forvaltningsmyndigheten er de foretrukne tidspunktene enten på parkeringsplasser/innfallsportene til området eller før avreise hjemmefra (se Figur 32).

Figur 32 Prosentfordeling som viser hvor vanskelig/enkelt det var å finne den informasjonen en ønsket om Sølen (N=79, gjennomsnitt 5,14. SE:1,298) til venstre. Prosentfordeling for når de besøkende i Sølen foretrekker å motta informasjon dersom forvaltningsmyndigheten skulle gi mer informasjon om området (N=259) (det var mulig å krysse av flere alternativ) til høyre.

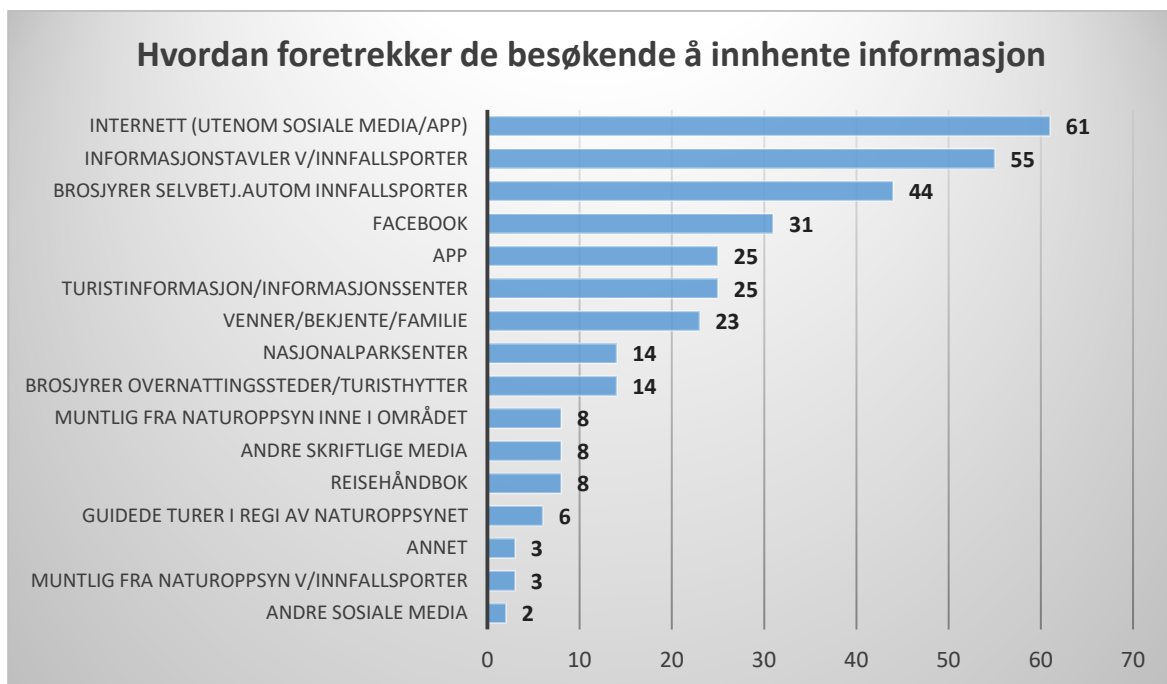
Åtte av de besøkende oppga at de ikke var interessert i noen form for informasjon. Dette ser ut til å indikere at selv om bare en knapp tredjedel har innhentet informasjon før besøket sitt er de besøkende interessert i informasjon om området. Figur 33 viser hva slags informasjon som er av interesse. Kart og turforslag er de mest ønskede temaene, tett fulgt av informasjon om spesielle attraksjoner. Litt over halvparten er også interessert i informasjon om kulturhistorien i området. Relativt mange, 46 %, ønsker også å vite mer om verneformålet og hva som er tillatt/ikke tillatt innenfor verneområdet. Informasjon om naturen er også ønsket av mange av de besøkende. Tilbudet av tjenester som overnatting, bispising og guidete turer/aktiviteter i og rundt verneområdet er per i dag begrenset og det er også færre av de besøkende som etterspør informasjon om dette.

²⁰ Da antallet respondenter er lavt er prosentfordelingene beheftet med noe usikkerhet.

Figur 33 Hva slags informasjon de besøkende er interessert i, oppgitt i prosentandel av de besøkende.

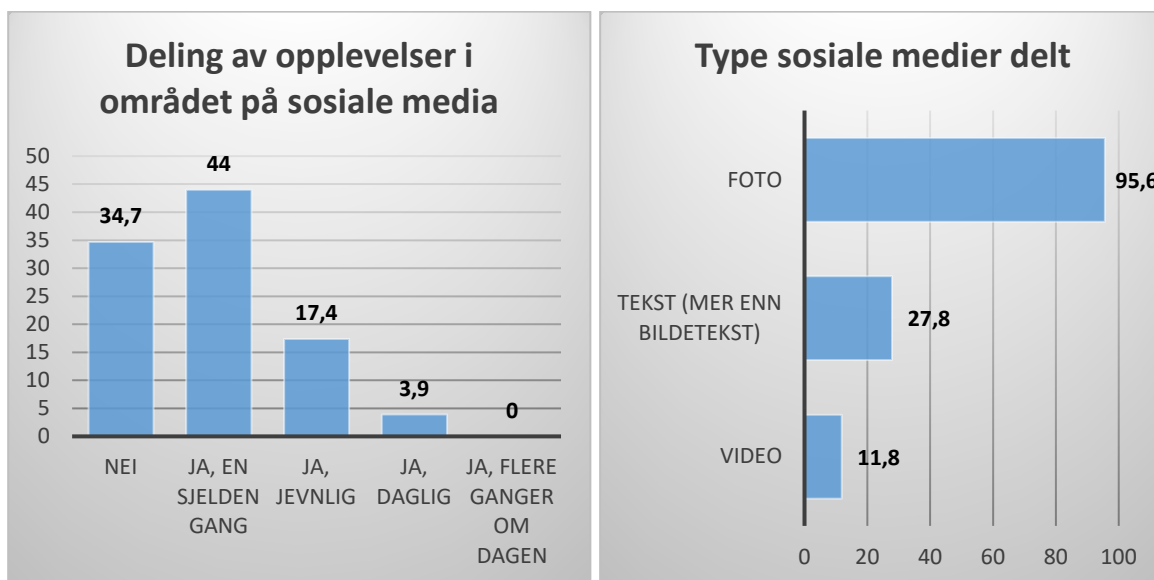
De besøkende ble også spurt om hvordan de foretrakk å innhente informasjon (Figur 34). I tråd med foretrukket tidspunkt for å motta/innhente informasjon (hjemme eller ved innfallsporter, se Figur 32) viser Figur 34 at *internett, informasjonstavler ved innfallsportene og brosjyrer i selvbetjeningsautomater* er de informasjonskanalene som flest foretrekker. De to sistnevnte er kanaler som forvaltningen i stor grad kan påvirke, dette gjelder dels også for informasjon via internett. En del kunne også tenke seg å innhente informasjon fra *facebook, app og turistinformasjon/informasjonscenter*. Informasjon fra *bekjente*, som brukes mye for å innhente informasjon i dag, er også noe foretrukket blant de besøkende. De ulike formene for *informasjon fra naturoppsyn* og øvrige alternativ er i liten grad foretrukket.

Figur 34 På hvilke måter de besøkende foretrekker å innhente informasjon, oppgitt i prosentandel av de besøkende (N=259)

7.2 Bruk av sosiale media

Vi spurte om de besøkende hadde delt opplevelsene sine i Sølen via sosiale media (Figur 35), og 65,3% hadde det. Litt overraskende var det at ingen hadde delt flere ganger om dagen og at de fleste kun hadde delt en sjelden gang. Bilder var det klart mest vanlig måten å dele opplevelser på, nesten alle som hadde brukt sosiale medier hadde delt bilder. I underkant av 30 % hadde delt tekst (mer enn bildetekst), mens en mindre andel på 11,8% hadde delt video.

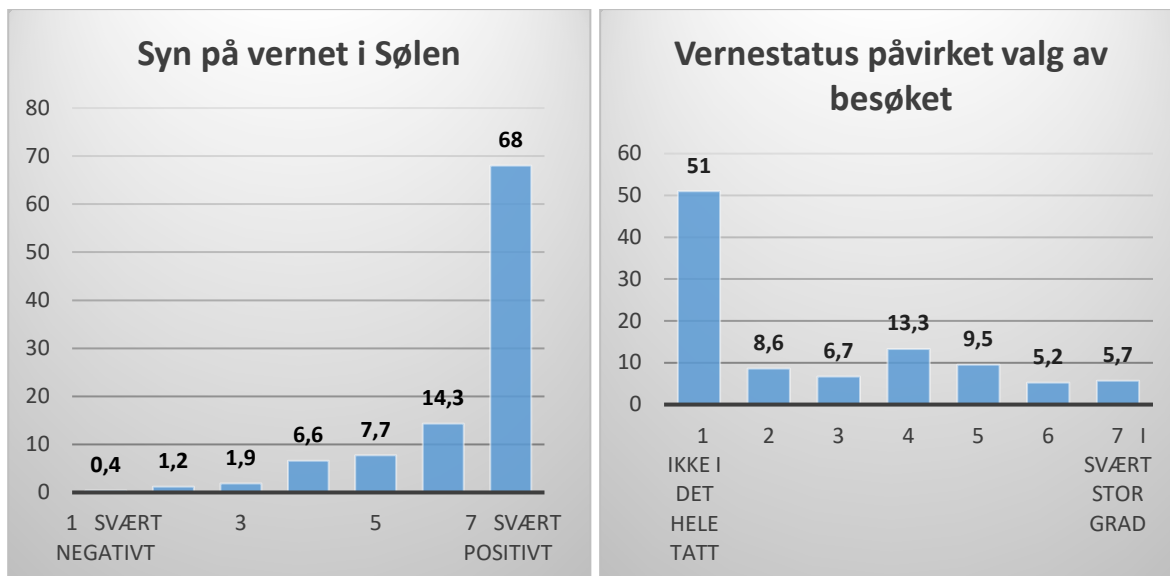

Figur 35 Prosentfordeling som viser hvorvidt brukerne delte sine opplevelser i Sølen via sosiale medier (N=259) til venstre, og hva de som delte hadde delt (N=169) til høyre.

8 Opplevelse av dagens tilstand i Sølen

8.1 Sølen som landskapsvern- og villmarksområde

81 % av brukerne visste at Sølen var vernet som landskapsvernområde før de besøkte området, og de aller fleste synes det er positivt at Sølen er landskapsvernområde (se Figur 36), kun en oppga at h*n synes det var direkte negativt. Samtidig hadde det faktum at området er landskapsvernområde relativ liten betydning for at de valgte å besøke området. 51 % oppga at det ikke hadde betydning i det hele tatt og gjennomsnittskåren var 2,6 (se Figur 36).

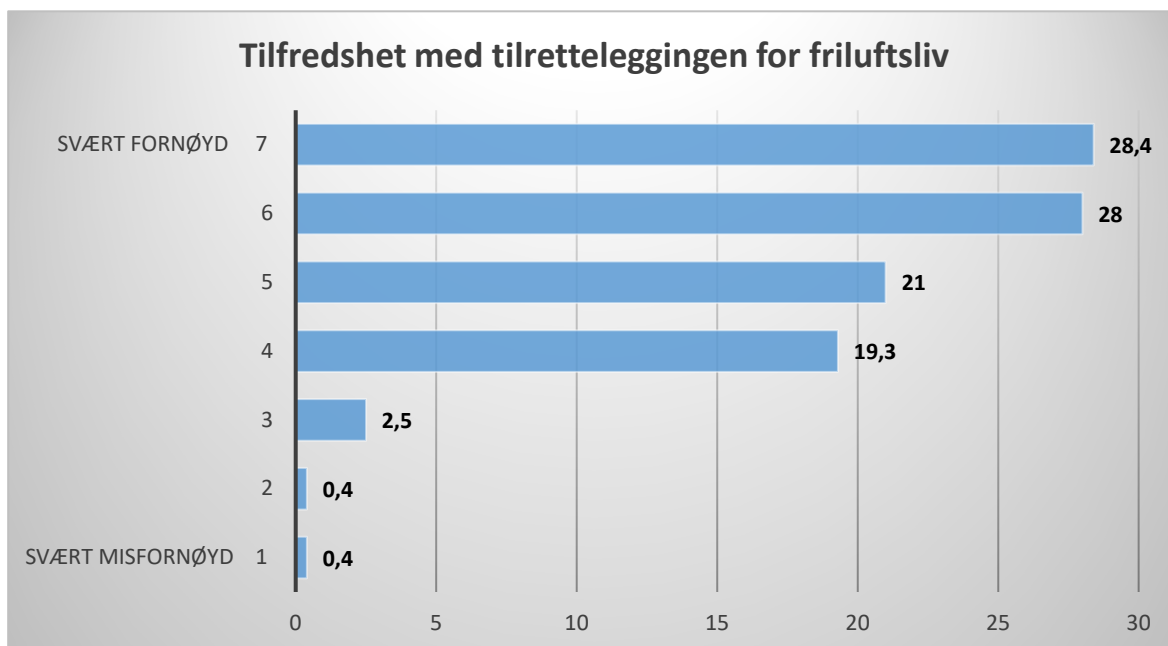

Figur 36 Hvilken innstilling brukerne har til at Sølen er vernet som landskapsvernområde oppgitt i prosent (N=259) til venstre, og hvorvidt det at Sølen er landskapsvernområde påvirket valget om å komme til området oppgitt i prosent (N=210) til høyre.

Sølen blir i relativt stor grad oppfattet som et villmarksområde. 41 % opplever hele området som villmark, mens 57 % opplever deler av området som villmark (N=259).

8.2 Tilretteleggingen for friluftsliv

I etterundersøkelsen ble brukerne spurt om hvor fornøyd de var med tilretteleggingen for friluftsliv i Sølen (se Figur 37). Brukerne var generelt fornøyd med tilretteleggingen, gjennomsnittskåren var 5,58 (SE=1,219). Likevel oppga 37 % (N=259) at det var ting de mente burde forbedres når det gjaldt tilretteleggingen for friluftsliv. Mange påpekte at de ønsker flere stier/løyper, merking og skilting. Dette med merking/skilting er de klart mest foreslåtte tiltakene. Andre forslag er informasjon om turmuligheter/ruter, etablering av leirplasser, utplasseringer bruer/klopper over våte partier og søppelkasser ved innfallsportene. For fullstendig liste over forslag til forbedringer, se vedlegg 4.

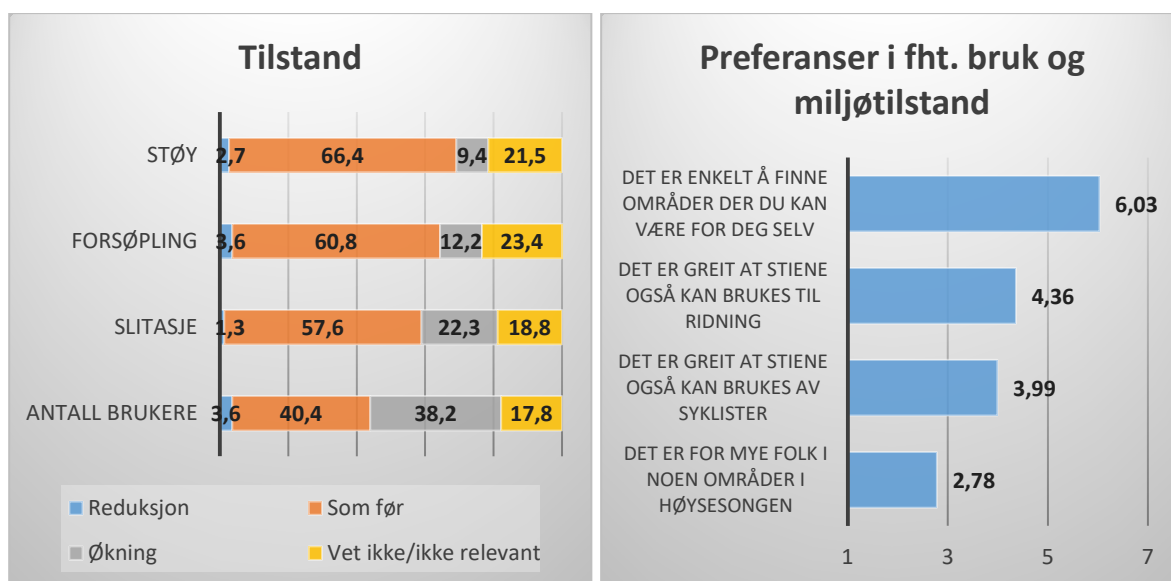

Figur 37 Hvor fornøyd brukerne er med tilretteleggingen for friluftsliv i Sølen landskapsvernområde, oppgitt i prosent (skala fra 1 svært misfornøyd til 7 svært fornøyd) (N=243).

8.3 Forstyrrende opplevelser

Brukerne ble spurt om de hadde opplevd noe de syntes var forstyrrende eller negativt under besøkene siste år. 75 % hadde ikke det, mens 25 % oppga at de hadde hatt forstyrrende eller negative opplevelser. Det fleste respondenter nevnte som forstyrrende opplevelser var tagging/graffiti på steiner/berg fra Gravåsen mot Sølentoppen. Denne taggingen fant sted sommeren 2016. En del påpekte også søppel og slitasje. Når det gjelder søppel ble flere ulike deler/områder i Sølen nevnt, mens slitasje for det meste dreide seg om stiene fra Gravåsen mot Sølentoppen. Se ellers vedlegg 3 for alle utsagn om negative opplevelser.

De som hadde besøkt området tidligere ble også spurt om de hadde opplevd endringer i forhold til antall brukere, slitasje, søppel og støy (Figur 38). For alle de fire forholdene er det svært få som mener det har vært en reduksjon (blå seksjoner). Det er til dels relativt store prosentandeler som ikke har noen formening (de gule seksjonene) for alle de ulike tilstandsvariablene. *Støy* og *forsøplings*-situasjonen oppleves imidlertid relativt likt som før (oransje seksjoner). For *slitasje* er det også over halvparten som opplever at tilstanden er som før, men i overkant av 20 % mener det er mer slitasje nå enn før (grå seksjon). *Antall brukere* er det forholdet der brukerne opplever de største endringene. Nesten 40 % mener at det har vært en økning i antall brukere. I forhold til preferanser for bruk og miljøtilstand (høyre i Figur 38) ser det likevel ikke ut til at økningen i antall brukere oppleves spesielt sjenerende. Brukerne er relativt uenige i at det er for mye folk i enkelte områder i høysesongen og de fleste besøkende er relativt enige i at det er enkelt å finne områder hvor de kan være for seg selv. Det er en god del uenighet om stiene skal kunne brukes av syklist, hvor mange respondenter enten er helt enig eller helt uenig. For riding er det mer enighet blant brukerne og det er en relativt jevn fordeling på de ulike verdiene, og gjennomsnittsskåren er litt over middelveiden.

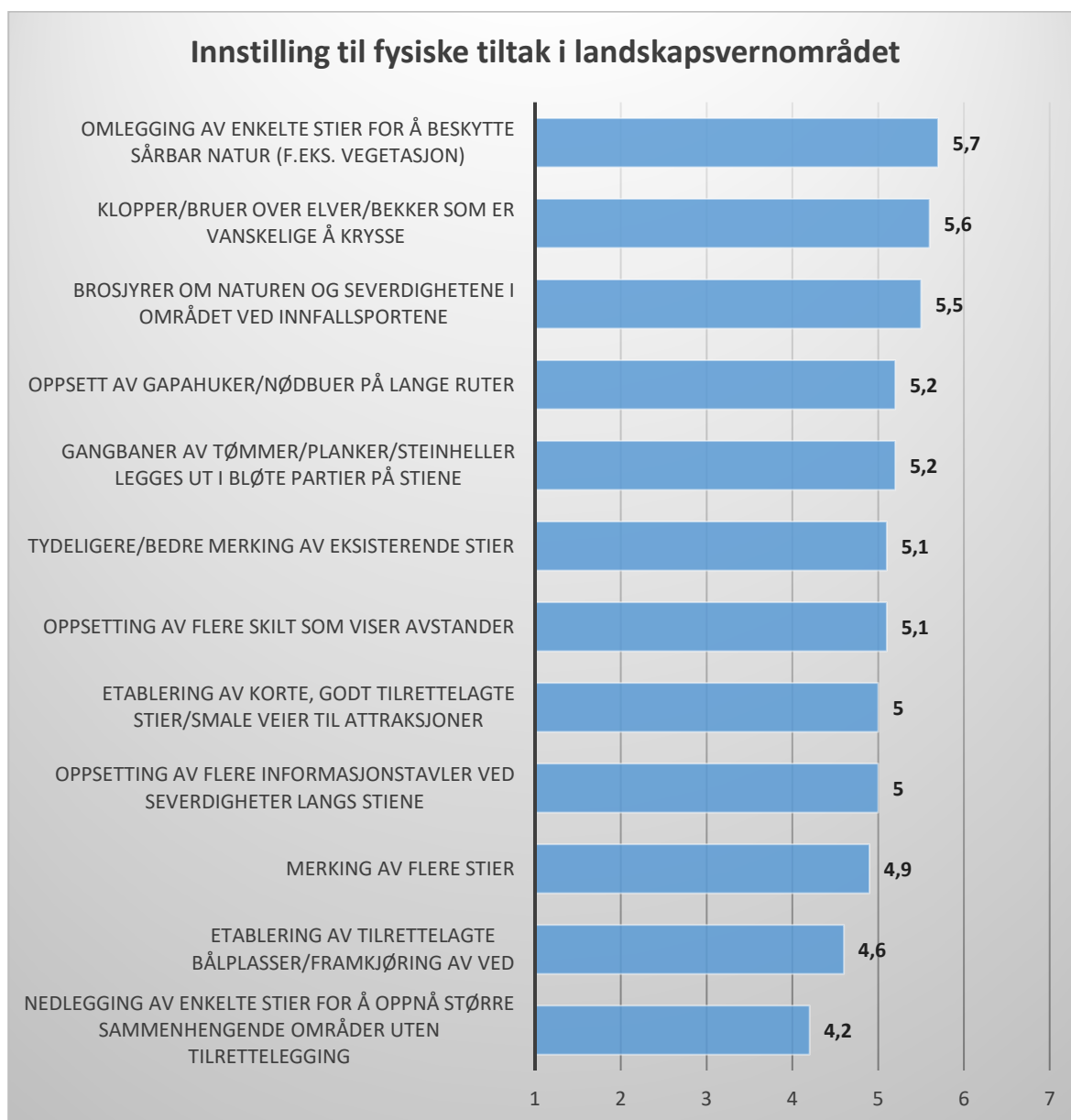

Figur 38 Prosentfordeling for opplevelsen av hvorvidt tilstanden i Sølen har endret seg (N=223-225) til venstre og brukerens preferanser for bruk og miljøtilstand til høyre – oppgitt som gjennomsnittsskår på en skala fra 1 helt uenig til 7 helt enig (N=213-254).

9 Synspunkt på forvaltning og tilrettelegging

I etterundersøkelsen ble brukerne bedt om å ta stilling til hvorvidt de var positive eller negative til ulike **fysiske tiltak** i verneområdet og til **utvikling av tilbud** i og i nærheten av verneområdet. Svarene skulle angis som en tallverdi fra 1 *svært negativ* til 7 *svært positiv*.

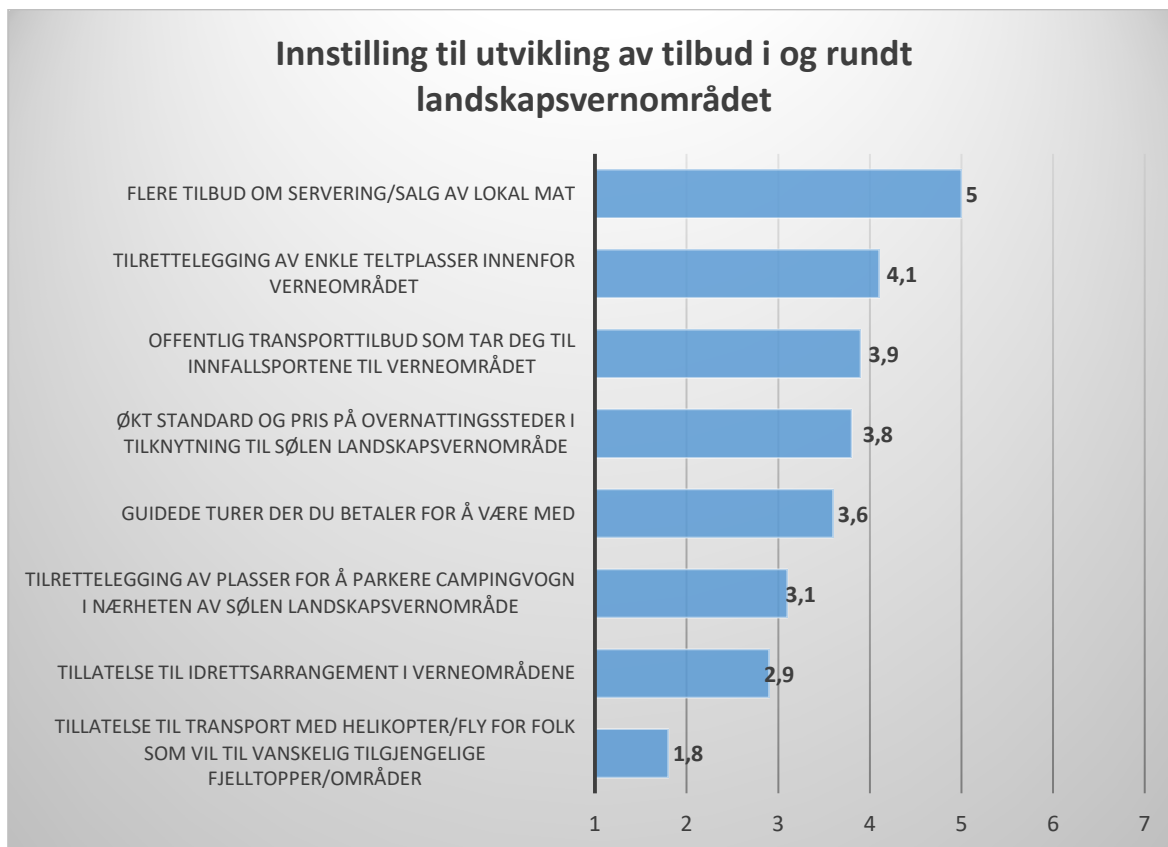
Figur 39 viser gjennomsnittsskår for de ulike fysiske tiltakene som ble skissert. Generelt ser en at brukerne er positive til samtlige tiltak med unntak av *nedlegging av stier for å oppnå større sammenhengende områder uten tilrettelegging* – som får en gjennomsnittsskår rett ved middelveien. *Omlegging av stier for å verne sårbar natur* er brukerne derimot positive til, det er faktisk det tiltaket som oppleves mest positivt.

Figur 39 Gjennomsnittsskår for hvordan en som bruker ville stille seg til ulike fysiske tiltak i Sølen landskapsvernområde på en skala fra 1 *svært negativ* til 7 *svært positiv* (N=259)

Når det gjelder utvikling av tilbud i og rundt landskapsvernområdet er respondentene mer nyanseerte i forhold til hvilke tiltak de er positive og negative til (Figur 40). Brukerne er mest negative

til *helikopter/flytransport for folk som vil til vanskelig tilgjengelige områder* og til å *tillate idrettsarrangement i verneområdet*. Dette er i tråd med det en har funnet i undersøkelser i flere av nasjonalparkene i Norge (se Vorkinn 2016). Dette er tiltak som er svært utradisjonelle (og relativt lite sannsynlige) i norsk sammenheng og de bryter også lett med den klassiske naturforvaltnings- tankegangen som har preget verneområdeforvaltningen. *Tilrettelegging av plasser for å parkere campingvogn i nærheten av Sølen* og *guidede turer der du betaler for å være med* får også en verdi litt under gjennomsnittet. *Flere tilbud om servering/salg av lokalmat* skiller seg ut som det tiltaket brukerne er klart mest positive til. Rundt middelverdien følger *tilrettelegging av enkle telt- plasser innenfor verneområdet*, *offentlige transporttilbud som tar deg til innfallsportene* og *økt standard og pris på overnattingssteder*.

Figur 40 Gjennomsnittsskår for hvordan en som bruker ville stille seg til utvikling av ulike tilbud i og rundt Sølen landskapsvernområde på en skala fra 1 svært negativ til 7 svært positiv (N=259).

10 Sammenligning av de ulike innfallsportene

10.1 Indikatortabell for alle innfallsportene

Tabell 7 er en oversikt over de viktigste variablene fra selvregistreringsundersøkelsen vist for hver innfallsport. Sammenstillingen gjør det mulig både å se etter indikatorer/kjennetegn for en bestemt innfallsport, men gir også en fin mulighet til å se på likheter og ulikheter innfallsportene imellom. Under blir noen av disse indikatorene/variablene utdypet med egen tekst og figur.

Tabell 7 Oversiktstabell som viser 16 indikatorer for de ulike innfallsportene (Haugsetvollen er ikke inkludert fordi det kun ble samlet inn svar fra 5 brukere). Alle tall er oppgitt som prosentandeler dersom ikke annet er spesifisert. N angir antall innsamlende selvregistreringskort.

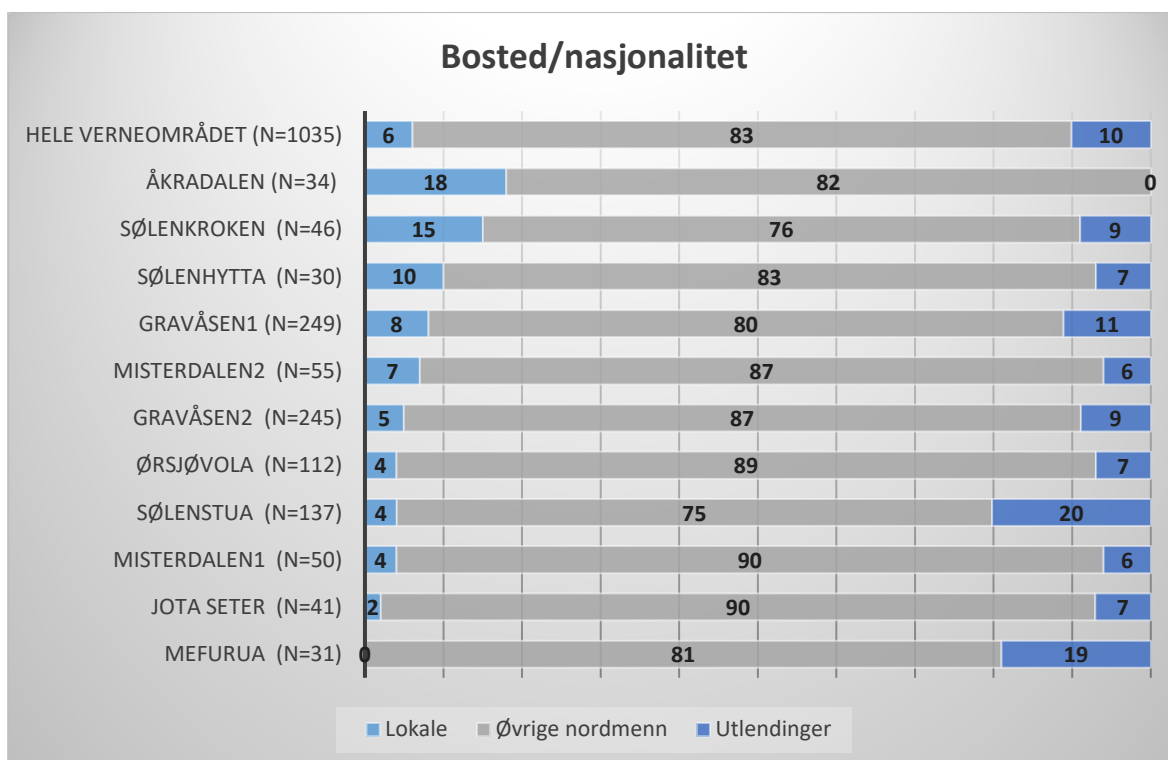
		Dagstur	Førstegangs- besøkende	Barn i følget	Varighet dags- tur (gj.snitt t.)	Varighet flerdagers-tur (gj.snitt dager)	
Gravåsen1	(n=251)	84	18,4	15,1	5,1 timer	2,5 dager	
Gravåsen2	(n=245)	92,2	14,7	23,4	3,9 timer	3 dager	
Jota seter	(n=42)	75,6	19	19,5	5,9 timer	4,2 dager	
Misterdalen1	(n=50)	65,3	12	12,2	4,9 timer	4,8 dager	
Misterdalen2	(n=55)	85,5	13,2	32,7	4,3 timer	2,9 dager	
Sølenhytta	(n=30)	83,3	24,1	20	5,9 timer	4 dager	
Mefurua	(n=31)	71,4	33,3	10	5,3 timer	3,2 dager	
Sølenkroken	(n=47)	51,2	20,9	15,6	3,1 timer	4 dager	
Sølenstua	(n=137)	91,4	23	18,4	3,7 timer	3,7 dager	
Åkradalen	(n=34)	87,9	8,8	8,8	4,5 timer	3,7 dager	
Ørsjøvola	(n=112)	92,9	4,5	14,3	4 timer	3,1 dager	
		Organisert tur	For det meste på sti	Både på og utenfor sti	For det meste utenfor sti	Overnatting i verne- området	
Gravåsen1	(n=251)	1,2	78,4	20	1,6	15,1	
Gravåsen2	(n=245)	0,4	84,4	13,9	1,6	9,4	
Jota seter	(n=42)	2,4	31	59,5	9,5	33,2	
Misterdalen1	(n=50)	0	26,5	65,3	8,2	63,3	
Misterdalen2	(n=55)	3,6	61,8	30,9	7,3	32,7	
Sølenhytta	(n=30)	3,3	32,1	57,1	10,7	53,3	
Mefurua	(n=31)	0	43,3	46,7	10	53,3	
Sølenkroken	(n=47)	4,4	42,9	31	26,2	38,1	
Sølenstua	(n=137)	2,2	75,2	24,1	0,7	10,9	
Åkradalen	(n=34)	0	61,8	26,5	11,8	26,5	
Ørsjøvola	(n=112)	0	47,3	47,3	5,4	7,1	
		Lav-purister	Mellom – purister	Høy-purister	Kvinneandel	Nordmenn	Lokalt bosatte
Gravåsen1	(n=251)	75	18,4	6,6	52,4	88,8	8,0
Gravåsen2	(n=245)	72,4	21,2	6,5	55,1	91,4	4,9
Jota seter	(n=42)	64,1	23,1	12,8	47,5	92,7	2,4
Misterdalen1	(n=50)	37,2	37,2	25,6	44,9	94	4,0
Misterdalen2	(n=55)	59,6	26,9	13,5	59,3	94,5	7,3
Sølenhytta	(n=30)	58,6	27,6	13,8	56,7	93,3	10,0
Mefurua	(n=31)	69	20,7	10,3	45,2	80,6	0
Sølenkroken	(n=47)	52,8	19,4	27,8	34,8	91,3	15,2
Sølenstua	(n=137)	84,1	9,3	6,5	47,8	79,6	4,4
Åkradalen	(n=34)	71	19,4	9,7	47,1	100	17,6
Ørsjøvola	(n=112)	62,1	20,4	17,5	50,9	92,9	3,6

10.2 Utvalgte indikatorer

Fordi antallet besøkende som har fylt ut kort ved enkelte av innfallsportene er lavt bør fordelingene anses som indikatorer for forskjeller/likheter mellom innfallsportene, og en bør være oppmerksom på at forskjeller kan virke noe større/mindre enn de faktisk ville vært om utvalgene hadde vært litt større. Det er Åkradalen, Sølenshytta og Mefurua som har spesielt lave antall besøkende. Vi mener likevel at forskjeller/likheter som fremkommer gir en pekepinn om de faktiske forhold.

Bosted/nasjonalitet

De ulike innfallsportene har en relativt jevn fordeling av lokale, øvrige nordmenn og utlendinger (se Figur 41), men noen forskjeller er det. Sølensstua har høyest andel av utlendinger (20%) og Mefurua nest høyest (19%). Begge disse innfallsportene skiller seg ut ved å ha en relativt mye større andel brukere som er utenlandske enn verneområdet forøvrig, men Mefurua blir generelt brukt relativt lite og det var heller ingen lokalt bosatte som fylte inn kort her. I den andre enden av skalaen er innfallsporten Åkradalen med høyest andel av lokale, mens ingen av de besøkende var utenlandske, også her er bruken generelt lav. Sølenskroken og Sølenshytta har også flere lokale brukere enn verneområdet for øvrig. Innfallsportene Ørsjøvola, Misterdalen 1 og Jota seter skiller seg ut ved å ha en større andel av øvrige nordmenn.

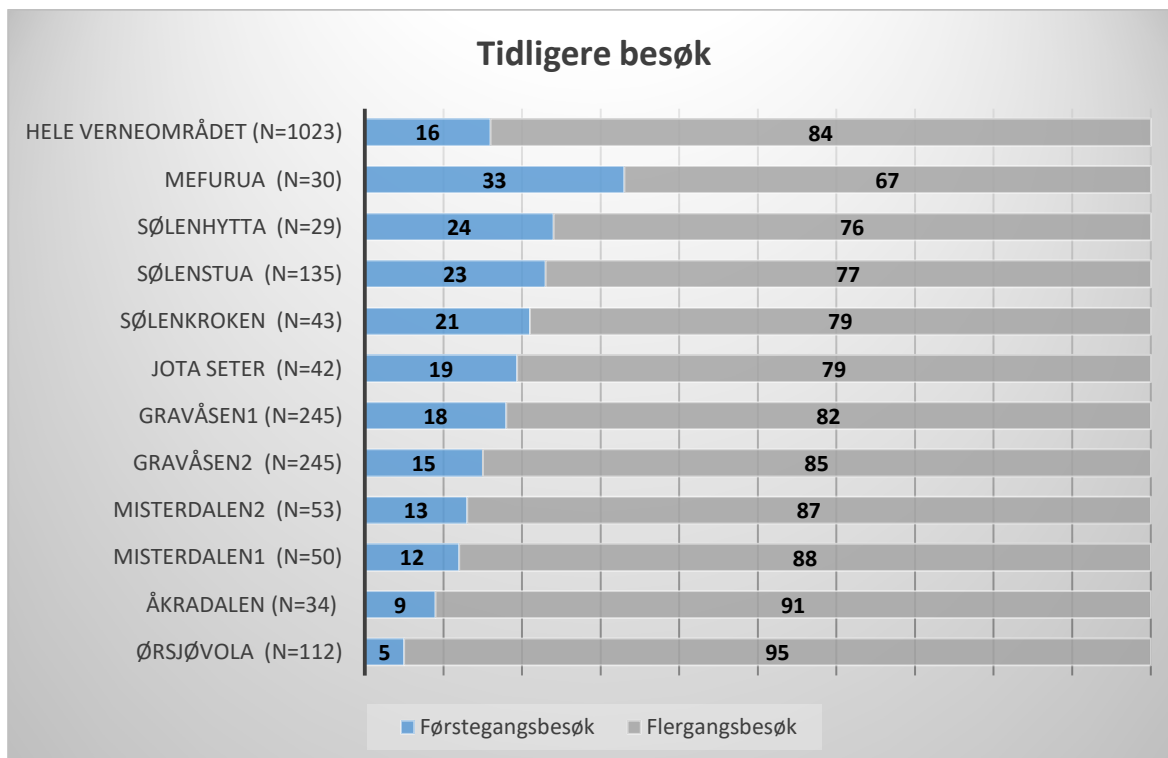

Figur 41 Prosentandeler for bosted/nasjonalitet vist for de ulike innfallsportene.

Tidligere besøk

Innfallsporten Ørsjøvola skiller seg ut ved at de aller fleste besøkende har vært i Sølen-området tidligere (se Figur 42). Her er det kun 5 % som er førstegangsbesøkende, i motsetning til Mefurua som har den høyeste andelen av dette segmentet (33 %). At Mefurua har så stor andel førstegangsbesøkende kan skyldes tilfeldigheter fordi antallet brukere her var lavt. Hytteiere utgjør trolig en stor gruppe av de besøkende ved Ørsjøvola, så at andelen flergangsbesøkende er stor her er således lite overraskende. Sølenshytta, Sølensstua og Sølenskroken har også en høyere andel førstegangsbesøkende enn området generelt. Sølenskroken, som i all hovedsak er ut-

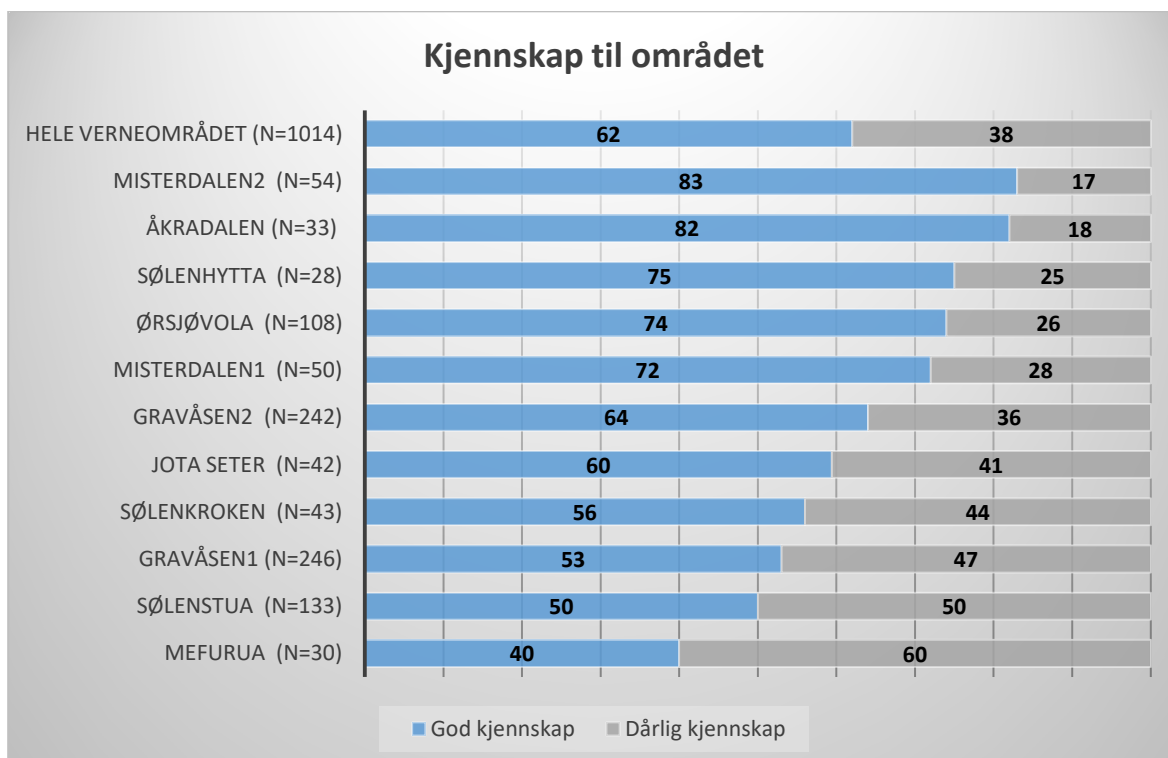
gangspunkt for kano- og eventuelt fisketurer vil kanskje naturlig ha en noe større andel førstegangsbesøkende fordi dette er det lettest tilgjengelige startstedet for kanoturer inn mot verneområdet, da med unntak av utsett direkte i Sølensjøen, for eksempel fra Fiskevollen/Mefurua-området. At det er en stor andel førstegangsbesøkende ved Sølenhytta er noe mer overraskende, da denne lokaliteten er relativt utilgjengelig. Det lave antallet svar kan tenkes å ha gitt mer tilfeldige utslag. Sølensstua er kanskje den lettest tilgjengelige innfallsporten med tanke på nærhet til riksvei og det er overnattingstilbud ved Sølensstua camping.

Figur 42 Prosentandeler førstegangs- og flergangsbesøkende vist for de ulike innfallsportene.

Kjennskap til Sølen-området

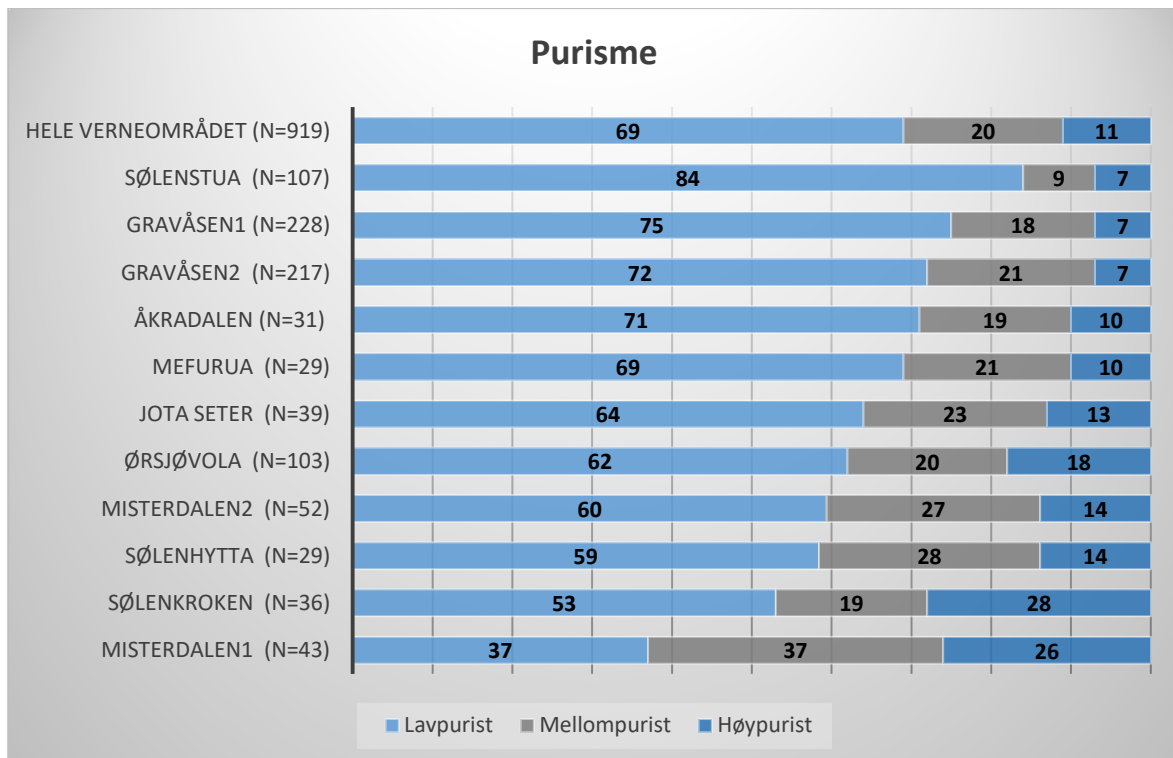
I selvregistreringsskjemaet ble brukerne bedt om å oppgi hvor godt de selv mente de kjenner Sølen-området (se for øvrig Figur 11). I Figur 43 er kategoriene *mindre godt* og *dårlig*, og *godt* og *meget godt* slått sammen til *dårlig* og *god* kjennskap, og vist for de ulike innfallsportene. Innfallsportene Misterdalen 2 og Åkradalen har størst andel av besøkende som har god kjennskap til området. Disse innfallsportene har også høye andeler flergangsbesøkende, og Åkradalen har også en høy andel lokalt bosatte blant brukerne. Dette tyder på at lokalbefolkningen (eller andre som har en tilhørighet til området) bruker Åkradalen mer, mens Misterdalen 2 kan være mer brukt av hytte/setereiere eller andre som på annen måte også bruker Sølen-området gjentagende. Sølenhytta, Ørsjøvola og Misterdalen 1 har også relativt sett en stor andel besøkende med god kjennskap til området. At brukerne ved Sølenhytta har god kjennskap til området er vanskelig å forklare gitt at det også var en relativt sett stor andel førstegangsbesøkende her. Trolig er det det lave antallet respondenter som medfører at fordelingene fremstår som litt motsigende. Mefurua har den høyeste andelen som har dårlig kjennskap til området. Dette stemmer godt overens med at denne lokaliteten også har en høy andel utenlandske besøkende og ingen lokale brukere. Besøkende ved Gravåsen 1 og Sølensstua har også dårligere kjennskap til området enn det som er tilfelle ved de andre innfallsportene. Sølensstua har som tidligere vist en høyere andel førstegangsbesøkende og høy andel utenlandske besøkende. Gravåsen 1 er det vanligste startstedet for topptur til Sølentoppen, så det er nærliggende å anta at den høyere andelen som her sier at de har dårligere kjennskap til området er besøkende som kanskje skal på Sølentoppen for første gang (førstegangsbesøkende) eller hytteeiere som i mindre grad syns de kjenner Sølen-området som helhet, selv om de kanskje kjenner områdene nær hytta bedre.

Figur 43 Prosentandeler for hvilken kjennskap de besøkende mener de har til Sjølen-området, vist for de ulike innfallsportene.

Purisme

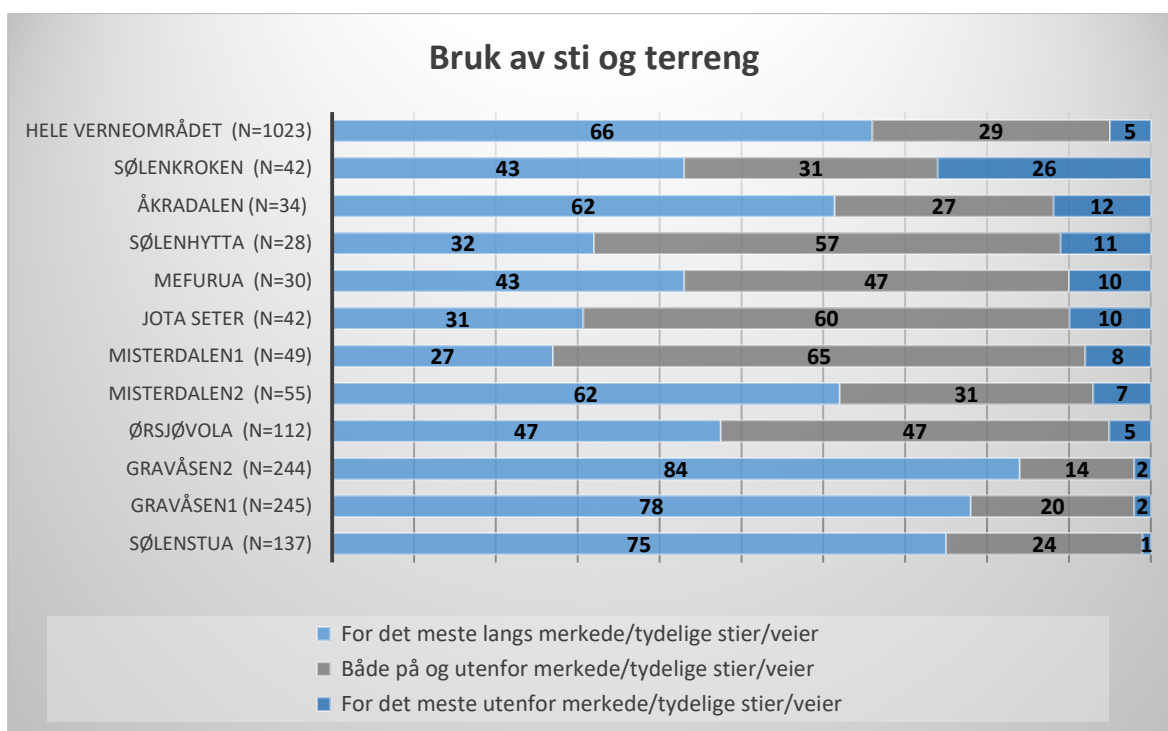
Sjølenstua skiller seg ut ved at de besøkende der har den høyeste andelen lavpurister (se Figur 44). 84 % av de som besøker denne lokaliteten foretrekker å gå turer i områder der det er god tilrettelegging. Dette er noe overraskende siden det er denne lokaliteten som også har høyest andel av utlendinger. Det er ofte klare forskjeller i purismegrad mellom nordmenn og utlendinger, der utlendinger er mer puristiske enn nordmenn (Vorkinn 2016). Andelen høypurister i denne undersøkelsen er 20 % blant utlendingene, mens den er 10% blant nordmenn (Figur 14). Det kan derfor virke som om de utlendingene som er høypurister velger andre områder som startsted for turen sin enn Sjølenstua. I tillegg er det viktig å huske på at samlet så var 80 % av utlendingene likevel lav- og mellompurister. Så til tross for at andelen høypurister er større blant utlendinger enn nordmenn, er de fleste utlendinger mellom- eller lavpurister. Mefurua hadde også en høyere andel utlendinger, men skiller seg ikke stort fra verneområdet som helhet når det gjelder purisme. Merk igjen det lave antallet brukere som kan gi tilfeldige utslag her. Åkradalen hadde ingen utlendinger, men har også omtrent like prosentandeler på purismeklasse som området samlet. Innfallsportene Sjølenkroken og Misterdalen 1 har størst andel av høypurister. Begge disse områdene har for så vidt en noe annen karakter enn flere av de øvrige lokalitetene. Sjølenkroken er som nevnt et typisk startpunkt for kanopadlere og eventuelt fiskere, og vil trolig i mindre grad tiltrekke seg turgåere. Kanopadling er i mindre grad avhengig av tilrettelegging og en møter ofte også færre andre mennesker på tur. Det er derfor ikke unaturlig om disse brukerne ønsker en annen naturopplevelse og mindre grad av tilrettelegging. Når det gjelder Misterdalen 1 er denne lokaliteten ikke like tilgjengelig som en del av de øvrige lokalitetene. Det kreves bomnøkkel eller en må gå et stykke på vei før en kommer dit. Stien der selvregistreringskassa var utplassert var en gammel traktorvei og stien her så ut til å være noe mindre brukt. Dette er nok generelt et mindre besøkt område enn de mest «populære» innfallsportene, noe antallet innsamlende kort på lokaliteten også indikerer.

Figur 44 Prosentandeler for de ulike purismeklassene, vist for de ulike innfallsportene.

Bruk av sti og terreng

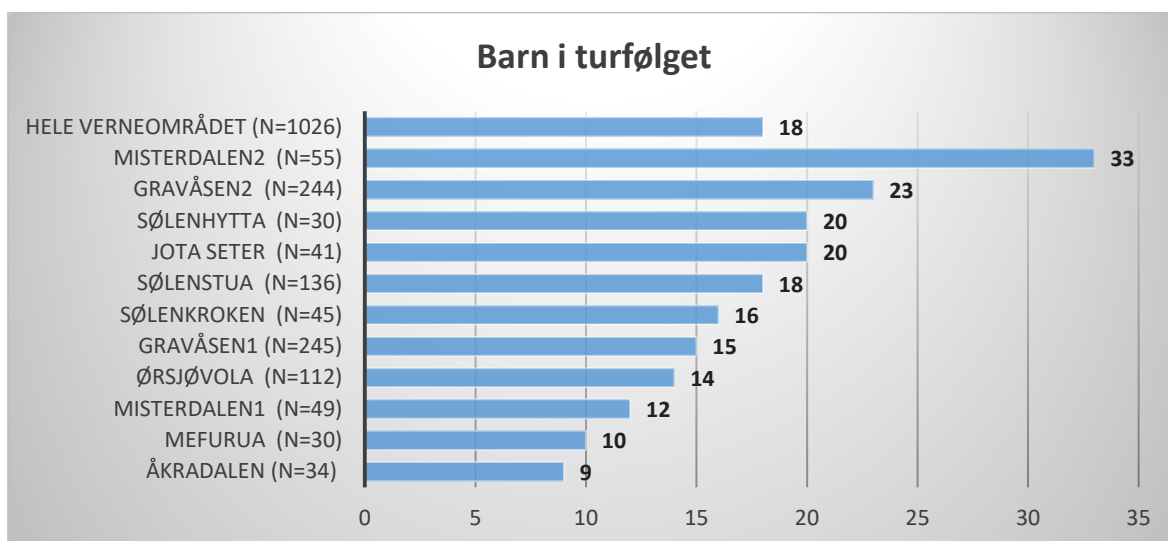
Gravåsen 2 (Sandbu), Gravåsen 1 og Sølénstua er innfallsportene der flest oppgir at de stort sett følger merkede eller tydelige stier (se Figur 45). Ved alle disse lokalitetene er det også velbrukte, tydelige stier og mange har disse startstedene som utgangspunkt for turer til Søléntoppen eller til Sandbu. Dette er også de innfallsportene som har minst andeler som går utenfor sti og de har en høyere andel lavpurister. Besøkende ved Gravåsen 1 og Sølénstua har dårligere kjennskap til området, noe som kanskje gjør det mer nærliggende og «tryggere» å velge stien framfor terrenget. Sølénkroken skiller seg ut ved å ha den absolutt høyeste andelen som for det meste går utenfor stier (26 %). Dette er logisk fordi en her bruker vannveien eller beveger seg langs vannkanten. Ved Sølénkroken er det også en høyere andel lokalt bosatte, en gruppe som oftere bruker andre områder enn de mest veletablerte «turist-stiene». Åkradalen, som har nest høyest andel av de som går utenfor sti, har også høye andeler som er godt kjent i området og som har besøkt Sølén-området flere ganger.

Figur 45 Prosentandeler for bruk av sti og terreng, vist for de ulike innfallsportene.

Barn i turfølget

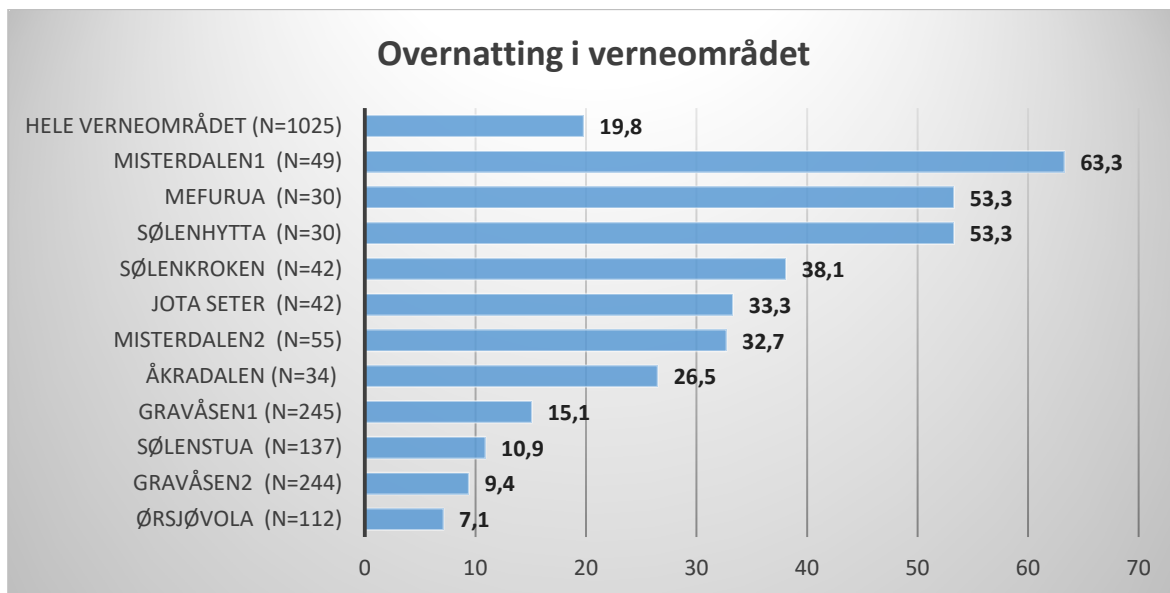
Kunnskap om det er barn i turfølget kan ha stor verdi med tanke på hvilken informasjon og tilrettelegging som er ønsket eller egnet. Misterdalen 2 skiller seg ut ved å ha høyest andel av barn i turfølget (33 %) (se Figur 46). Setermiljøet i Misterdalen er kanskje et attraktivt område for barnefamilier? De to lokalitetene i Misterdalen ligger for så vidt relativt nært hverandre, men de besøkende ved Misterdalen 1 (Missjøen) har en mye lavere andel barn i følget. Dette kan være fordi svarkassen ved Misterdalen 1 ligger lenger bort fra hovedveien og det er en ekstra bomvei inn til lokaliteten. Også ved Gravåsen 2 (Sandbu) er det en relativt høy andel med barn i følge. Nærheten til hytteområdet og Sandbu som turmål kan logisk gjøre dette området relativt attraktivt for barnefamilier. Mefurua og Åkradalen har forholdsvis lave andeler med barn i følget og disse innfallsportene ligger også i nærheten av hverandre. Ved disse lokalitetene er det i mindre grad konkrete, nære turmål.

Figur 46 Prosentandel besøkende med barn i følget, vist for de ulike innfallsportene.

Overnatting i verneområdet

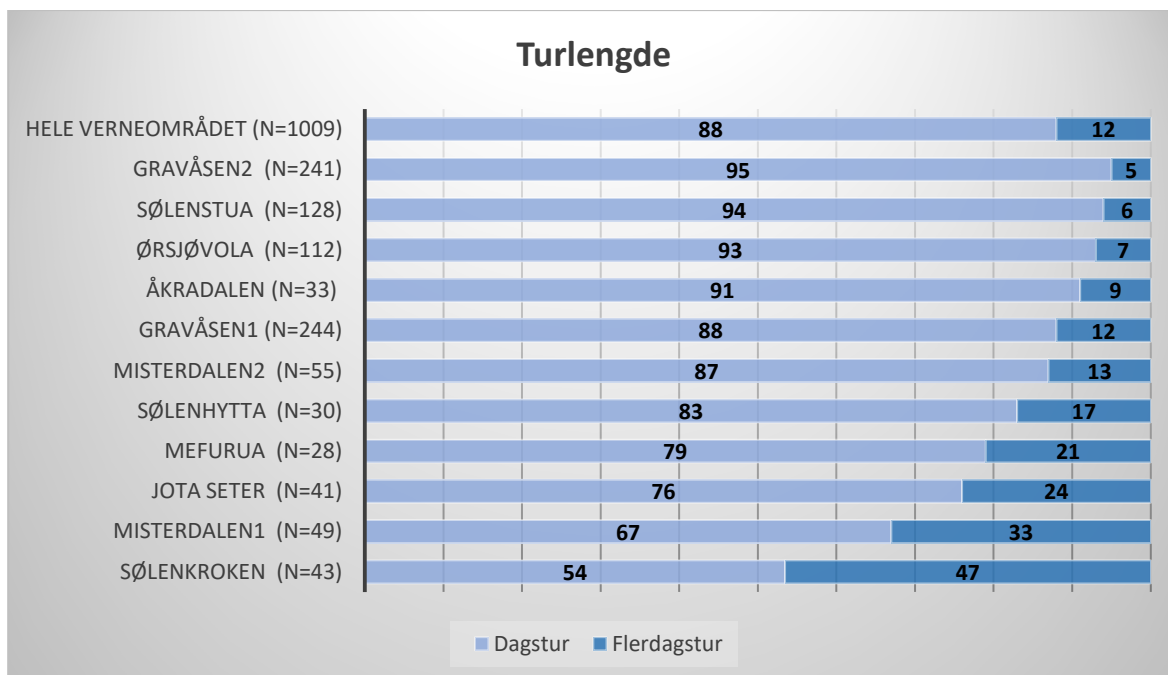
Når det gjaldt overnatting var det Misterdalen 1, Mefurua og Sølennytta som hadde de høyeste andelene som skulle overnatte innenfor landskapsvernområdet (se Figur 47). Sølennyttas beliggenhet langt inne i området og adkomsten via bommet/låst vei medfører at det er logisk at en større andel som befinner seg her også overnatter. At brukerne ved Misterdalen er hytte/setereiere er også sannsynliggjort via dataene våre. De to lokalitetene ved Gravåsen, Sølennstua og Ørsjøvola har en lavere andel av personer som overnatter innenfor verneområdet. Her finnes i mindre grad overnattingsalternativ innenfor verneområdet, mens overnattingsmulighetene rett utenfor verneområdet, i form av både hyttefelt og sølen camping er relativt store.

Figur 47 Prosentandel som overnatter i Sølenn verneområde, vist for de ulike innfallsportene.

Turlengde

Når det kommer til turlengde er det spesielt Sølennkroken som skiller seg ut ved at kun rundt halvparten går dagstur og en stor andel er på flerdagerstur (se Figur 48). Her er det nok rimelig å anta at kanoturer (og eventuelt fisketurer) i stor grad varer mer enn en dag. Misterdalen 1, Jota seter og Mefurua har også en høy andel av personer som er på flerdagerstur. For Misterdalen 1 og Mefurua stemmer dette godt overens med at disse lokalitetene har en høyere andel som overnatter i området. Høyest andel dagsbesøkende er det Gravåsen 2 (Sandbu), Sølennstua og Ørsjøvola som har. Dette stemmer også godt overens med at disse også har lavest andel av overnattinger i området. Dette kan, som nevnt tidligere, skyldes at det ved disse lokalitetene er store hytteområder i nærheten, men utenfor landskapsvernområdet. De som er på hyttene der kan tenkes å bruke det som base og gå dagsturer derfra.

Figur 48 Prosentfordeling som viser dagstur og flerdagersbesøkende, vist for de ulike innfallsportene.

11 Sammenfatning

Kunnskap fra denne studien kan brukes for å tilpasse tiltakene i området til de besøkende sine ønsker og behov gjennom informasjon, tilrettelegging og service. Er målet å opprettholde, begrense eller «flytte» bruken fordi den er i konflikt med verneverdiene, vil kunnskapen også kunne brukes for å predikere hvordan de besøkende responderer på ulike tiltak og virkemidler. Gjennomgang av de dataene som ble samlet inn gjennom brukerundersøkelsene i Sølén sommeren 2016 bekrefter på mange måter den erfaringsbaserte kunnskapen og de antagelsene som forvaltningen allerede har om området. Det er tilsynelatende ingen store konflikter mellom dagens bruk og verneformålene.

Generell karakteristikk av brukerne i Sølén landskapsvernområde, som alder og kjønnsfordeling samsvarer godt med funn fra undersøkelser i flere av nasjonalparkene i Norge. Andelen nordmenn er derimot stor, og det er få utenlandske besøkende. Nettopp det at Sølén er et landskapsvernområde og ikke en nasjonalpark kan kanskje være en av årsakene til dette. Det er kanskje rimelig å anta at en nasjonalparkstatus har en større og tiltrekningskraft på utenlandske turister som vil oppleve norsk natur. Beliggenheten og adkomsten til Sølén-området gjør også området noe mindre tilgjengelig enn en del nasjonalparker som ligger mer i «turistenes allfarvei». Beliggenheten «utenfor allfarvei» kan kanskje også forklare at Sølén i seg selv er et selvstendig besøksmål og ikke et område besøkende tilfeldigvis oppdager underveis på en ferietur. De fleste brukere oppga området som hovedformål med turen de var på og 85 % oppga at det var nøy planlagt at det var akkurat Sølén de skulle besøke.

At det er en høy andel nordmenn som besøker området samsvarer godt med at over 80 % av respondentene hadde besøkt området tidligere. Mange av brukerne av Sølén ser også ut til å ha vært i området relativt mye. Nesten 80% av brukerne hadde tilknytning til Sølén, i form av å eie bolig eller hytte i kommunene Rendalen eller Engerdal. Flesteparten av disse eide/disponerte hytte. De fleste brukerne oppga også at de følte seg ganske sterkt knyttet til Sølén-området. Samtidig var kjennskapen til området noe sprikende. Over 60 % oppga å kjenne Sølén-området godt eller meget godt, mens 40 % hadde mindre god eller dårlig kjennskap til området. Sees dette i sammenheng med nasjonalitet er dette forståelig. Det var 56 % av utlendingene som hadde mindre god eller dårlig kjennskap til området, mens dette gjaldt for 35 % av nordmennene.

Flertallet av respondentene hadde tidligere vært på flerdagers fot- eller skiturer, hvilket betyr at relativt mange til dels er erfarne friluftslivsutøvere. De aller fleste brukerne i Sølén var likevel på dagstur da de besvarte selvregistreringsundersøkelsen. Samtidig hadde nesten halvparten av de besøkende vært på en eller flere flerdagersturer i området i løpet av siste år. Dette kan skyldes både at bruken gjennom året er variabel og at det er fanget opp en større andel flergangsbesøkende i etterundersøkelsen. Sees det nærmere på hva slags type flerdagersturer dette var, hadde 70 % overnattet på et og samme sted og tatt dagsturer fra dette stedet. Det er rimelig å anta at en del av disse har overnattet på hytte eller seter inne eller i nærheten av verneområdet. I selvregistreringsundersøkelsen svarte 20 % at de overnattet inne i området i forbindelse med besøket sitt til Sølén. Ser en derimot på overnatting for hele siste år og også inkluderer områdene i nærheten av verneområdet hadde over 80 % overnattet. Privat hytte/seter var den klart vanligste overnattingsformen som ble oppgitt for begge undersøkelsene. Alt dette stemmer også godt overens med at det er mange hytte/seter-eiere i området.

De fleste besøkende visste at Sølén er vernet som landskapsvernområde og syntes vernet er positivt. Samtidig hadde det faktum at området er landskapsvernområde relativt liten betydning for at de valgte å besøke området. Dette viser at det ikke er vernet i seg selv, men kvaliteter ved området (og kanskje det at man har hytte der) som er avgjørende. Det klart viktigste motivet for å besøke Sølén-området var *naturopplevelse*. Det å *oppleve villmark* og *oppleve dyre- og plantelivet*, som også henger sammen med naturopplevelse, var også viktig. Undersøkelsen viser i tillegg at Sølén i relativt stor grad blir oppfattet som et villmarksområde av brukerne. Samtidig ønsker brukerne generelt sett tilrettelegging i sitt ideelle turområde. Brukerne er svært positive til merking av stier og at det legges trestokker der stiene går over våt myr. En del av brukerne

ønsket seg også mer av dette i Sølen-området. Samtidig som mange er positive til ulike fysiske forvaltningstiltak er det også mange som foretrekker å ikke møte mange andre mennesker på tur. Dette styrkes videre av at *å føle frihet og fred og ro* var noe av det aller viktigste for de besøkende. At området skal tilby kvalitetene stillhet og ro er også nedfelt i forvaltningsplanen ²¹. Innenfor verneområdet finnes det i dag ingen turisthytter med overnattingsmuligheter og ut ifra preferansene til de besøkende er det heller ikke noe sterkt ønske om det fra brukerne. Rendalen kommune har to eiendommer; Mefurua og Sølenroa, begge beliggende ved Sølensjøen. Her leies det ut på åremål eller døgnbasis. Det er også et betydelig omfang av utleie av buer, setre og hytter i forbindelse med jakt, fiske og annet friluftsliv innenfor verneområdet. Slike tilbud virker i liten grad å være i konflikt med brukernes ønsker og verneformålet.

Brukerne var generelt fornøyd med tilretteleggingen for friluftsliv og positive til fysiske tiltak i verneområdet med unntak av *nedlegging av stier for å oppnå større sammenhengende områder uten tilrettelegging*. Dette kan igjen føres tilbake til at de fleste besøkende er lavpurister og at de fleste først og fremst ferdes på merket sti. Dette gjelder for så vidt også for vintersesongen, der de aktivitetene som flest oppga at de hadde bedrevet var skigåing i oppkjørt løype, selv om mange også hadde gått på ski utenfor merket/preparert løype. Et ferdselsmønster som er preget av sti- eller løypebruk gjør det enklere å «flytte» bruk dersom den kommer i konflikt med verneverdiene eller brukernes ønsker. Omlegging av stier for å verne sårbar natur er også det tiltaket brukerne er mest positive til. I forvaltningsplanen presiseres det også at **organisert** ferdsel til fots eller på ski fortrinnsvis bør følge merkede stier og skiløyper.

Oppsetting av gapahuker/nødbuer på lange ruter er også et tiltak brukerne er positive til. Det finnes allerede en del buer som er åpne for allmennhetens bruk, spesielt i de sørlige delene av verneområdet. De besøkende er videre positive til brosjyrer og informasjonstavler med informasjon om naturen og severdighetene i området ved innfallsportene. I undersøkelsen var det rundt en tredjedel som innhentet informasjon før besøket sitt, men de besøkende var likevel interessert i informasjon om området også etter ankomst. Dersom respondentene skulle motta mer informasjon fra forvaltningen er de foretrukne tidspunktene enten på parkeringsplasser/innfallsportene til området eller før avreise hjemmefra. Ved noen av innfallsportene finnes det i dag informasjonsskilt. Et av tiltakene i forvaltningsplanen er likevel å utbedre innfallsportene og sette opp flere informasjonstavler, noe som da vil være i tråd med hva brukerne ønsker. Kart og turforslag er de mest etterspurte temaene, tett fulgt av informasjon om spesielle attraksjoner. Rendalen kommune har laget et turkart som blant annet viser turstier, skiløyper, buer/hytter som er åpne for allmenheten og setre/hytter som er til utleie. Dette er informasjon som brukerne ønsker og dette kartet kan derfor med fordel være lett tilgjengelig ved innfallsportene. Mange er også interessert i informasjon om natur- og kulturverdiene i området. Forvaltningen poengterer i forvaltningsplanen at dette er viktig for brukeropplevelsen og for å sikre hensynsfull ferdsel. Mange av de besøkende ønsker å vite mer om verneformålet og hva som er tillatt/ikke tillatt innenfor verneområdet. Dette viser at brukernes og forvaltningens syn her er sammenfallende, da slik informasjon er prioritert i forvaltningsplanen.

De besøkende opplevde til en viss grad forstyrrelser eller negative hendelser, for det meste var det tagging på stein/berg som ble påpekt. Forvaltningen har fått økonomiske midler til å forsøke å fjerne dette, antageligvis vil dette derfor ikke bli et forstyrrelseselement i framtiden. De fleste brukerne er enten usikre eller mener at situasjonen er uendret fra tidligere når det gjelder forhold som støy og forstyrrelse, mens noe flere mener at slitasje og spesielt antall besøkende har økt. Terrengslitasje og erosjon er i forvaltningsplanen påpekt som en mulig utfordring i relasjon til ulike aktiviteter og type bruk.

Tilbudet av tjenester som overnatting, bespisning og guidete turer/aktiviteter i og rundt verneområdet er per i dag begrenset, og det er også færre av de besøkende som etterspør informasjon om dette. Når det gjelder utvikling av tilbud i og rundt landskapsvernområdet er det større variasjon i forhold til hvilke tiltak brukerne er positive og negative til. De er mest negative til *helikopter/flytransport for folk som vil til vanskelig tilgjengelige områder* og til å *tillate idrettsarrangement*

²¹ Når det refereres til forvaltningsplanen for Sølen landskapsvernområdet er dette et forslag som er under utarbeidelse.

i verneområdet. Dette er i tråd med forvaltningsplanen for området som presiserer at eventuell ny turistvirksomhet blir ansett positivt, så lenge den er skånsom og hensynstagende i forhold til verneformålet, og de tiltakene og aktivitetene som gjøres i den forbindelse er reversible og ikke medfører økt motorferdsel i området.

Det er i dag flere mindre reiselivsbedrifter som tilbyr aktiviteter i verneområdet. I forvaltningsplanen påpekes det også at man har sett en økning i antall større grupper som padler kano/kajakk i området i de senere årene. I selvregistreringsundersøkelsen var det svært få som oppga at de var med på organisert tur. Den lave prosentandelen kan imidlertid skyldes at organiserte følger i mindre grad er tilbøyelige til å stoppe ved selvregistreringskassene. Samtidig ser vi også at økt tilbud om guidete turer ikke er et tiltak som brukerne er spesielt positive til. Selv om tilbudet av organiserte aktiviteter kan ha økt, synes det likevel som om omfanget per i dag er relativt begrenset. I forvaltningsplanen er etablering av enkle teltplasser nevnt som et aktuelt tiltak dersom telting medfører slitasje. Slik slitasje er kanskje mest sannsynlig langs vannveiene. Dette var et tiltak som brukerne generelt sett var nøytrale til, men vil kanskje kunne være et virkningsfullt tiltak ved behov.

Ikke uventet var interessen for turfriluftsliv stor blant brukerne. Nesten alle besøkende oppga at de var interessert eller svært interessert i dette. Interessen for høstingsfriluftsliv var også stor og dette samsvarer også godt med at andelene som gjennom året hadde deltatt i aktivitetene jakt, fiske og bær/sopplukking var ganske høye. Motoriserte utendørsaktiviteter virker å være den minst interessante friluftslivsformen, og dette er heller ikke tillatt i verneområdet. Moderne friluftsliv er også mindre interessant for brukerne av området. Brukernes interesser for ulike former for friluftsliv stemmer godt overens med de mål forvaltningen har for friluftslivet i området: «Sølen landskapsvernområde skal sikre et naturvennlig og enkelt friluftsliv i området med liten grad av teknisk tilrettelegging» (Forslag til forvaltningsplan for Sølen, april 2016).

Store deler av området er relativt lett tilgjengelig, spesielt i sommerhalvåret. Privatbil ble oppgitt som den vanligste måten å komme seg til Sølen på. For adkomst vinterstid til seterområdene blir det benyttet snøscooter langs veitraseene i området. I forvaltningsplanen er det presisert at mest mulig nyttekjøring til bygningene innenfor verneområdet skal foregå på bilveiene sommersstid. Samtidig blir scootertraseene også benyttet av skiløpere for turer inn i fjellområdet og *kan* i så måte ha en funksjon for friluftslivet vinterstid. Likevel er prinsippet om minst mulig snøskuterkjøring også i tråd med at et av de viktigste motivene for brukerne er å oppleve fred og ro.

Ferdselsregistreringene viser at det er mye ferdsel i området i høysesongen fra midten av juli til midten av august og at trafikken deretter avtar utover høsten. Unntaket er helgene etter høysesongen og høstferien, disse har også relativt høy trafikk. Dette samsvarer godt med at området har mange hytteiere. Mest ferdsel er det ved lokalitetene i sør (Gravåsen 1, Gravåsen 2 (Sandbu) og Ørsjøvola), hvor det også er flest hytter. Disse tre innfallsportene, sammen med Sølenstua står for ca. 70 % av den registrerte ferdselen i området, men det er også disse områdene som er best dekket opp med ferdselstellere. Det er også et høyt antall ferdselsregistreringer ved Sølentoppen og de som passerer her kan potensielt komme fra mange av de ulike innfallsportene.

Brukerundersøkelsene som er gjennomført sommeren 2016 vil være et viktig referansegrunnlag for å vurdere den framtidige utviklingen i området. Utfordringen i ulike verneområder ligger ofte i å nå en rekke forskjellige vernemål som ikke alltid er compatible. For Sølen del er det per i dag relativt godt samsvar mellom både nåværende bruk, de besøkendes brukspreferanser og forvaltningsmålene for verneområdet. Den kunnskapen som er oppsummert her, vil sammen kunnskap om blant annet sårbarhet, kulturminner, vegetasjon og Rendalsrenens bruk av området være et godt utgangspunkt for å utvikle en besøks- og forvaltningsstrategi der ulike hensyn ivaretas og balanseres på en god måte.

12 Referanser

Andersen, O. & Gundersen, V. (2016). Brukerundersøkelse i Hallingskarvet. – resultater fra en spørreundersøkelse - NINA Kortrapport 17. 36 s. + vedlegg

Andersen O., Gundersen V., Wold L.C. & Stange, E. (2014). Monitoring visitors to natural areas in winter time: issues in counter accuracy. *Journal of sustainable tourism*, 22/4, 550-560 pp.

Andersen, O., Gundersen, V. & L. C. Wold. (2010). Ferdsel i Nordfjella sommeren 2010 - Resultater fra ferdselstelling og brukerundersøkelser – NINA Rapport 703. 60 s.

Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*. Sage publications.

Fredman P. & Wickström D. (2014). Besök og besökare i Fulufjällets nationalpark sommaren 2014 (med jämförelser åren 2001 och 2003). ETOUR.

Fredman, P., Romlid U., Emmelin L. & Yuan M (2009). Who are the non-compliers? An analysis of non-compliance with on-site monitoring methodology at Fulufjället National Park. Forskningsprogrammet friluftsliv i förändring. Rapport nr. 9.

Gundersen, V., Andersen, O., Wold, L. C., Nerhoel, I., Fangel, K., Vistad, O. I. & K. R. Båttstad (2013A). Ferdsel i Snøhettaområdet – Del 1. Dokumentasjonsrapport fra 12 spørreundersøkelser – NINA Rapport 933. 101 s.

Gundersen, V., Nerhoel, I., Strand, O. & M. Panzacchi (2013B). Ferdsel i Snøhettaområdet – Sluttrapport. NINA Rapport 932. 70 s.

Gundersen, V., Nerhoel, I., Wold, L. C. & A. J. Mortensen (2013C). Ferdsel i Snøhettaområdet –Del 2. Fokusområder og lokaliteter- NINA Rapport 934. 133 s.

Kaxrud Wilberg, K.A. (2010). Bortfallsstudie i Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark. En test av selvregistreingskasser som metode for registrering av ferdsel i naturområder. Masteroppgave. Ås: INA-UMB. 39. S + vedlegg.

Vistad, O.I. (1995). I skogen og I skolten – ein analyse av friluftsliv, miljøoppleving, påverknad og forvaltning i Femundsmarka, med jamføringer til Rogen og Långfjället. Dr. Grads-avhandling i geografi, Universitetet i Trondheim.

Vistad, O.I. & Vorkinn, M. (2012). The wilderness purism construct – experiences for Norway with a simplified version of the purism scale. *Forest Policy and Economics* 9/39-47.

Vistad, O.I., Gundersen, V. & Wold, L.C. (2014). Brukerundersøkelser i Hallingskarvet og Varangerhalvøya nasjonalparker, sommeren 2014. NINA Rapport 1109. 54 s + vedlegg.

Vorkinn, M (2016). Bruk og brukere i Femundsmarka og Gutulia sommeren 2015. Rapport, fylkesmannen i Hedmark.

Vorkinn M. & Andersen O. (2010) Besøkende i Rondane og Dovre nasjonalparker – sommeren 2009. Resultater fra selvregistreringskasser og automatiske ferdselstellere. NINA Lille-hammer.

Wold, L.C. & Selvaag S.K. (2017). Brukerundersøkelse i Fulufjellet nasjonalpark sommeren 2016. NINA rapport 1333.

Wold, L.C., Gundersen V. og Fangel, K. (2014). Å, nå telte han deg også – er det noen vits da? Tidsskriftet utmark nr. 1&2 2014. www.utmark.org

Wold, L. C., Gundersen, V., Nerhoel, I., Strand, O. Panzacchi, M., Dokk, J. G. & O. Andersen. (2012). Friluftsliv og turisme i Nordfjella villreinområde - NINA Rapport 850. 37 s.

13 Vedlegg

Vedlegg 1 Selvregistreringskort

Sølen 2016

1 **DATO** i dag: _____

2a Hvor er du bosatt?
 Norge Postnummer: _____ Poststed: _____
 Utenlands Land: _____

2b Kjønn og alder: 1 ☐ Kvinne _____ år 2 ☐ Mann _____ år

3a Hva er hovedformålet med denne turen? (sett gjerne flere kryss)
 a ☐ Fottur b ☐ Topptur til Sølentoppen c ☐ Jakttur
 d ☐ Bear/sopptur e ☐ Padle/rotur f ☐ Se på dyre-/fuglelivet
 g ☐ Fiskeur h ☐ Løpe/trene i ☐ Terrengsykling
 j ☐ Sykkeltur k ☐ I fbm. landbruk l ☐ Geocaching
 m ☐ Ridetur n ☐ Annet, hva? _____

3b Varighet på turen? _____ timer, eller _____ dager

3c Hvordan har dere/skal dere ferdes på denne turen?
 1 ☐ For det meste langs merkede/tydelige stier/veier
 2 ☐ Både på og utenfor merkede/tydelige stier/veier
 3 ☐ For det meste utenfor merkede/tydelige stier/veier

4a Hvor mange er du sammen med på denne turen (inkl. deg selv)? _____ pers.

4b Er turen en organisert tur?
 1 ☐ Nei 2 ☐ Ja, hva slags gruppe/arrangør? _____

4c Er det barn under 15 år med i reisefølget?
 1 ☐ Nei 2 ☐ Ja, antall barn _____ Alder på yngste barn _____ år

5 Skal du eller har du overnatta innenfor verneområdet (se kartet i midten) på denne turen
 1 ☐ Nei
 2 ☐ Ja, og hvordan overnattet du? _____

6 Hvor mange som/vintre har du vært i dette fjellområdet tidligere?
 1 ☐ Aldri 2 ☐ sommer, antall: _____ 3 ☐ vinter, antall: _____

7 Hvordan fikk du informasjon om Sølen landskapsvernområde?

1 ☐ Alltid visst om 2 ☐ Bekjente/Venner 3 ☐ Skriftlig media/bøker 4 ☐ Turistinformasjon
 5 ☐ Internett/App 6 ☐ Nasjonalparksenter 7 ☐ Annet, hva? _____

8 Hvor godt vil du selv si at du kjenner Sølen landskapsvernområde?

1 ☐ Meget godt 2 ☐ ganske godt 3 ☐ mindre godt 4 ☐ dårlig 5 ☐ ver ikke

9 Hvor fornøyd er du alt i alt med tilretteleggingen for friluftsliv i Sølenområdet?

1 ☐ Svært misfornøyd 2 ☐ misfornøyd 3 ☐ Verken eller 4 ☐ fornøyd 5 ☐ svært fornøyd

10 Se nå litt bort fra denne turen. Tenk deg at du skal gjennomføre en flertimers tur i et skogs- fjellterreng om sommeren. Tenk deg at området er slik DU helst vil ha det – som om det var ditt "idealområde" for en slik tur. (ring inn ett tall for hver linje)

Ville det være positivt eller negativt for deg:	Svært negativ					Nøytral					Svært positiv				
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
... at det finnes tilrettelegte leirplasser med do, ved, bål, søppeldunker															
... at du kan bli kvitt søppel i utplasserte søppeldunker															
... at det finnes merkede stier i området															
... at det er god skilting ved stistart og stikryss i området															
... at det er lagt ned treskottet til å gå på der stien går over våt myr															
... at det finnes hytter med matservering og oppredde senger i området															
... at du møter mange andre friluftsfolk i løpet av turen															
... at du kan nå milevis uten å møte et menneske															

11 Vi ønsker å sende ut et spørreskjema til et utvalg av de som har brukt Sølen i sommer. Det er fint om du kunne tenke deg å gi ytterligere innspill til framtidig forvaltning av nasjonalparken, så vennligst oppgi e-mail-adressa di under. På forhånd takk!

E-postadresse (bruk blokkbokstaver): _____

MANGE TAKK FOR HJELPEN – GOD TUR VIDERE!

Vedlegg 2: Etterundersøkelse

Velkommen til undersøkelse om Sølen landskapsvernområde!

I sommer besvarte du et kortfattet spørreskjema da du besøkte Sølen landskapsvernområde og du sa deg villig til å svare på flere spørsmål om din bruk av Sølen - her kommer de! Dine svar er viktige for den framtidige forvaltningen og bruken av området. Vi håper du vil ta deg tid til å besvare hele undersøkelsen og er veldig takknemlig for ditt bidrag!

Hvilken tilknytning har du til Sølen-området ?

- (1) ☐ Jeg er permanent bosatt i nærheten av Sølen landskapsvernområde (dvs. innenfor kommunene Rendalen eller Engerdal)
- (2) ☐ Jeg eier/har tilgang til hytte/fritidsbolig/seter i nærheten av Sølen landskapsvernområde (dvs. innenfor kommunene Rendalen eller Engerdal)
- (3) ☐ Jeg er tilreisende/utenlandsk (dvs. jeg er permanent bosatt UTENFOR kommunene Rendalen eller Engerdal og har heller ikke tilgang til hytte/fritidsbolig/seter i de nevnte kommunene)

BESØK I SØLEN LANDSKAPSVERNOMRÅDE SISTE ÅR

Besøkte du Sølen landskapsvernområde en eller flere ganger siste år?

- (1) ☐ En gang
- (2) ☐ Flere ganger

Var du på...

- (1) ☐ Dagstur(er)
- (2) ☐ Flerdagerstur(er)
- (3) ☐ Både dagstur(er) og flerdagerstur(er)

Hva slags type tur(er) var flerdagersturen(e)?

- (1) ☐ En sammenhengende tur med ulike overnattingssteder
- (2) ☐ En tur der jeg overnattet på ett sted og gikk dagsturer fra dette stedet
- (3) ☐ En tur der jeg tok dagsturer fra ulike utgangspunkt til ulike turmål

Hvor mange dager var du i Sølén landskapsvernområde i løpet av det siste året...

...i vintersesongen: jul-påske? _____

...i vårsesongen: etter påske (t.o.m. mai)? _____

...i sommer/høstsesongen: juni-september? _____

...senhøstes: oktober-jul? _____

**Hvor mange dager varte den lengste turen din i Sølén landskapsvernområde siste år?
(vi sikter her til turer til fots/på ski/sykkel osv.)**

Hvordan inngikk besøket i Sølén landskapsvernområde i den turen du var på?

- (1) ☐ Det var hovedmålet med turen
(2) ☐ Det var en del av en rundreise
(3) ☐ Det var en avstikker på vei til/fra et annet sted

Når bestemte du deg for å besøke Sølén landskapsvernområde?

- (1) ☐ Mer enn 3 måneder før jeg dro hjemmefra
(2) ☐ 1-3 måneder før jeg dro hjemmefra
(3) ☐ Mindre enn en måned før jeg dro hjemmefra
(4) ☐ Underveis på turen

Hva slags transportmiddel brukte du for å komme til Sølén-området?

- (1) ☐ Personbil
(2) ☐ Offentlig transport
(3) ☐ Bobil
(4) ☐ Annet, hva? _____

Det er mange innfallsporter til Sølén landskapsvernområde. Vær vennlig å oppgi ca. antall ganger du har gått inn eller ut fra disse i løpet av siste år

1 Sølénstua _____

2 Ørsjøvola _____

3 Gravåsen øst (mot Sandbu) _____

4 Gravåsen vest (mot Sølentoppen) _____

5 Jota seter _____

6 Misterdalen sør (mot Missetjøen) _____

7 Misterdalen nord (mot Sølentoppen) _____

8 Sølenshytta _____

9 Åkradalen _____

10 Mefurua _____

11 Sølengkroken _____

12 Haugsetvollen _____

13 Sølensjøen østside _____

Andre innfallsporter, hvilke (+antall ganger brukt)?

Har du besøkt Sølen landskapsvernområde tidligere år?

- (1) ☐ Nei, aldri.
- (2) ☐ Ja, antall somre: _____
- (3) ☐ Ja, antall vintre: _____

Hvilket år besøkte du området første gang

AKTIVITETER/BRUK

Hva var formålet/hvilke aktiviteter utøvde du i Sølen landskapsvernområde siste år?**Barmarksaktiviteter**

- (1) ☐ Fottur
- (2) ☐ Topptur til fots
- (3) ☐ El-sykkeltur langs vei
- (22) ☐ El-sykkeltur sti/terreng
- (4) ☐ Sykkeltur langs vei (ikke el-sykel)
- (5) ☐ Sti/terrengsykling (ikke el-sykel)
- (21) ☐ Klatring
- (6) ☐ Bade
- (7) ☐ Padle/rotur
- (8) ☐ Ridetur
- (9) ☐ Fisketur
- (20) ☐ Jakt
- (10) ☐ Bærplukking
- (11) ☐ Sopplukking
- (12) ☐ Oppleve kulturminner
- (13) ☐ Se geologiske formasjoner
- (14) ☐ Trene/jogge/løpe
- (15) ☐ Landbruksrelatert aktivitet (F.eks. tilsyn m/beitedyr e.l.)
- (18) ☐ Dykking
- (23) ☐ Vannski
- (19) ☐ Annet, hva? _____

Vinteraktiviteter

- (1) ☐ Skitur i oppkjørte spor
- (2) ☐ Skitur langs merket/kvistet løype
- (3) ☐ Skitur utenfor løype/kvisting
- (4) ☐ Topptur/frikjøring på ski/snowboard
- (5) ☐ Trugetur
- (6) ☐ Hundekjøring
- (7) ☐ Isfiske/pilking
- (13) ☐ Isklatring
- (8) ☐ Isbading
- (9) ☐ Fatbike-sykling
- (10) ☐ Kiting (på ski/snowboard)
- (12) ☐ Vinterjakt

(11) ☐ Annet, hva? _____

Sesonguavhengige aktiviteter

- (3) ☐ Geocaching
 (4) ☐ Fotografering
 (5) ☐ Se på dyreliv/planteliv
 (6) ☐ Fuglekikking
 (7) ☐ Jobb (utenom landbruk)
 (8) ☐ Renn/ritt/løp/konkurranse
 (9) ☐ Festival/konsert
 (10) ☐ Annet, hva

Hvor viktig var følgende forhold for at du valgte å besøke Sølen landskapsvernområde siste år?

	1 Ikke viktig i det hele tatt	2	3	4	5	6	7 Svært viktig
Å kunne gå på langtur	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Fysisk utfordring	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Oppleve villmark	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Se dramatiske landskap	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Være alene	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Fred og ro	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Naturopplevelse	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Oppleve naturens mystikk og magi	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Oppleve bruks- og kulturhistorien i området	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐

Oppleve dyre-/plantelivet

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐ (7) ☐

Å føle frihet

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐ (7) ☐

Anbefalt av andre

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐ (7) ☐

Føle at storbyen er langt unna

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐ (7) ☐

Jeg har en tilhørighet til området

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐ (7) ☐

Privatlivets fred og nære relasjoner

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐ (7) ☐

Sti-nettet i området

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐ (7) ☐

At området er spesielt egnet for å kunne drive med en bestemt aktivitet (f.eks. kanopadling, fiske osv.)

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐ (5) ☐ (6) ☐ (7) ☐

Var det andre forhold som var spesielt viktige for deg kan du skrive dem her:

OVERNATTING

Overnattet du i eller i nærheten av Sølen landskapsvernområde i forbindelse med besøket/besøkene dine det siste året?

(1) ☐ Ja

(2) ☐ Nei

Hvor mange netter overnattet du i eller i nærheten av verneområdet, i forbindelse med besøkene/besøket ditt i Sølen landskapsvernområde?

Antall
netter

Hvor?

Hotell/pensjonat/fjellstue

Turisthytte (der du betaler for å overnatte)	_____	_____
Fjellstyre/almenningshytte e.l. der du betaler for å overnatte	_____	_____
Tilrettelagt (camping)plass for campingvogn/bobil/telt der du betaler for å overnatte	_____	_____
Tilrettelagt plass for campingvogn/bobil/telt der du ikke betaler for å overnatte	_____	_____
Telt/lavvo/åpen himmel utenom tilrettelagt plass	_____	_____
Åpen koie/bu (der du ikke betaler for å overnatte)	_____	_____
Egen/privat hytte/seter (der du ikke betaler for å overnatte)	_____	_____
Privat hos bekjente/familie e.l. (der du ikke betaler for å overnatte)	_____	_____
Annet	_____	_____

INFORMASJON og BRUK AV SOSIALE MEDIER

Skaffet du deg informasjon om Sølen landskapsvernområde før besøket/besøkene siste år?

- (1) ☐ Ja
 (2) ☐ Nei

Hvordan fikk du informasjon om Sølen landskapsvernområde i forbindelse med besøket/besøkene dine siste år? (Sett flere kryss dersom du har hentet informasjon fra flere kanaler)

- (1) ☐ Bekjente/venner/familie
 (2) ☐ Reisehåndbøker
 (13) ☐ Brosjyrer
 (12) ☐ Andre skriftlig media
 (3) ☐ Facebook
 (14) ☐ Andre sosiale media, hvilke? _____

- (4) ☐ App
- (11) ☐ Internett ellers
- (5) ☐ Turistinformasjon
- (6) ☐ Nasjonalparksenter
- (7) ☐ Informasjonstavler
- (10) ☐ Annet hva? _____

Hvor lett var det å finne den informasjonen du ønsket?

- (1) ☐ 1 Svært vanskelig
- (2) ☐ 2
- (3) ☐ 3
- (4) ☐ 4
- (5) ☐ 5
- (6) ☐ 6
- (7) ☐ 7 Svært lett

Dersom forvaltningsmyndigheten for Sølen landskapsvernområde skulle gi mer informasjon om området, når/hvor ville du helst hatt denne informasjonen?

- (1) ☐ Før avreise hjemmefra
- (2) ☐ Underveis fra bostedet til Sølen
- (3) ☐ På parkeringsplasser/innfallsporter til Sølen
- (4) ☐ Inne i selve området

Hva slags informasjon er interessant for deg å innhente om Sølen-området?

- (1) ☐ Turforslag
- (2) ☐ Tilbud av guidete/tilrettelagte turer/aktiviteter
- (3) ☐ Overnattingsmuligheter/tilbud
- (4) ☐ Bispisningsmuligheter/tilbud
- (5) ☐ Biologi/botanikk/geologi
- (6) ☐ Kulturhistorie
- (7) ☐ Om verneformålet og hva som er tillatt/ikke tillatt innenfor verneområdet
- (8) ☐ Adkomstmuligheter
- (9) ☐ Landskapet: terreng og fremkommelighet
- (10) ☐ Spesielle attraksjoner (topper, utkikkspunkt, fosser, kulturminner etc.)
- (11) ☐ Kart

- (14) ☐ Mobildekningen i området
- (12) ☐ Annet, hva? _____
- (13) ☐ Jeg er ikke interessert i noen form for informasjon

På hvilke måter foretrekker du å innhente denne informasjon?

fra...

- (1) ☐ Bekjente/venner/familie
- (2) ☐ Reisehåndbok
- (3) ☐ Brosjyrer i selvbetjeningsautomater ved innfallsporter
- (4) ☐ Brosjyrer på overnattingssteder/turisthytter
- (17) ☐ Andre skriftlige media
- (5) ☐ Turistinformasjon/informasjonscenter
- (6) ☐ Nasjonalparksenter
- (7) ☐ Facebook
- (18) ☐ Andre sosiale medier, hvilke? _____
- (8) ☐ App
- (9) ☐ Internett ellers
- (10) ☐ Informasjonstavler ved innfallsporter
- (11) ☐ Muntlig informasjon fra naturoppsyn/forvaltningsmyndighet ved innfallsport/parkeringsplass
- (12) ☐ Muntlig informasjon fra naturoppsyn/forvaltningsmyndighet som du møter ute i området
- (13) ☐ På guidete turer i regi av naturoppsyn/forvaltningsmyndighet
- (14) ☐ Annet, hva? _____
- (15) ☐ Jeg er ikke interessert i noen form for informasjon

Delte du dine opplevelser i Sølen landskapsvernområde via sosiale media?

- (1) ☐ Nei
- (2) ☐ Ja, en sjelden gang
- (3) ☐ Ja, jevnlig
- (4) ☐ Ja, daglig
- (5) ☐ Ja, flere ganger om dagen

Hva delte du via sosiale medier?

- (1) ☐ Foto
- (2) ☐ Video
- (3) ☐ Tekst (mer enn bildetekst)

SØLEN LANDSKAPSVERNOMRÅDE**Visste du at Sølén var vernet som landskapsvernopråde før du besøkte området siste år?**

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nei

Synes du det er positivt eller negativt at Sølén er vernet som landskapsvernopråde?

- (1) ☐ 1 Svært negativt
- (2) ☐ 2
- (3) ☐ 3
- (4) ☐ 4
- (5) ☐ 5
- (6) ☐ 6
- (7) ☐ 7 Svært positivt

Oppfatter du Sølén landskapsvernopråde som et villmarksopråde?

- (1) ☐ Nei, ikke i det hele tatt
- (2) ☐ Ja, deler av området
- (3) ☐ Ja, hele området

Var det nøyre planlagt at det var Sølén landskapsvernopråde du skulle besøke eller kunne du like gjerne ha besøkt et annet naturområde?

- (1) ☐ Det var nøyre planlagt at jeg skulle besøke dette området
- (2) ☐ Jeg kunne like gjerne ha besøkt en annet naturområde

Har du besøkt nasjonalparker i Norge eller i utlandet i 2016?

- (1) ☐ Nei
- (2) ☐ Ja i Norge, hvilke? _____
- (3) ☐ Ja i utlandet

Har du besøkt nasjonalparker i Norge eller i utlandet tidligere år (før 2016)?

- (1) ☐ Nei
- (2) ☐ Ja i Norge - hvilke? _____
- (3) ☐ Ja i utlandet

Det at Sølen er vernet, påvirket det valget om å komme hit?

- (1) ☐ 1 Ikke i det hele tatt
- (2) ☐ 2
- (3) ☐ 3
- (4) ☐ 4
- (5) ☐ 5
- (6) ☐ 6
- (7) ☐ 7 I svært stor grad

FORSTYRRELSER

Opplevde du noe du synes var negativt eller forstyrrende da du besøkte Sølen siste år (for eksempel søppel, slitasje, støy, mengde folk, ufin oppførsel e.l.)

- (1) ☐ Nei
- (2) ☐ Ja, hva? _____

Hvor opplevde du eventuelt dette? (navn på sted/er)

Du som har besøkt Sølen landskapsvernområde tidligere, mener du at følgende forhold har endret seg?

Reduksjon Som før Økning Vet ikke/ikke relevant

Antall brukere (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐

Slitasje (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐

Forsøpling (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐

Støy (1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐

Hvor enig eller uenig er du i disse utsagnene, når det gjelder situasjonen i Sølén-området?

	1 Helt uenig	2	3	4	5	6	7 Helt enig	Vet ikke
Det er greit at stiene også kan brukes av syklist- ter	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(8) ☐
Det er greit at stiene også kan brukes til ridning	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(8) ☐
Det er for mye folk i noen områder i høyse- songen	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(8) ☐
Det er enkelt å finne områder der du kan være for deg selv	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(8) ☐

TERRENGBRUK

Hvordan ferdes du på turen/turene du hadde i Sølén landskapsvernområde siste år?

- (1) ☐ For det meste langs merkede/tydelige stier/veier
 (2) ☐ Både på og utenfor merkede/tydeligere stier/veier
 (3) ☐ For det meste utenfor merkede/tydelige stier/veier

Nedenfor er det listet opp en rekke påstander om bruk av sti og terreng. Hvor enig/uenig er du i disse?

	1 Helt uenig	2	3	4	5	6	7 Helt enig	Vet ikke
Det føles tryggere å gå på sti enn utenfor i ter- renget	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(8) ☐
Jeg tar korteste vei uavhengig av om det er på el- ler utenfor sti	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(8) ☐

Det er lettere/mer komfortabelt å gå på sti enn utenfor	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(8) ☐
Jeg foretrekker å gå langs sti for da slipper jeg å planlegge	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(8) ☐
Jeg vet ikke om det er lov å gå utenfor stien, derfor går jeg på den	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(8) ☐
Det sliter mindre på naturen å gå utenfor sti	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(8) ☐
Det er spesielt trivelig å gå langs en sti fremfor i terrenget	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐	(8) ☐

FORVALTNING

Hvor fornøyd var du alt i alt med tilretteleggingen for friluftsliv i Sølén landskapsvernområde

- (1) ☐ 1 Svært misfornøyd
- (2) ☐ 2
- (3) ☐ 3
- (4) ☐ 4
- (5) ☐ 5
- (6) ☐ 6
- (7) ☐ 7 Svært fornøyd
- (8) ☐ Vet ikke

Er det ting du mener burde forbedres når det gjelder tilretteleggingen for friluftsliv?

- (1) ☐ Nei
- (2) ☐ Ja, følgende burde forbedres: _____

Hvordan ville du som bruker/besøkende stille deg til følgende fysiske tiltak i Sølen landskapsvernområde?

	1 Svært negativ	2	3	4 Nøytral	5	6	7 Svært positiv
Oppsetting av flere skilt som viser avstander	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Oppsetting av flere informasjonstavler ved severdigheter langs stiene	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Brosjyrer om naturen og severdighetene i området ved innfallsportene	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Tydeligere/bedre merking av eksisterende stier	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Merking av flere stier	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Gangbaner av tømmer/planker/steinheller legges ut i bløte partier på stiene	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Oppsett av gapahuker/nødbuer på lange ruter	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Etablering av tilrettelagte bålplasser/framkjøring av ved	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Omlegging av enkelte stier for å beskytte sårbar natur (f.eks. vegetasjon)	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Nedlegging av enkelte stier for å oppnå større sammenhengende områder uten tilrettelegging	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Klopper/bruer over elver/bekker som er vanskelige å krysse	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Etablering av korte, godt tilrettelagte stier/smale veier til attraksjoner (f.eks. til utkikkspunkt, fuglekikketårn, fosserfall etc.)	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐

Hvordan ville du som bruker/besøkende stille deg til videre utvikling av følgende tilbud i og rundt Sølen landskapsvernområde?

	1 Svært negativ	2	3	4 Nøytral	5	6	7 Svært positiv
Økt standard og pris på overnattingssteder i tilknytning til Sølen landskapsvernområde	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Flere tilbud om servering/salg av lokal mat	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Tilrettelegging av enkle teltplasser innenfor verneområdet	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Tilrettelegging av plasser for å parkere campingvogn i nærheten av Sølen landskapsvernområde	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Guidede turer der du betaler for å være med	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Tillatelse til transport med helikopter/fly for folk som vil til vanskelig tilgjengelige fjelltopper/områder	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Offentlig transporttilbud som tar deg til innfallsportene til verneområdet	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Tillatelse til idrettsarrangement i verneområdene	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐	(4) ☐	(5) ☐	(6) ☐	(7) ☐
Vet du om følgende er tillatt i Sølen landskapsvernområde?							
	Ja Nei Vet ikke						
Er det tillatt å ta tørre kvister og nedfallent virke til brensel på stedet?	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐				
Er jakt, fangst og fiske tillatt?	(1) ☐	(2) ☐	(3) ☐				
OM DEG							
Hvor sterkt knyttet føler du deg til Sølen landskapsvernområde?							
(1)	☐ 1 Ingen spesiell tilknytning						
(2)	☐ 2						
(3)	☐ 3						
(4)	☐ 4						
(5)	☐ 5						
(6)	☐ 6						

(7) ☐ 7 Svært sterkt knyttet til

**Hvor mange ganger (i løpet av hele livet) har du vært på en flerdagers fot- eller skitur?
(med flerdagers mener vi en lengre, sammenhengende tur der du overnatter underveis)**

- (1) ☐ Aldri
 (2) ☐ 1 gang
 (3) ☐ 2-5 ganger
 (4) ☐ 6-10 ganger
 (5) ☐ 11-20 ganger
 (6) ☐ Mer enn 20 ganger

Hvor interessert er du i ulike former for friluftsliv?

Ikke in-
teressert Litt in-
teressert Inter-
essert Svært in-
teressert

Tradisjonelt høstingsfriluftsliv (matauk er et viktig motiv, som jakt, fiske, bær/sopplukking)

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐

Turfriluftsliv (turer til fots og/eller på ski)

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐

Moderne friluftsliv (aktiviteter som krever spesielle ferdigheter og utstyr eks. terrengsykling, klatring, kiting, elvepadling, hanggliding)

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐

Motoriserte utdendørsaktiviteter (eks. båtsport, snøscooterkjøring)

(1) ☐ (2) ☐ (3) ☐ (4) ☐

Hvor er du bosatt?

Land: _____

Postnummer hvis Norge: _____

Bor du i...

- (1) ☐ Storby med flere enn 200 000 innbyggere (inkludert forsteder)
 (2) ☐ Mellomstor by (20 000-200 000 innbyggere)
 (3) ☐ Tettsted/mindre by (2 000 - 20 000 innbyggere)
 (4) ☐ Mindre sted (2 000 eller færre innbyggere)
 (5) ☐ Spredtbygd strøk

Alder?**Er du?**

- (1) ☐ Kvinne
(2) ☐ Mann

Hva er din høyeste fullførte utdanning?

- (1) ☐ Grunnskole
(2) ☐ Videregående skole
(3) ☐ Høgskole/universitet 1-3 år
(4) ☐ Høgskole/universitet 4 år eller mer

Vedlegg 3

Negative/forstyrrende opplevelser	Hvor de negative/forstyrrende opplevelsene fant sted
Søppel, snøscooter kjøring utenfor tillatte steder	Rundt Øversjøen, utenfor godkjent trasse
lite vedlikeholdt stinett	Fra Jota
Slitasje	Gravåsen-Sølentoppen
Tagging på stener i området	Fra gravåsen mot Sukkertoppen og videre oppover
stedvis søppel, mye unødvendig bilkjøring, på bilveier	Søppel, stedvis langs Mistra. Bilkjøring, særlig på Misterdalen setervoll
Dårlig merking av stier, snøscooter	Misterdalen vest
kampfly i lav høyde	på vei opp mot toppen
Snøscooter	Misterdalen
Søppel, svært mye slitasje, løse hunder i båndtvang/hek- ketid	Svært mye slitasje fra Gravåsen mot Sølen. Ellers generelt.
søppel v Skarstjønna tidligere år. Har hørt om tagging på steiner siste år.	Skarstjønna
Søppel	
Sykling på stiene, som gir stygge sår i landskapet og gjør stiene grisete/sølete for dem som bruker beina	Stiene opp fra Granåsen mot Sandbu og videre mot sølenfjellet; samt stien fra parkeringsplassen mot Nedre Ørsjøen
Motorboote	Sølensjøen
Graffiti på steiner langs stien. Manglende toalett til parke- ringsplass til Sandbu	Sandbu
Ingen steder å kvitte seg m søppel	Sølen
Maling på steinformasjoner	Fra gravåsen
Tegninger på steiner	Nordvest for Sandbu
Søppel	skarstjønna
Tagging	Tursti mot Sandbu
Maling på steiner i Sølen	Stien mot Sølen fra aGravåsen
Slitasje, søppel, støy	sandbu
Tagging høsten 2016 nord for Gravåsen	
Syklister i stor fart i turstien	I nærheten av Sandbu.
Bruk av strand som toalett	Stranda ved båthuset til setra
Tagging på steiner	
Søppel	sandbu
Søppel	langs Mistra
Støy fra motorbåt	Fiskevollen
Slitasje, mye folk	
"tagging" av steiner nær Sandbu	Sandbu
Spraymaling på steiner.	Rett nord for Sandbu på stien mot Sølen.
Søppel etterlatt ved bål plass	Østlig del av sølensjøen
dårlig merket sti	stein opp til sølenkletten var uklar der den skiller seg
Slitasje, for mye folk	Flere steder
Søppel med knust glass	Sandbu
tomflasker, folk som legger igjen søppel ved bål plasser	husker ikke spesifikt men opp forbi tobakkstjønnet og Aursjøtjønnet
Søppel	Mot Sandbu
søppel fra fiske: gammelt garn, plastkanner. søppel på bålsteder: plast, glas, metallbokser	diverse strender, sjøbredden
Snøscooterkjøring	Fjellveien Veslesetra - Fiskevollen

Brenning av avfall	Misterdalen
Høy pris på fiskekort	Øvre Mistra
Søppel	Husker ikke
Søppel og bruk av ATV	Misterdalen og Søndre Missjøen
Snøscootere	Envola og Tannvola
Manglende merking av populære turmål	Tissvola, Tissvola, samt Sølen fra andre ankomster enn fra Grøndalen
Stein som var malt	Frå Sandbu mot Sølennmassivet
Delvis veldig stor slitasje ved de ehnede leirplassene i nedre deler av Sølna. Også en del søppel. til dels uhygienisk når alle skal finne seg en ny plass å bruke som WC	den nederste del av Sølna, nedenfor sølenkroken.
Grus uttak ved Sølennstua	Sølennstua
Søppel, mye biltrafikk	Søppel etter fiskere ved Gammeldammen, mye unødvendig bilkjøring på setervollen (Misterdalen)
Stor slitasje langs "stien" opp til Sølenn, mer søppel enn tidligere, mer folk enn tidligere, hunder som springer løse både innenfor og utenfor både båndtvangperioden, hunder eierne ikke har kontroll på, hundebæsj i og rett ved skiløyper	Særlig rundt Sandbu, og retning Søre Ørsjøen.
Søppel/tagging	Gravåsen.Sølentoppen
Den forferdelige taggingen.	Langs stien fra parkering mot Sølenn
Tagging på steiner	Nedenfor Sukkertoppen
Tagging	Granåsen og innover mot sølen
Tagging på steiner	Fra Gravåsen og langs stien opp mot Sølentoppen
Terrengsykling	
flystøy	fra Gravåsen mot Sølentoppen
Tagging på steiner	Ved Sukkertoppen og opp mot skaret
Det var malt på steiner; faunakriminalitet	Fra Gravåsen og oppover mot Midtre Sølen
Tagging	Langs stien opp til Midtre Sølen
Folk som slo seg til på hyttetunet, og flyttet seg ikke	Sølennhytta
lukt fra oppsamlingsplass for fiskeavfall	Ved Fiskevollen
Tagging	Mellom Sandbu og helt opp på Sølentoppen
Tagging på fjell/stein	Langs hovedstien opp mot hovedtoppen til Sølen
Lederna var dålig markerte	Sølennmassivet - Sølennstua

Vedlegg 4

Forslag til forbedringer når det gjelder tilretteleggingen for friluftsliv
Avfall lær av svenskene, kildesortering inne i marka, hentes med båt eller scooter om vinteren, få søppelet samlet
Bedre kart ved start/parkering
Bedre merking
Bedre merking
bedre merking av noen stier, kanskje.
Bedre merking av stier
Bedre merking av stier. Gjerne mere aktiviteter på sommeren, som vaffelbod ved Sandbu tex.
Bedre merking mot flytoppen, bedre kart ved parkering
Bedre merking og dekking av bløte partier
Bedre merking og oppkjøring av løyper
Bedre og flere skiltinger til stier mot aursjøvola med tilhørende tjern
Bedre oppmerkede turmuligheter
Bedre skilting
Bedre skiløyper, info om løyper/stier, kart
bedre stinett, klopper i myrer
Bru over bekkefar
Bruer over store bekker, f.eks. Halvorsbekken. Skiløyper
Burde være enklere å finne mer informasjon om toppturen til Sølen på internett
Båtplasser og skilter.
De gamle rødmerka ferdselsveiene i terrenget, burde merkes på nytt, og holdes ved like. f.eks. ruta Otnes- Misterdalen Jotsetra
Det kunne vært merket av på et kart eller i en brosjyre hvor spesielle severdigheter er, som flytoppen, og det kunne vært skrevet litt om geologi og blitt gitt litt informasjon om naturen. Og kjente steder og omtrentlig avstand/gangavstand og vanskelighetsgrad.
Enkle latriner og tilgang til ved på de mest brukte leirplassene.
Etablering av enkelte teltplasser i form av avmerking på kart etc.
Evt søppelkasser ved parkeringsplasser
flere gapahuker
Flere gapahuker og leirplasser
Flere merkede stier
Flere merkede stier/skilt med angitt avstand
Flere oppmerkede stier og oppkjørte skiløyper inn til Fiskevollen.
Forslag til turalternativer
Få, men tydelige og gode skilt som viser retning og avstand til steder/landemerker
Gapahuker
Gode merkede stier liker jeg godt
Guidede turer for å oppleve sjeldne dyr som f.eks ulv

Hvis det er et mål å øke besøket bør flere innfallsporter markedsføres for å spre brukere og der-ved slitasje
Info om hvor jeg kan kjøpe detaljert kart
informasjon om fiskevann på stedet
Informasjon om muligheter på web.
Inom fisket finns mycket att göra ! Stödisättning av fisk, hullinglöst fiske, catch and release, fler gapahuker mm mm
Ja det er et sted man lur på om man skal gå til høyre eller venstre for å finne den letteste veien opp.
Jeg er positiv til at sykling og ridning kan foregå på enkelte stier. Dette er aktiviteter jeg liker å utøve selv, men jeg synes mange tar for lite hensyn til f.eks. fuktighet/nedbør, grunnforhold mm, slik at det blir stygge spor og sår på stiene. Derfor bør det være restriksjoner på hvilken aktivitet som kan utøves hvor og når, tilstrekkelig informasjon om retningslinjer, og eventuelt vask/vedli-keholdspunkt for sykkel ved vei.
Jeg ønsker så lite tilrettelegging som mulig. Ved videre økning av besøkstallet og frie overnat-tinger skulle evt. leirplasser legges tilrette.
Kanskje mer oppkjørte skiløyper
Kanskje sette opp en gapahuk som faller inn / ikke skiller seg ut i terrenget?
Kart og informasjons tavler
Kart og turforslag med tidsangivelse
Kart over fiskevann
Lage reisehåndbok/kart med info om området
Langs merkede stier ville det vært fint med søppeldunker, dessverre er det ikke alle som tar med søppel.
legge stokker over bløte områder og over bekker
Lett tilgjengelig info på nett
Lite tydligare skyltning om vägarna vid p-platsen
lov med scoter
mer info om mulighetene
Mer info på relevante nettsider
Mer informasjon om merkede stier
Mer informasjon, turtips, søppelkasser ved startsteder, info om bruk av hund
Mer merking av stiene
mere opplysning om mulighetene gjerne på internett, enda mere om kulturlandskapet
Merking av stier
Merking av stier
Merking av stier, da også gjerne de gamle turstiene, skilting, søppelcontainere ved FV til inn-fallsporter ved Sølen, bålplasser, gapahuker etc utedoer.
merking hvor sti begynner fra P-plass
Merking inn til området. Parkeringsmuligheter hvis flere netter ute.
Merking, stier og skilt

Mindre tilrettelegging siden dette er et vernet område
Mobil- og DAB-dekning (ingen DAB-dekning på hytta)
Mobildekningen og mulighet til å overnatte på hytter (f.eks. Mefurua) samt å få kjøpt mat/drikke
Noen av de gamle stiene bør merkes bedre, sti mot Otnes (gammel T-sti), sti gjennom Sølnskaret (gammel T-sti), stier mot Fiskevollen og Mefurua, sti mot Jotsetra, øst for Mistra, sti mot Gammeldammen og Nydammen, øvre sti mot Horndalen
Noen flere skilt, toalettmulighet v parkering
oppkjørte skiløyper
Preparerte skiløyper med minimum doble spor og mulighet for plogging i nedoverbakker. Markering av hovedsti, slik at det ikke blir så mange parallelle stier.
rasteplass(gapahuk) ved vann og elver
sandbu
skilting
Skilting
skilting
Skilting av ruter, topper, navn etc
skilting til Mefurua, Fiskevollen
skilting, turforslag, lengde på turer, rundturer
Skiltingen kunne vært tydeligere oppe i Sølenscardet
Som nevnt burde merkingen av løyper oppgraderes! Stedvis er det veldig bra, mens noen ganger faller merkingen ut, noe som er ubehagelig særlig i myrlendte områder. Dette er viktig for sikkerhet, selv for oss som er relativt godt kjent i og med natur..
stier, informasjon om turer - hvor krevende og tid
stimerking
stopp utbygging og rasering eksempel grustaket
Strengere restriksjoner på snøskuter-kjøring
Søppelbøtter el
søppelkasser ved inngangsporter evt også ved skarstjønna
søppelkasser ved parkeringsplasser ved turløyper
Tavler med kart og rutevalg
telt/bålplasser flere steder langs elv
Ved i skjulet på Sandbu
Vurdere asfaltering av hoved sti mot sølen for å hindre ytterligere utvidelse av eksisterende sti pga ujevnt terreng
Wegbeschilderung Schutzhütten
Übernachtungshütten

Norsk institutt for naturforskning (NINA) er et nasjonalt og internasjonalt kompetansesenter innen naturforskning. Vår kompetanse utøves gjennom forskning, utredningsarbeid, overvåking og konsekvensutredninger.

NINAs primære aktivitet er å drive anvendt forskning. Stikkord for forskningen er kvalitet og relevans, samarbeid med andre institusjoner, tverrfaglighet og økosystemtilnærming. Offentlig forvaltning, næringsliv og industri samt Norges forskningsråd og EU er blant NINAs oppdragsgivere og finansieringskilder.

Virksomheten er hovedsakelig rettet mot forskning på natur og samfunn, og NINA leverer et bredt spekter av tjenester gjennom forskningsprosjekter, miljøovervåking, utredninger og rådgiving.

ISSN:1504-3312
ISBN: 978-82-426-3035-3

Norsk institutt for naturforskning

NINA Hovedkontor

Postadresse: Postboks 5685 Sluppen, 7485 Trondheim

Besøks/leveringsadresse: Hogskoleringen 9, 7034 Trondheim

Telefon: 73 80 14 00, Telefaks: 73 80 14 01

E-post: firmapost@nina.no

Organisasjonsnummer 9500 37 687

<http://www.nina.no>

Samarbeid og kunnskap for framtidens miljøløsninger